

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Karistusõiguse osakond

Jane Möllits

RIIGI ÕIGUSABI TASU JA KVALITEEDI SUHE KRIMINAALMENETLUSES

Magistritöö

Juhendaja
MA Anna Markina

Tallinn
2016

Sisukord

Sisukord.....	2
Sissejuhatus.....	3
1. ÕIGUS RIIGI ÕIGUSABILE KUI PÕHIÕIGUS KRIMINAALMENETLUSES.....	7
1.1. Õigus kaitsjale kriminaalmenetluses.....	7
1.2. Õigus tõhusale kaitsesele kriminaalmenetluses.....	9
2. RIIGI ÕIGUSABI OSUTAMINE.....	11
2.1. Advokatuuriseadus ja selle olulisemad muudatused seoses riigi õigusabi osutamisega.....	11
2.2. Advokaat ja kutse-eesitika.....	13
2.3. „Tasuta“ õigusabi Eestis.....	15
2.4. Riigi õigusabi kvaliteet.....	16
2.4.1. Miinimumstandard.....	17
2.4.2. Kvaliteedi hindamise võimalikud kriteeriumid.....	18
3. KOHTULAHENDITE ANALÜÜS.....	20
3.1. Kaitsja liik üldmenetluses.....	21
3.2. Kaitsja vahetamine menetluse kestel.....	24
3.2.1. Advokaatide peale esitatavad kaebused Advokatuuri Aukohtus.....	28
3.2.2. Kaitsja keeleoskus.....	31
3.2.3. Asenduskaitsja.....	32
3.3. Määratud kaitsja kättesaadavus.....	32
3.4. Kokkuleppemenetluse võimalused.....	36
3.5. Kaitsja tehtud töö.....	39
3.5.1. Kaitseakt.....	39
3.5.2. Kohtuistungitel osalemine.....	44
3.6. Apellatsioon- ja kassatsioonkaebuse esitamine.....	48
3.7. Kaitsja tasu tehtud töö eest.....	53
3.8. Järeldused ja ettepanekud.....	60
Kokkuvõte.....	66
Summary.....	71
Kasutatud kirjandus.....	74
Kasutatud õigusaktid.....	77
Kasutatud kohtupraktika.....	78
Lisad.....	82
Lisa 1.....	82
Lisa 2.....	109

Sissejuhatus

Eesti Vabariigi põhiseaduse¹ § 15 esimese lõike esimene lause annab igapäevase õiguse pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse. Lisaks õiglase kohtuliku arutamise õigusele, on demokraatlikus õigusriigis üheks põhimõtteks ka võrdsuspõhimõte. Eesti Vabariigi põhiseaduse § 12 sätestab, et kõik on seaduse ees võrdsed ning kedagi ei tohi diskrimineerida muuhulgas tema varalise seisundi tõttu. Seega on menetlusliku võrdsuse tagamiseks õigus kaitsja osavõtule ka neil inimestel, kellel oma majandusliku seisundi tõttu ei ole võimalik lepingulist kaitsjat palgata. Kriminaalmenetluse seadustiku² § 45 lõike 4 kohaselt on kaitsja osavõtt kohtumenetlusest reeglina³ kohustuslik. Üldmenetluses menetletavas kriminaalasjas on kaitsja osavõtt alati kohustuslik, seega peab riik tagama isikule kaitsja ka siis, kui isikul endal ei ole mingil põhjusel lepingulist kaitsjat valitud. Õigus kaitsjale peab aga olema praktiline ja efektiivne, mitte teoreetiline ja illusoorne.⁴ Selleks aga, et õigus kaitsjale ei taanduks just praktiliseks ja illusoorseks, peab menetluses osalev kaitsja aktiivselt oma kaitsealuse õiguste eest seisma. Advokatuuri juhatuse esimees Aivar Pilv on oma erinevates sõnavõttudes toonitanud riigi õigusabi alarahastatust ning selle mõju teenuse kättesaadavusele ja kvaliteedile.⁵

Kehtiva riigi õigusabi toimimismudeli kohaselt osutavad riigi õigusabi Eesti Advokatuuri liikmeks olevates advokatuuribüroodes töötavad advokaadid, kes on registreerinud ennast riigi õigusabi infosüsteemis õigusabi osutajatena. Riigi õigusabi osutavate advokaatide põhikoosseis on üldjoontes stabiilne, kuid probleemiks on teenuste keskmisest madalam kvaliteet ja kvalifitseeritud advokaatide vähenemine huvi riigi õigusabi teenuseid osutada. Pikemas perspektiivis on ohustatud riigi õigusabi jätkusuutlikkus, kuivõrd senine süsteem ei taga piisavalt võimalusi uuteks liitumisteks, mis on tingitud riigi õigusabi osutamise vähesest

---

¹ Eesti Vabariigi põhiseadus. – RT 1992, 26, 349 ... RT I, 15.05.2015, 2.

² Kriminaalmenetluse seadustik. – RT I 2003, 27, 166 ... RT I, 06.01.2016, 19.

³ Erandiks on kokkuleppemenetlus, kui kahtlustatav või süüdistatav ei ole esitanud taotlust kaitsja osalemiseks kohtumenetluses ning kaitsja osalemine ei ole menetleja hinnangul õigusemõistmise huvides vajalik ning teise astme kuriteo menetlemisel lühimenetluses, kui süüdistatav on kaitsjast loobunud ja kaitsja osalemine ei ole menetleja hinnangul õigusemõistmise huvides vajalik.

⁴ Soo, A. Kuidas tagada efektiivne riigi õigusabi kriminaalmenetluses? Juridica 2014/IX, lk 700.

⁵ Õiguskantsler korraldas õigusabi probleemide arutelu. 09.01.2006. Arvutivõrgus: <http://oiguskantsler.ee/et/oiguskantsler/suhted-avalikkusega/uudised/oiguskantsler-korraldas-oigusabi-probleemide-arutelu> (24.04.2016).

populaarsusest ning riigi õigusabi üldisest madalast mainest, mis omakorda on tingitud eeskätt turuhindadest madalamatest töötasudest.⁶

Magistritöö autor on seisukohal, et olenemata tehtud uuringute tulemustest ja tulemuste põhjal tehtud hüpoteetilistest järeldustest, ei saa riigi õigusabi kvaliteet sõltuda üksnes riigi õigusabi osutamise eest saadava tasu suuruselt, eelkõige just tulenevalt riigi õigusabi olemusest.

Riigi õigusabi tasu ja kvaliteedi suhtega seonduva magistritöö teema valis autor seetõttu, et tegeleb igapäevaselt oma töös kriminaalmenetlusega ja seejuures puutub lähedalt kokku riigi õigusabi osutamist puudutavaga, sealhulgas riigi õigusabi osutamise eest kaitsjale tasu maksmisega. Samuti on riigi õigusabi kättesaadavus ja kvaliteet laialdaselt kajastatud meedias (meediaväljaannetes), sealhulgas on kajastamist leidnud advokatuuri vaidlus justiitsministeeriumiga riigi õigusabi rahastamise üle. Nimelt, Advokatuur esitas 2014. aasta septembris Tallinna Halduskohtule kaebuse justiitsministri käskkirjade peale, millega tühistati advokatuuri poolt kehtestatud riigi õigusabi tasude ja kulude kord ning kohustati advokatuuri kehtestama tasumäärad, mis arvestaksid riigieelarves ette nähtud summadega.⁷ Kuivõrd riigi õigusabi rahastamisega seotud probleemid on niivõrd aktuaalsed, et nende lahendamiseks on pöördutud kohtu poolt, võib seetõttu ka magistritöö teemat pidada käesoleval ajal aktuaalseks. Autorile teadaolevalt on varasemad teadustööd riigi õigusabiga seoses kirjutatud tsiviilõiguse valdkonnas ning varem ei ole riigi õigusabi kvaliteedi-tasu suhet magistritöö tasandil käsitletud. Samuti leiab autor, et kuna riigi õigusabi korraldamine ja selle osutamise eest makstava tasu kord muutub pidevalt, on seeläbi tegemist piisavalt uudse teemaga, mis vajab uurimist. Seoses töö mahu piiranguga ei ole võimalik analüüsida riigi õigusabi osutamise kättesaadavust ja kvaliteeti kõikides menetlustes. Autor valis riigi õigusabi kriminaalmenetluses seetõttu, et riigi õigusabi süsteemi loomisest alates on kogu riigi õigusabist suurema osa moodustanud õigusabi just kriminaalmenetluses (2014. aastal 75%⁸).

Käesoleva töö hüpoteesi kohaselt ei sõltu riigi õigusabi osutamise kättesaadavus ja kvaliteet riigi õigusabi osutamise eest saadud tasu suuruselt. Eesti Advokatuuri Eetikakoodeksi § 14 lõike 1 kohaselt on advokaat kohustatud ülesande vastuvõtmisel või sellest keeldumisel, samuti ülesande täitmisel või ülesande täitmisest loobumisel kohtlema kõiki isikuid võrdselt,

---

⁶ Ernst&Young Baltic AS. Riigi õigusabi toimimismudeli kontseptsioon. Tallinn, 2015, lk 6.

⁷ Voltenberg, K. Advokatuur jätkab riigi õigusabi rahastamise kohtuvaidlust ringkonnakohtus. 09.03.2015. Arvutivõrgus: <https://advokatuur.ee/est/uudised.n/advokatuur-jatkab-riigi-oigusabi-rahastamise-kohtuvaidlust-ringkonnakohtus> (24.04.2016).

⁸ Voltenberg, K. Advokatuur esitas Justiitsministeeriumile ettepanekud riigi õigusabi süsteemi reformimiseks. 28.01.2015. Arvutivõrgus: <https://www.advokatuur.ee/est/uudised.n/advokatuur-esitas-justiitsministeeriumile-ettepanekud-riigi-oigusabi-susteemi-reformimiseks> (24.04.2016).

sõltumata muuhulgas isiku varalisest ja sotsiaalsest seisundist. Seega on advokaat kohustatud kohtlema võrdselt nii lepingulisi kui ka riigi õigusabi korras määratud kliente. Sama paragrahvi teise lõike kohaselt peab advokaadi osutatud õigusteenus olema asjatundlik ning põhinema tehniolude, tõendite, õigusaktide ja kohtupraktika põhjalikul uurimisel. Teoorias ei sea riigi õigusabi seadus, advokatuuriseadus ega advokatuuri eetikakoodeks advokaadi poolt osutatava õigusteenuse kvaliteeti sõltuvusse selle eest saadava tasu suurusega. Praktikas ei nähtu kriminaalmenetluste analüüsi tulemusena vastupidist.

Käesoleva töö eesmärgiks on anda statistiline ülevaade lepingulise ja määratud kaitsja poolt tehtud tööst üldmenetluse korras menetletavates kriminaalmenetlustes kõikide maakohtute lõikes üle Eesti ja hinnata kaitsja tehtud töö põhjal osutatud õigusteenuse võimalikku kvaliteeti ja probleeme kättesaadavusega.

Magistritöö on jaotatud kolmeks peatükiks. Kuivõrd riigi õigusabi osutamine kriminaalmenetluses ei ole seotud ainult lepinguliste kaitsjatega, vaid ka majanduslikke raskusi omavate isikute õigusega pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse, siis käesoleva töö esimeses peatükis on käsitletud demokraatliku õigusriigi aluspõhimõtteid, mis on vahetult seotud riigi õigusabi osutamisega kriminaalmenetluses ja tagavad erinevatele inimestele õiguse pöörduda oma õiguste ja vabaduste kaitseks kohtusse.

Teises peatükis on käsitletud riigi õigusabi osutamist üldiselt. Autor püüab anda ülevaadet sellest, kuidas riigi õigusabi andmise süsteem alguse sai, kus on sätestatud sellega seonduvad regulatsioonid, advokaadile eetikast tulenevad kohustused ja kuidas need kohustused seonduvad riigi õigusabi osutamise kvaliteedi nõuetega. Samuti püüab autor leida vastust küsimusele, kuidas hinnata riigi õigusabi osutamise kvaliteeti.

Kolmandas peatükis on magistritöö autor analüüsinud üldmenetluse korras kohtusse saadetud kriminaalmenetlusi igast maakohtust. Töö mahu piiratuse tõttu ning parema ülevaate saamiseks konkreetsete kriminaalmenetluse osas valis autor analüüsimiseks sellised kohtumenetlused, milles lõpplahend jõustus aastal 2015. Analüüsis kajastub kriminaalmenetluste hindamine kõikides kohtuastmetes, kui on otsuseid edasi kaevatud. Eraldi on vaadeldud neid menetlusi, kus süüdistatava kaitsjaks on lepinguline kaitsja ja neid, kus süüdistatavale määrati kaitsja riigi õigusabi korras. Vaatluse alla on võetud üldmenetlused, milles on süüdistuse järgi võimalik kohaldada kokkuleppemenetlust ning kriminaalajakas, mis menetluse kestel kokkuleppemenetlusele ka üle läksid. Kaitsja töö kvaliteedi hindamiseks on autor analüüsinud kaitsja poolt esitatud kaitseakti, kaebeõiguse

teostamise korral esitatud apellatsioon- ja kassatsioonkaebusi, toimunud kohtuistungite kestvust ning kaitsjale õigusabi eest määratud tasu, sealhulgas kas ja mis põhjusel kohus pidas vajalikuks kaitsja poolt nõutavat tasu vähendada. Eraldi vaatles autor määratud kaitsjate kättesaadavust, milleks hindas maakohtu asukohta süüdistatava kaitsjaks määratud advokaadi büroo asukohaga. Kohtumenetluste analüüsimisel on üritatud leida vastust küsimustele, kas ja mis ulatuses määratud kaitsja tehtud töö erineb lepingulise kaitsja tehtud tööst ning hinnata seejärel määratud kaitsja motivatsiooni teha asjatundlikku tööd ja selle töö kvaliteeti. Viimasena on toodud välja magistritöös esitatud olulisemad järeldused ja seisukohad.

Käesolevas magistritöös on kasutatud kirjanduse valikul suur roll normatiivmaterjalidel. Lisaks on töö kirjutamisel kasutatud erialakirjandust, kohtupraktikat ning muid eesti- ja võõrkeelseid materjale, et tagada teema võimalikult põhjalik käsitlemine.

Magistritöö autor tänab oma akadeemilist juhendajat Anna Markinat, kelle nõuanded ja soovitused olid autorile töö kirjutamisel suureks abiks.

1. ÕIGUS RIIGI ÕIGUSABILE KUI PÕHIÕIGUS KRIMINAALMENETLUSES

1.1. Õigus kaitsjale kriminaalmenetluses

Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon⁹ ja selle protokollid, Euroopa Liidu põhiõiguste harta ning Eesti Vabariigi põhiseadus on kriminaalmenetlustega seotud põhiõiguste olulisemad allikad.¹⁰ Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni kohaselt on igaühel temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamisel õigus õiglasele ja avalikule kohtumenetlusele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud kohtus.¹¹ Õigus õiglasele kohtumenetlusele on kesksemaid kriminaalmenetlusega seotud menetluspõhiõigusi.¹² Ehkki Eesti Vabariigi põhiseadus ei sisalda EIÕK artikliga 6 sarnast paragrahvi, ei tähenda see, et põhiseadus õiglase kohtumenetluse põhimõtet ei tunnusta.¹³ Eesti Vabariigi põhiseaduse kohaselt on igaühel õigus pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse.¹⁴ Selle lause põhiseaduslik sõnum kõlab: iga subjektiivset õigust peab olema võimalik realiseerida kohtus tõhusas ja ausas menetluses mõistliku aja jooksul.¹⁵ Õigusriigi üheks oluliseks põhimõtteks, lisaks õiglase kohtumenetluse õigusele, on ka poolte võrdsuse printsiip. Põhiseaduse kohaselt on kõik seaduse ees võrdsed ning kedagi ei tohi diskrimineerida muuhulgas tema varalise seisundi tõttu.¹⁶ Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklist 6 poolte võrdsuse põhimõte sõnaselgelt ei tulene, kuid Euroopa Inimõiguste kohus on rääkinud õiglase kohtumenetluse laiemast kontseptsioonist, mis hõlmab muuhulgas ka poolte võrdsuse põhimõtte.¹⁷ Võrdsuspõhiõigus kaitseb võrdsed ebavõrdse kohtlemise eest. Et teha kindlaks, kas keegi on kellegagi võrdne või ebavõrdne, peab olema vähemalt kaks isikut või isikute gruppi, keda omavahel võrrelda.¹⁸ Poolte võrdsuse üle otsustamiseks on vaja võrrelda üht kohtumenetluse poolt teisega, et otsustada, kas ühel poolel on teisega võrreldes eeliseid.¹⁹ Poolte võrdsuse põhimõtte eesmärk on tagada kohtumenetluses poolte tasakaal.²⁰ Rääkides

⁹ Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon.- RT II 2010, 14, 54.

¹⁰ Lõhmus, U. Põhiõigused kriminaalmenetluses. Juura, 2014, lk 21.

¹¹ Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikkel 6 lg 1.

¹² Lõhmus, lk 21.

¹³ Lõhmus, lk 36.

¹⁴ Eesti Vabariigi põhiseadus § 15 lg 1 esimene lause

¹⁵ Truuväli, E.-J. Madise, Ü. jt. Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Juura 2008, lk 163.

¹⁶ Eesti Vabariigi põhiseadus § 12 lg 1

¹⁷ EIKo 24.04.2004, nr 62542/00, *Gorraiz Lizaraga jt vs. Hispaania*, p. 56; EIKo 23.04.2009, nr 32165/02, *Sibgatullin vs. Venemaa*, p.37.

¹⁸ Truuväli. Madise, jt, lk 135.

¹⁹ Lõhmus, lk 37.

²⁰ EKO 06.11.2012, nr C-199/11, *Otis*.

kriminaalmenetlusest kohtus, on nendeks isikuteks süüdistatav ning süüdistaja. Eristada tuleb õiguslikku ja faktilist võrdsust. Õiguslik võrdsus tähendab, et õiguskord kohtleb kõiki ühtviisi, faktiline võrdsus tähendab võrdsust tegelikkuses.²¹ Vaid süüdistataval on õigus õiglasele kohtumenetlusele, mistõttu ei saa prokurör väita, et tema õigust poole võrdsusele rikutakse. Prokuröri ülesanne on leida tõde ja kindlustada õiguse korrektne kohaldamine, süüdistatav tegutseb isiklikes huvides. Seega saab poole võrdsusest kriminaalmenetluses rääkida vaid väga piiratud ulatuses seoses mõne õigusega.²² Kriminaalmenetluse seadustikku on sisse kirjutatud, et reeglina on kohtumenetluses kaitsja osavõtt kohustuslik.²³ Seega õiguslik võrdsus on kõigile tagatud, kuid kas neile, kel endale ei ole majanduslikust seisundit tulenevalt võimalik lepingulist kaitsjat palgata, on faktiline võrdsus samuti tagatud?

Eeltoodut kokkuvõttes võib öelda, et igale inimesele, olgu ta mees või naine, eestlane või venelane, majanduslikult heal järjel või mitte, kellele on esitatud süüdistus kuriteo toimepanemises, on eelkõige õigus õiglasele kohtumenetlusele, mille kestel oleks tagatud ka poole võrdsuse põhimõte, s.t riikliku süüdistaja poolel asub prokurör, kellel on õiguslane haridus ja kogemus ning süüdistatava poolel asub isik, kellele menetluses poole võrdsuse põhimõte oleks tagatud talle õigusabi osutamisega professionaalse kaitsja poolt.

Inimõiguste konventsioon näeb ette kaks tingimust riigi õigusabi saamiseks. Esiteks, kui süüdistataval ei ole piisavalt vahendeid õigusabi eest tasumiseks ja teiseks, kui kaitsja määramine on vajalik õigusemõistmise huvides.²⁴ Konventsioon ei defineeri, millal süüdistataval puuduvad piisavad vahendid õigusabi eest tasumiseks ega mõtesta lahti õigusemõistmise huvide kontseptsiooni. Seega on liikmesriikidel ulatuslik kaalutusõigus süüdistatava vahendite piisavuse üle otsustamisel.²⁵

Eestis annab riik õigusabi heldelt. Kriminaalmenetluse seadustiku § 43 ja riigi õigusabi seaduse²⁶ § 6 kohaselt saab kriminaalmenetluses riigi õigusabi oma majanduslikust seisundist sõltumata füüsilisest isikust kahtlustatav või süüdistatav, kes ei ole kaitsjat valinud kokkuleppel ja kelle kriminaalasjas on kaitsja osavõtt seaduse järgi kohustuslik²⁷ või kes taotleb kaitsja osavõttu. Seega ei ole süüdistatava riigi õigusabi saamise tingimuseks vahendite puudumine ega õigusemõistmise huvid. Samas ei välista EIÕK artikli 6 lõige 3 c, et

---

²¹ Truuväli. Madise jt, lk 138.

²² Lõhmus, lk 38.

²³ Kriminaalmenetluse seadustik § 45 lg 2 ja 4.

²⁴ Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon artikkel 6 lõige 3 c.

²⁵ Lõhmus, lk 190.

²⁶ Riigi õigusabi seadus. – RT I 2004, 56, 403 ... RT I, 28.04.2016, 3.

²⁷ Kriminaalmenetluse seadustiku § 45 sätestab kaitsja menetlusest osavõtu kohustuslikkuse.

süüdistatavalt nõutakse õigusabi kulude hüvitamist nii pea, kui tal on piisavalt vahendeid tasumiseks.²⁸ Kriminaalmenetluse seadustiku kohaselt hüvitab süüdimõistva kohtuotsuse korral menetluskulud süüdimõistetule. Samas arvestab kohus menetluskulusid määrares süüdimõistetule varalist seisundit ja resotsialiseerumise väljavaateid ning kui menetluskulude hüvitamine käib süüdimõistetule ilmselgelt üle jõu, jätab kohus osa neist riigi kanda.²⁹

1.2. Õigus tõhusale kaitsele kriminaalmenetluses

Kohtumenetlused on sageli keerukad, aeganõudvad ja kulukad ning eraisikud, eriti majanduslikult või sotsiaalselt nõrgemal positsioonil olevad inimesed kogevad tõsiseid raskusi oma õiguste kasutamisel. Tõhus riigi õigusabi võib aga oluliselt kaasa aidata selliste takistuste kõrvaldamisele.³⁰ Kaitsja määramisega ei ole EIÕK artikli 6 lõike 3 c nõuded veel täidetud, kuna ainuüksi kaitsja määramine ei taga, et kaitsja antav õigusabi oleks tõhus. Riigi õigusabina määratud kaitsja võib oma ülesannetest kõrvale hiilida või täita neid kohusetundetult.³¹ Kaitsja tõhus abi süüdistatavale on aga ausa kohtumõistmise põhjanev eeldus.³² Kaitseõiguse tõhususe määravad suures osas kaitsja oskused ja kohusetunne, süüdistataval kaitsjale juurdepääsu hetk, võimalus konfidentsiaalseks suhtluseks kaitsealusega ning see, kuivõrd on kohtueelse uurimise ajal tagatud poolte võrdsus.³³ Advokaat on riigist sõltumatu õigusasjatundja, mistõttu kaitsja käitumine on esmajoonel süüdistatava ja tema kaitsja vaheline probleem sõltumata sellest, kas kaitsja on valitud kokkuleppel või määratud riigiabina. Riik on õigustatud sekkuma siis, kui riigiabina määratud kaitsja kaitsetegevus on ilmselgelt ebatõhus, sealhulgas kui riigiabina määratud kaitsja ei esita apellatsioonkaebust ega osale apellatsioonikohtu istungil. Sõltumata sellest, kas kaitsja on valitud kokkuleppel või määratud riigi poolt, peab kaitsja tõhusalt tegutsema kõikide kaitseülesannete täitmisel, kuid eriline tähtsus on kaitsja rollil raskete kuritegude puhul, kui kaitsealust võib oodata karm karistus.³⁴ Õigusele juurdepääsu tagamine on fundamentaalne küsimus kõigis õigussüsteemides.³⁵ Ainult kõigi eelnimetatud õiguste realiseerimise korral on süüdistatavale

---

²⁸ EIKo 26.02.2002, nr 38784/97 *Morris vs. Ühendkuningriik*, p-d 88-89.

²⁹ Kriminaalmenetluse seadustik § 180.

³⁰ Recommendation No. R (81) 7 of the Committee of Ministers to Member States on measures facilitating access to justice (Adopted by the Committee of Ministers on 14 May 1981 at its 68th Session), pg 1. Arvutivõrgus:

<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=599788&SecMode=1&DocId=671776&Usage=2> (28.04.2016).

³¹ Lõhmus, lk 195.

³² EIKo 30.05.2013, nr 35985/09 *Martin vs. Eesti*, p 78; EIKo 13.03.2014, nr , *Zinchenko vs. Ukraina*, p 88.

³³ Lõhmus, lk 191.

³⁴ Lõhmus, lk 195.

³⁵ Y. Qiao. Legal Effort and Optimal Legal Expenses Insurance. *Economic Modelling* 32/2013, pg 179.

kriminaalasja kohtumenetluses tagatud õigus tõhusale riigi õigusabile, kui üks olulisemaid põhiõigusi just kriminaalmenetluses.

2. RIIGI ÕIGUSABI OSUTAMINE

2.1. Advokatuuriseadus ja selle olulisemad muudatused seoses riigi õigusabi osutamisega

Vabariigi Valitsus algatas 21.04.2008 Riigikogus advokatuuriseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu³⁶, mille eesmärgiks on riigi õigusabi korralduse (advokaatide ja nende tasude määramise põhimõtete) muutmine ning seeläbi õigusabi mõistliku kvaliteeti tagava advokaadi kättesaadavuse parandamine vähekindlustatud isikutele. Kuni nimetatud muudatuste jõustumiseni, kehtis riigi õigusabiga kriminaalasjades demokraatlikule õigusriigile mittekohane advokaadi valimise süsteem, mille kohaselt oli uurijal ja prokuröriil võimalik valida endale sobiv vastaspool.

2008. aastal Justiitsministeerimi siseauditi osakonna poolt läbi viidud auditi tulemusel selgus, et kriminaalasjade puhul oli advokaadi valikul oluline roll uurijatel. Prokurörid ja kohtunikud valisid üldjuhul advokaadi, kes on osutanud õigusabi juba eelnevas menetluses, uurija peamiseks valikukriteeriumiks advokaadi leidmisel oli toimingute läbiviimise kiirus (59%). Vaid 9% uurijatest lähtus uuringu andmetel valiku tegemisel advokaadi töö kvaliteedist.³⁷

Riigi õigusabi kvaliteet sõltub konkreetsest advokaadist, kes riigi õigusabi osutab. Kvaliteediprobleemid toodi uuringu tulemuste põhjal välja kõige enam piirkondades, kus kohalikud advokaadid tegelevadki ainult riigi õigusabi osutamisega. Sellised piirkonnad olid Harjumaa ja Ida-Virumaa, kus osutatakse üle poole kogu riigi õigusabist.

Kuna advokaadi valikul oli peamiseks kriteeriumiks uurijate puhul kiirus, siis eelistati neid advokaate, kes on keskendunud vaid riigi õigusabi osutamisele. Selliste advokaatide töö kvaliteeti peetakse uuringu tulemusel üldjuhul keskmisest nõrgemaks. Seega ei loonud kehtinud riigi õigusabi osutaja valiku süsteem abivajajate jaoks vajalikke eeldusi kvaliteetse õigusabi saamiseks, millel võivad olla rasked ja pöördumatud tagajärjed isikute põhiõigustele ja –vabadustele.³⁸

---

³⁶Arvutivõrgus:<http://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/60554af5-67f1-8fdf-8636-ea3b59a31594/Advokatuuriseaduse%20ja%20sellega%20seonduvate%20seaduste%20muutmise%20seadus/> (01.02.2016).

³⁷ Advokatuuriseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse (253 SE) eelnõu seletuskiri, lk 1. Arvutivõrgus:<http://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/60554af5-67f1-8fdf-8636-ea3b59a31594/Advokatuuriseaduse%20ja%20sellega%20seonduvate%20seaduste%20muutmise%20seadus/> (24.04.2016)

³⁸ Samas, lk. 2

Muudatuste järgselt on advokatuuri pädevuses riigi õigusabi osutamise korraldamine ning oma liikmete kaudu riigi õigusabi osutamise tagamine³⁹. Riigi õigusabi osutava advokaadi määrab igas riigi õigusabiga asjas advokatuuri juhatus või juhatuse poolt määratud isik.⁴⁰ Nimetatud muudatusega muudeti riigi õigusabi osutajate määramise korraldust selliselt, et riigi õigusabi osutav advokaat määratakse ainult advokatuuri poolt ning uurijatel ja prokuröridel kadus võimalus ise endale sobiv vastane leida.

Justiitsministeeriumi siseauditi tulemusel selgus ka, et kehtiv riigi õigusabi rahastamise süsteem ei ole otstarbekas ega soosi riigieelarveliste vahendite mõistlikku kasutamist. Leiti, et advokaadid, kes põhiliselt tegelevad lepingulise esindamisega, ei ole huvitatud riigi õigusabi osutamisest, kuna täitevvõimu poolt kehtestatud tasumäärad on madalad. Samas nende advokaatide vahel, kes tegelevad üksnes riigi õigusabi osutamisega, jagatakse koguni 25% riigi õigusabile kuluvast rahast ning seda peamiselt lihtsamate õigusabiasjade arvelt. Eelnõu kohaselt hakkab igal aastal pärast riigieelarve vastuvõtmist kehtestama riigi õigusabi tasumäärade suurusi advokatuuri juhatus, arvestades seejuures riigieelarvest selleks eraldatud vahendite suurust. Advokatuuril on olemas vajalik oskusteave, millest lähtuvalt on tal võimalik välja töötada ja kujundada olemasolevate eelarvevahendite piires kõige mõistlikumad ja advokaate, sõltuvalt asja keerukusest, kõige paremini motiveerivad tasumäärad. Nimetatud muudatus peaks muutma riigi õigusabi rahastamise paindlikumaks ning looma eeldused riigi õigusabi osutava advokaadi töö paremaks tasustamiseks.⁴¹

Advokatuuriseaduse § 40 lõikega 2 sätestatakse õigusteenuse kvaliteedi nõuded.⁴² Õigusteenus peab olema õigeaegne ja asjatundlik ning põhinema asjaolude, tõendite, õigusaktide ja kohtupraktika põhjalikul uurimisel. Advokaat peab vajaduse korral koguma kliendi huvides tõendeid.⁴³ Senist Advokatuuriseadust täiendati peatükiga 4¹, mille eesmärgiks on reguleerida just riigi õigusabi osutamist.⁴⁴ Advokatuuri juhatus peab tagama riigi õigusabi katkematu korralduse ja osutamise ning riigi õigusabi mõistliku kättesaadavuse.⁴⁵

---

³⁹ Alates 01.01.2010 kehtiv advokatuuriseaduse § 3 p 5.

⁴⁰ Samas, § 64¹ lg 1.

⁴¹ Advokatuuriseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse (253 SE) eelnõu seletuskiri, lk. 2. Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/60554af5-67f1-8fdf-8636-ea3b59a31594/Advokatuuriseaduse%20ja%20sellega%20seonduvate%20seaduste%20muutmise%20seadus/>

⁴² Samas, lk 6.

⁴³ Advokatuuriseaduse § 40 lg 2.

⁴⁴ Seletuskiri, lk 7.

⁴⁵ Advokatuuriseadus § 64¹ lg 2.

Eelnimetatud sätetega sätestati õigusteenuse kvaliteedinõuded ja parandati advokaaditeenuse kättesaadavust advokaadisunniga menetlustes või asjades, kus advokaadi leidmine võiks osutuda problemaatiliseks.⁴⁶ Märgitud muudatused jõustusid 01.01.2010.

Need on kõige ulatuslikumad muudatused, mis advokatuuriseaduses on alates selle vastu võtmisest sisse viidud ja jõustunud ning seda just riigi õigusabiga seotud asjades. 01.03.2013 jõustunud advokatuuriseadusega muudeti advokatuuri senine kolmetasandiline liikmeskond kahetasandiliseks. Kuna vandeadvokaadi vanemabi ja vandeadvokaadi abi pädevuses enam suurt erinevust ei ole, ei oma advokaadi kutsetegevuses praktilist tähtsust kolmetasandilise liikmeskonna mudel ning alates redaktsiooni jõustumisest on advokatuuri liikmeteks vandeadvokaadi abid ja vandeadvokaadid.

Advokatuur ei koosne enam ammu ainult kohtuadvokaatidest, vaid koondab endasse paljudes eri valdkondades praktiseerivad õigusspetsialistid, kes jagavad samu eetilisi väärtusi. Advokaadid täidavad praktiseerivate juristidena olulist rolli meie seaduste ja kohtupraktika tutvustamisel kodumaistele ja välismaistele klientidele, mis tagab õigusriigi sujuva funktsioneerimise.⁴⁷

Enamik Eesti advokaate on koondunud suurtesse või keskmistesse büroodesse. Organiseerumine büroodeks võimaldab advokaatidel paremini spetsialiseeruda, üksteist asendada, koondada ressursse vajaliku infrastruktuuri ja abitööjõu ülalpidamiseks. Samuti vähendab advokaadibüroode hea toimetulek advokatuuri halduskoormust, kuivõrd paljudel juhtudel on klientide poolt esitatud kaebuste aluseks eelkõige igapäevase töö puudulik organiseerimine ja minetused suhtlemisel.⁴⁸

2.2. Advokaat ja kutse-eetika

Rahvusvaheline advokatuure ühendav organisatsioon International Bar Association (IBA) on advokaadikutset kirjeldanud järgmiselt: advokaadi rolliks, sõltumata sellest, kas tema kliendiks on üksikisik, organisatsioon või riik, on olla klientidele usaldusväärne nõustaja ja esindaja, kolmandate osapoolte poolt respektieritud professionaal ning asendamatu osaline ausas ja õiglasel õigusemõistmises. Kehastades kõiki neid elemente, täidab advokaat, kes teenib ustavalt kliendi huve ja kaitseb tema õigusi, ühtlasi advokaadi erilist rolli ühiskonnas, milleks on ennetada ja tõkestada konflikte ning tagada, et ilmnenuid konfliktid lahendatakse

---

⁴⁶ Seletuskiri, lk 2.

⁴⁷ Luiga, S. Tänane Eesti Advokatuur. *Juridica* 2014/III, lk 260.

⁴⁸ Samas, lk 262.

kooskõlas tsiviilõiguse, avaliku õige või kriminaalõiguse üldtunnustatud põhimõtetega, edendada õiguse arengut, kaitsta vabadust, õiglust ja õigusriiki.⁴⁹ Eeltoodust nähtub, et juba rahvusvahelisel tasandil on pandud advokaatidele kohustus teenida kliendi huve ja kaitsta tema õigusi, kusjuures ei ole eristatud lepingulist suhet kliendiga või riigi poolt määratud kaitsjat.

Õigus on keeruline ja seeläbi on advokaat tänu oma seisundile tihti väga oluline vahelüli inimese kohtusse pöördumise õiguse realiseerimisel. Riigi õigusabi osutavatel advokaatidel on seejuures eriline avalikku huvi esindav roll. Just advokaatidest oleneb, kuidas mõistetakse õigust ja kuidas õigust mõistetakse.⁵⁰

Seadus sisaldab norme advokaadi kutse-eetika reguleerimiseks. Ennekõike on asjakohasteks seadusteks advokatuuriseadus ja menetlusseadustikud, mis kehtestavad advokaadi rollikäitumise üldised reeglid või ka käitumiskeelud kutsetegevuses. Seadus kehtestab samuti advokaadi kutsetegevuse tagatised, mis olemuselt on järgimist nõudvad advokaadi kohustused ja väheste reservatsioonidega kliendi õigused.

Eesti Advokatuuri eetikakoodeksi kohaselt on advokaat kohustatud ülesande vastuvõtmisel või sellest keeldumisel, samuti ülesande täitmisel või ülesande täitmisest loobumisel kohtlema kõiki isikuid võrdselt, sõltumata kodakondsusest, rahvusest, rassist, nahavärvusest, soost, keelest, päritolust, usutunnistusest, poliitilistest või muudest veendumustest, samuti varalisest ja sotsiaalsest seisundist või muudest sarnastest asjaoludest. Advokaadi osutatud õigusteenus peab olema asjatundlik ning põhinema tehjolude, tõendite, õigusaktide ja kohtupraktika põhjalikul uurimisel. Asjatundliku õigusteenuse eelduseks on see, et advokaat täiendab pidevalt oma kutsealaseid teadmisi ja oskusi. Advokaat ei või kasutada kliendi huvide kaitsmiseks seadusega vastuolus olevaid viise ja vahendeid. Advokaat peab kliendile selgitama, missugused on võimalused ja eeldused kliendi poolt soovitava lahenduse saavutamiseks. Menetluse alustamise otsustab klient. Advokaat täidab kliendi ülesande mõistliku aja jooksul või õigusteenuse lepingus kokkulepitud tähtpäevaks ning hoidub kliendile põhjendamatute kulutuste tekitamisest. Advokaat peab klienti regulaarselt teavitama ülesande täitmisega seonduvatest asjaoludest ning vastama kliendi järelepärimistele asjakohaselt ja õigeaegselt, võimalusel pöördumises kasutatud keeles.⁵¹

---

⁴⁹ IBA International Principles on Conduct for the Legal Profession. International Bar Association, 2011, pg. 10.

⁵⁰ Allar Jõksi tervituskõne Advokatuuri üldkogule 13.03.2007. Arvutivõrgus: <http://oiguskantsler.ee/et/oiguskantsler/suhted-avalikkusega/koned/tervituskone-advokatuuri-uldkogul> (10.04.2016).

⁵¹ Eesti Advokatuuri eetikakoodeks § 14.

Nõue, et advokaat peab kõigi seaduslike vahendite ja viisidega oma klienti kaitsma, tähendab muuhulgas seda, et ta peab vaidlustama tõendeid, mis oma sisus kinnitavad kaitsealuse süüd, kuid on kogutud seadusvastaselt, vaidlustama süüdistuse tõendatuse *in dubio pro reo*, s.t seadma süüdistuse väited ja tõendid kahtluse alla.⁵²

Advokatuuri organite tegevuse üheks põhieesmärgiks on tagada kooskõlas kutse-eetika nõuetega advokaatide poolt kvaliteetse ja usaldusväärse õigusteenuse osutamine. Selle eesmärgi saavutamiseks on advokatuuri pädevusse antud järelevalve advokatuuri liikmete kutsetegevuse ja kutse-eetika nõuete täitmise üle. Seega saame järeldada, et advokaadi kutse-eetika koodeksi sätted on iseseisva normi väärtusega, mille rikkumine toob endaga kaasa juriidilised tagajärjed rikkujale ja seda koguni ulatuses, mis võib päädida rikkuja kutseorganisatsioonist väljaarvamisega. Eetikakoodeksi rikkumine on advokaadi distsiplinaarsüüteo aluseks ja see on karistatav sõltumata sellest, kas üleastumisega on rikutud ka seadust.⁵³

2.3. „Tasuta“ õigusabi Eestis

Riigi õigusabi on füüsilisele või juriidilisele isikule riigi kulul õigusteenuse osutamine riigi õigusabi seaduses sätestatud alustel ja korras. Nimetatud seadusesättest nähtub, nagu tasuks isikule õigusabi osutamise eest riik. Päris nii see tegelikult ei ole. Riigi õigusabi ei ole abisaajatele tasuta. Riigi õigusabi näol on tegemist majanduslikku kitsikusse sattunud isikutele vältimatu õigusteenuse osutamisega. Et isikute õigused ja huvid ei jääks kaitseta, on seadusega kehtestatud võimalus finantseerida osutatavat õigusabi kas täielikult või osaliselt riigi kulul.

Kui kaitsja osavõtt kohtumenetlusest on kohustuslik ning süüdistataval ei ole endal kaitsjal valitud, määratakse talle kaitsja riigi kulul.

Kriminaalmenetluse kuludeks on menetluskulud, erikulud ja lisakulud.⁵⁴ Menetluskuludeks on muuhulgas määratud kaitsjale määratud tasu ja kulud kuni nende põhjendatud ja vajalikus ulatuses.⁵⁵ Süüdimõistva kohtuotsuse korral hüvitab menetluskulud süüdimõistetule.⁵⁶ Menetluskulusid määrates arvestab kohus süüdimõistetule varalist seisundit ja resotsialiseerumisväljavaateid. Kui menetluskulude hüvitamine ilmselt käib süüdimõistetule

---

⁵² Alvin, A. Advokaadi kutse-eetika *reason d'etre*. Juridica 2014/III, lk 233.

⁵³ Alvin, lk 238.

⁵⁴ Kriminaalmenetluse seadustik § 173 lg 1.

⁵⁵ Samas, § 175 lg 1 p 4.

⁵⁶ Samas, § 180 lg 1.

üle jõu, jätab kohus osa neist riigi kanda. Kohus võib määrata, et kriminaalmenetluse kulud hüvitatakse ositi.⁵⁷

Riigikohtu praktikast tuleneb seisukoht, et kaitsjatasu saab pidada mõistlikuks üksnes ulatuses, mis seondub põhjendatud kaitsetoimingutega. Menetleja poolt ebavajalikeks loetavate teenuste eest või õigusabi osutamisele liigselt kulutatud aja eest makstud tasu menetluskuluna ei arvata.⁵⁸

Seega tuleb süüdistataval, kes kriminaalmenetluses esitatud süüdistuses süüdi tunnistatakse, hüvitada riigi õigusabi korras määratud kaitsjal tekkinud õigusabikulud põhjendatud ja vajalikus ulatuses.

2.4. Riigi õigusabi kvaliteet

Üheks oluliseks õiguste, vabaduste ja kohustuste teostamise tagatiseks on igapäev võimalus saada kvaliteetset õigusnõuannet, esindust kohtus ja kohtuvälises menetluses ning kaitset kriminaal- ja väärteomenetluses.⁵⁹ Riigi õigusabi seaduse eesmärk on tagada kõigile isikutele asjatundliku ja usaldusväärse õigusteenu õigeaegne ja piisav kättesaadavus.⁶⁰

Ei Eesti Vabariigi põhiseadus ega ka kriminaalmenetluse seadustik näe ette konkreetseid nõudeid, millele peaks kaitsja tegevus vastama. Kaudselt tuleb kaitsja kohustus täita oma ülesandeid kriminaalmenetluses efektiivselt kriminaalmenetluse seadustiku § 49 lõikest 2, mille kohaselt on kaitsja kohustatud kasutama kõiki kaitsmisvahendeid ja –viise, mis ei ole seadusega keelatud, et välja selgitada kaitsealust õigustavad, mittesüüstavad ja karistust kergendavad asjaolud, ning andma talle muud kriminaalasjas vajalikku õigusabi.⁶¹ Lisaks sätestab Advokatuuriseadus, et advokaat peab õigusteenu osutades olema sõltumatu ning juhinduma seadustest, advokatuuri organite õigusaktidest ja otsustest, advokaadi kutse-eetika nõuetest ning headest kommetest ja südametunnistusest.⁶²

---

⁵⁷ Kriminaalmenetluse seadustik § 180 lg 3.

⁵⁸ RKKKo 02.12.2011 nr 3-1-1-99-11 p 11 ja RKKKm 08.12.2004 nr 3-1-1-125-04 p 9.

⁵⁹ Riigi õigusabi seaduse eelnõu seletuskiri. Justiitsministeerium.

⁶⁰ Riigi õigusabi seadus § 2.

⁶¹ Soo, A. Efektiivne kaitse kriminaalmenetluses: mõiste ja probleemistik. *Juridica* 2007/VI, lk 360.

⁶² Advokatuuriseadus § 43 lg 1.

2.4.1. Miinimumstandard

Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste konventsiooni artikli 6, mis sätestab õiguse õiglasele kohtumenetlusele, punkti 3 alapunkt c sätestab miinimumstandardina iga süüdistatava õiguse kaitsta end ise või enda valitud kaitsja abil või saada tasuta õigusabi juhul, kui see on õigusemõistmise huvides vajalik ja süüdistataval pole piisavalt vahendeid õigusabi eest tasumiseks.⁶³

Riigi õigusabi seaduse § 5 kohaselt osutab riigi õigusabi advokaat. Sellega on riigi õigusabi saajatele tagatud, et nende kaitsja on läbinud vähemalt minimaalse kvaliteedikontrolli.

Advokatuuriseaduse §-de 22 ja 23 kohaselt võib advokatuuri kuuluda iga isik, kes vastab advokatuuriseaduses sätestatud nõuetele ja on sooritanud advokaadieksami. Advokaadiks võib võtta iga isiku, kes on teovõimeline, kelle elukoht on Eestis või kes on Eesti või Euroopa Liidu liikmesriigi kodanik, kes vastab kohtunikule esitatavatele haridusnõuetele vastavalt kohtute seaduse § 47 lõike 1 punktile 1 või kelle välisriigis omandatud kutsekvalifikatsiooni on tunnustatud vastavalt käesoleva seaduse §-le 65: kes valdab kõnes ja kirjas eesti keelt ning kes on aus ja kõlbeline ning advokaaditööks vajalike võimete ja isiksuseomadustega. Kohtute seaduse §-st 47 tulenevalt võib kohtunikuks nimetada Eesti Vabariigi kodaniku, kes on omandanud õiguse õppesuunal vähemalt riiklikult tunnustatud magistrakraadi, sellele vastava kvalifikatsiooni Eesti vabariigi haridusseaduse § 28 lõike 22 tähenduses või sellele vastava välisriigi kvalifikatsiooni, oskab eesti keelt keeleseaduses sätestatud C1-tasemel või sellele vastaval tasemel, on kõrgete kõlbeliste omadustega ning on kohtunikutööks vajalike võimete ja isiksuseomadustega.

Eeltoodust tulenevalt peab advokaadil olema omandatud õiguse õppesuunal vähemalt magistrakraad ning eesti keele oskus vähemalt C1-tasemel. Advokaadieksami eesmärgiks on muuhulgas selgitada välja, kas eksamineeritava teoreetilised teadmised ning oskused teadmisi advokaaditegevuses kasutada, vastavad advokaadile esitatavatele nõuetele. Samuti on advokaat kohustatud läbima perioodilise õiguslase täiendusõppe.⁶⁴

Kriminaalmenetluses võib lepinguliseks kaitsjaks olla lisaks advokaadile ka teised lepingulisele esindajale kehtestatud haridusnõuetele vastavad isikud menetleja loal, kelle

---

⁶³ Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon. Internetis kättesaadav aadressil: http://echr.int/NR/rdonlyres/1125B8C7-01C2-46CD-BE4C-37-EACCFDFFC1/o/EST_CONV.pdf

⁶⁴ Advokatuuriseaduse § 34¹ lg 1

pädevus kriminaalmenetluses tuleneb kokkuleppest kaitsealusega. Samas ei taga ainuüksi haridusnõuetele vastava kaitsja olemasolu efektiivset ja kvaliteetset kaitset süüdistatavale.

2.4.2. Kvaliteedi hindamise võimalikud kriteeriumid

Eesti kohtute praktika kaitsja töö efektiivsuse kohta on äärmiselt napp. Seetõttu ei saa kaitsja kvaliteedistandardite analüüsimisel piirduda üksnes Eesti kohtupraktikaga, vaid tugipunkte tuleb otsida mujalt, muuhulgas Euroopa Inimõiguste Kohtu ning USA kohtute praktikast. Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast käsitletakse põhjusel, et see on Eestile kui Euroopa Inimõiguste Kaitse konventsiooniga ühinenud riigile siduv. USA kohtute praktikast vaadeldakse põhjalikult seetõttu, et USA-s on ebaefektiivne kaitse äärmiselt aktuaalne teema ning seal on tehtud selle kohta hulgaliselt kohtulahendeid.⁶⁵

USA ülemkohtu praktika kohaselt tuleb kaitsja vastu esitatud ebakvaliteetsuse kaebuse korral rakendada kaheastmelist Stricklandi testi, mille käigus tuleb esmalt tuvastada see, kas kaitsja on menetluses olnud pädev, ning teiseks see, kas esineb kahjustav element.⁶⁶ Kaitsja peab käituma kompetentsena, st tema antav nõu peab vastama kriminaalmenetluses kaitsja suhtes kehtivale kvaliteedistandardile. Kaitsja ülesanne on kaitsealust abistada ning sellest tulenevalt on kaitsjal kliendi ees lojaalsuskohustus ja kohustus vältida huvide konflikte. Kahjustav element on tuvastatav testiga, kas kaitsja ebakompetentsus on süüdistatava huve ja õigusi kahjustav, kui on olemas mõistlik võimalus, et ilma kaitsja professionaalsete vigadeta oleks menetluse tulemus olnud teistsugune.⁶⁷

Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika pakub välja kaitsja kvaliteedi hindamiseks üheastmelise testi, mille käigus tuvastatakse, kas kaitse on olnud praktiline ja efektiivne.⁶⁸ Kaitsja töö efektiivsuse hindamisel on Euroopa Inimõiguste Kaitse konventsioon võtnud arvesse selliseid asjaolusid nagu näiteks kaitsjale asja ettevalmistamiseks antud aeg, kordade arv, millal kaitsja käis süüdistatavat vanglas vaatamas jne. Samas ei saa EIÕK eri otsuste põhjal teha kaitsja efektiivsuse standardi kohta üldistusi, sest faktilised asjaolud, mida EIÕK otsuse tegemisel on hinnanud, on iga kord olnud unikaalsed.⁶⁹

---

⁶⁵ Soo, A. Ebaefektiivne kaitse kriminaalmenetluses: mõiste ja probleemistik. *Juridica* 2007/VI, lk 360.

⁶⁶ Samas, lk 369.

⁶⁷ Samas, lk 362.

⁶⁸ Samas, lk 369.

⁶⁹ Samas, lk 364.

Nii Euroopa Inimõiguste Kohtu kui ka USA ülemkohtu praktika soosib juhtumipõhist lähenemist ehk igakordset konkreetsete asjaolude hindamist, selleks et tuvastada, kas kaitsja oli menetluse käigus efektiivne.⁷⁰

Õigus kaitsjale on õigus efektiivsele kaitsele, mis omakorda tähendab seda, et kaitsja tegevus peab olema menetluses efektiivne, kusjuures efektiivsust ei saa mõõta niivõrd tulemuse⁷¹, kui võrd protsessi kaudu.⁷²

2007. aastal Justiitsministeeriumi poolt läbi viidud analüüsi⁷³ kohaselt peamisteks probleemideks seoses määratud kaitsjaga kriminaalmenetluses oli advokaatide tahtest olenemata nende määramine kaitsjaks, mistõttu oli kaitsjatel vähene motivatsioon ja efektiivsus riigi õigusabi korras määratud kaitse teenuse osutamisel. Samuti olid advokaatide tegevuse suhtes esitatud kaebused seotud just määratud kaitsja ebaefektiivse tööga.⁷⁴

Prokuröridel olid 2007. aastal läbiviidud uuringu põhjal määratud ja lepingulise kaitsja kohta erinevad seisukohad. „Määratud kaitsja ei ole üldse motiveeritud teostama kvaliteetset kaitset. Milleks? Tasu sõltub ju mitte kvaliteedist, vaid istungitele kulutatud ajast. Kaitsja võib istungil vait olla või nahast välja ronida – tasu jääb samaks, milleks siis pingutada?“⁷⁵. Vastupidine arvamus oli jällegi, et „Määratud kaitsja, kes on lahendanud analoogseid kriminaalasjade juhtumeid sageli, teeb oma töö paremini, samas kui lepingulisel kaitsjal võib kogemuste puudumise tõttu nõrgemaks jääda“⁷⁶.

---

⁷⁰ Samas, lk 369.

⁷¹ Ebaefektiivset kaitset ei saa järelada iga kord, kui süüdistatav on menetluse tulemusena süüdi mõistetud.

⁷² Soo, A. Kuidas tagada efektiivne riigi õigusabi kriminaalmenetluses? Juridica 2014/IX, lk 700.

⁷³ Justiitsministeerium. Määratud kaitsja kättesaadavus ja kvaliteet kriminaalmenetluses. Analüüsi aruanne. Tallinn, 2007.

⁷⁴ Samas, lk 13.

⁷⁵ Samas, lk 55.

⁷⁶ Samas, lk 55.

3. KOHTULAHENDITE ANALÜÜS

Töö autor valis kaitsjate kvaliteedi hindamiseks kriminaalmenetlused, kus lõplahend on jõustunud aastal 2015 ning asja on menetletud üldmenetluses. Justiitsministeeriumi poolt saadetud andmete kohaselt vastas nimetatud kriteeriumitele 290 kriminaalmenetlust kõikidest maakohtutest kokku. Kuivõrd tegemist ei ole ainult kohtulahendite hindamisega, vaid kogu kohtumenetluse (mõnes asjas ka mitmes astmes) kõikide toimingute analüüsiga, valis töö autor analüüsimiseks kokku 60 kriminaalmenetlust selliselt, et igast maakohtust 15 menetlust, üritades teha valikuid nii, et menetlusi oleks kõikide maakohtute kohtumajadest võimalusel võrdselt. Kuna mõnes kriminaalasjas oli rohkem kui üks süüdistatav, kellel olid erinevaid kaitsjad ning mõnede puhul erinevad süüdistused, siis analüüsis autor valitud menetlusi süüdistatavate kaupa. 60-s kriminaalmenetluses oli kokku 76 isikut, mida autor eraldi analüüsis ning mis jagunesid maakohtute vahel järgmiselt: Harju Maakohtust 19 isikut, Viru Maakohtust 21 isikut, mis omakorda jagunesid kohtumajade vahel selliselt, et Rakvere kohtumajast 9 isikut, Jõhvi kohtumajast 7 isikut ja Narva kohtumajast 5 isikut; Pärnu Maakohtust 21 isikut, mis omakorda jagunesid kohtumajade vahel selliselt, et Pärnu kohtumajast 6 isikut, Haapsalu kohtumajast 3 isikut, Paide kohtumajast 3 isikut, Kuressaare kohtumajast 6 isikut ja Rapla kohtumajast 3 isikut; ning Tartu Maakohtust 15 isikut, mis omakorda jagunesid kohtumajade vahel selliselt, et Jõgeva kohtumajast 4 isikut, Põlva kohtumajast 4 isikut, Tartu kohtumajast 4 isikut ja Võru kohtumajast 3 isikut.

Määratud ja lepinguliste kaitsjate osakaal 76 erineva isiku vahel jagunes vastavalt 60 isikut, kellel oli määratud kaitsja ja 16 isikut, kellel oli lepinguline kaitsja.

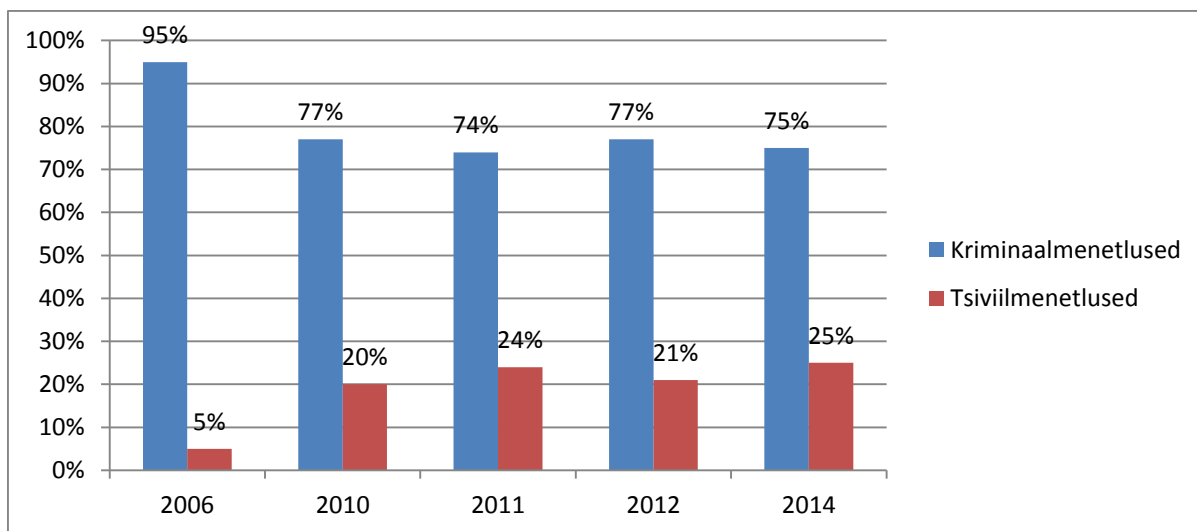
Autor analüüsis kriminaalmenetlusi kohtute infosüsteemi elektroonilise andmebaasi vahendusel, olles eelnevalt maakohtute esimeestelt saanud loa valitud kriminaalmenetlustega tutvumiseks. Lisaks viis autor läbi valitud kriteeriumitele vastavate kohtuistungite vaatluse Viru Maakohtu Rakvere kohtumajas menetletud kolmes kriminaalmenetluses, kus hindas vahetult kaitsjate tehtavat tööd ja toiminguid ning kliendiga suhtlemist.

Riigi õigusabi üheks liigiks on määratud kaitse kriminaalmenetluses.⁷⁷ Riigi õigusabi süsteemi loomisest alates on kogu riigi õigusabist suurem osa moodustanud alati kriminaalmenetluses antav riigi õigusabi, kuid aastatega on proportsioon teiste menetlusliikidega muutunud. 2006. aastal moodustas kogu riigi õigusabist ligikaudu 90-95% kriminaalmenetluses antav riigi õigusabi. 2014. aastal moodustas kogu riigi õigusabist 75%

---

⁷⁷ Riigi õigusabi seadus § 4 lg 3 p 1.

kriminaalmenetluses ja 25% tsiviilmenetluses antav riigi õigusabi. See ei tähenda, et kriminaalmenetluses riigi õigusabi andmine väheneks, vaid tsiviilasjade osakaal kogu antavast riigi õigusabist suureneb.

Joonis 1. Riigi õigusabi jagunemine aastatel 2006-2014⁷⁸.

Riigi õigusabi määramise asjade viimase kaheksa aasta sisemist dünaamikat jälgides torkab kõige enam silma kriminaalasjade mahu vähenemine ja samal ajal tsiviilasjade arvu märkimisväärne kasv.⁷⁹

3.1. Kaitsja liik üldmenetluses

Uurimisasutus, prokuratuur ja kohus on kohustatud tagama kahtlustatavale ja süüdistatavale kaitsja abi kriminaalmenetluse seadustiku § 45 lõikes 2 sätestatud juhtudel⁸⁰ või kui ta seda taotleb.⁸¹ Viide vaid § 45 lõikele 2 on ilmselgelt liiga kitsas seetõttu, et ka § 45 lõigetes 3 ja 4, samuti §-des 448, 480 ja 501 on sätestatud kaitsja kriminaalmenetlusest kohustusliku osavõtu juhtumid.⁸² Seega võib kokkuvõtvalt märkida, et kohus on kohustatud tagama süüdistatavale kaitsja abi siis, kui kaitsja osavõtt menetlusest on kohustuslik või kui süüdistatav kaitsjat taotleb.

⁷⁸ Analüüsi aruanne, lk 7 (2006); Üle 18 800 inimese sai riigilt tasuta õigusabi. 11.01.2012. Arvutivõrgus: <http://epl.delfi.ee/news/online/ule-18-800-inimese-sai-riigilt-tasuta-oigusabi?id=63760248> (25.04.2016) (2010-2011); Voltenberg, K. Advokatuur esitas Justiitsministeeriumile ettepanekud riigi õigusabi süsteemi reformimiseks. 28.01.2015. Arvutivõrgus: <https://www.advokatuur.ee/est/uudised.n/advokatuur-esitas-justiitsministeeriumile-ettepanekud-riigi-oigusabi-susteemi-reformimiseks> (25.04.2016) (2014).

⁷⁹ Justiitsministeerium. Riigi õigusabi süsteemi korraldamise stsenaariumid. Analüüs. 2015, lk 3.

⁸⁰ Kriminaalmenetluse seadustik § 45 lg 2 sätestab olukorrad, kus kaitsja osavõtt kriminaalmenetlusest on kohustuslik.

⁸¹ Samas, § 8 p 3.

⁸² Kergandberg, E. Pikamäe, P. Lk 68.

Kaitsja osavõtt kogu kriminaalmenetlusest on kohustuslik, kui isik on pannud kuriteo või õigusvastase teo toime alaealisena, isik ei ole oma psüühilise või füüsilise puude tõttu suuteline ise end kaitsma või kui kaitsmine on selle tõttu raskendatud, isikut kahtlustatakse või süüdistatakse kuriteos, mille eest võib mõista eluaegse vangistuse, isiku huvid on vastuolus teise isiku huvidega, kellel on kaitsja või isik on viibinud vahi all vähemalt kuus kuud.⁸³ Kaitsja osavõtt kriminaalmenetlusest võib olla kohustuslikult vajalik ka juhul, kui isik on nägemispuudega või kuulmispuudega. Vastaval juhul võib olla enda kaitsmine raskendatud. Olukorras, kus süüdistatava huvid on vastuolus kaitsjat omava isiku huvidega, võib esineda olukord, kus süüdistatavad hakkavad kriminaalmenetluses teineteist vastastikku süüstama. On tõenäoline, et sellises olukorras ei suuda isik kaitsja abita end tõhusamalt kaitsta. Sellises olukorras on kaitsja osavõtt kohustuslik alates süüdistatavate huvide vastuolude ilmnemisest.⁸⁴

Kriminaalmenetluse seadustikus on sätestatud, et kaitsja osavõtt kohtumenetlusest on kohustuslik veel ka väljaandmismenetluses⁸⁵, loovutamismenetluses⁸⁶ ja välisriigi kohtuotsuse tunnustamise ja täitmise menetluses, kui otsustatakse konfiskeerimisotsuse tunnustamist, isiku vahistamist või vahistuses pidamist välisriigi kohtuotsuse täitmiseks, isikule mõistetud vabadusekaotusliku karistuse tunnustamist või isiku üleandmist karistuse kandmiseks.⁸⁷

Kaitsja osavõtt kohtumenetlusest on üldjuhul kohustuslik. Erandina on siiski seaduses sätestatud juhtudel kokkuleppemenetluses ja lühimenetluses lubatud süüdistataval kaitsja osalemisest loobuda. Süüdistatav võib kaitsja osalemisest kohtumenetluses loobuda kokkuleppemenetluses, sh kiirmenetluse vormis toimetatavas lühimenetluses kui süüdistatav ei ole esitanud taotlust kaitsja osalemiseks kohtumenetluses ning kaitsja osalemine ei ole menetleja hinnangul õigusemõistmise huvides vajalik ning teise astme kuriteo menetlemisel lühimenetluses, kui süüdistatav on kaitsjast loobunud ja kaitsja osalemine ei ole menetleja hinnangul õigusemõistmise huvides vajalik.⁸⁸

---

⁸³ Kriminaalmenetluse seadustik § 45 lg 2 p-d 1-5.

⁸⁴ Kergandberg, E. Pikamäe, P. Lk 180-181.

⁸⁵ Kriminaalmenetluse seadustik § 448 lg 2.

⁸⁶ Samas, § 501.

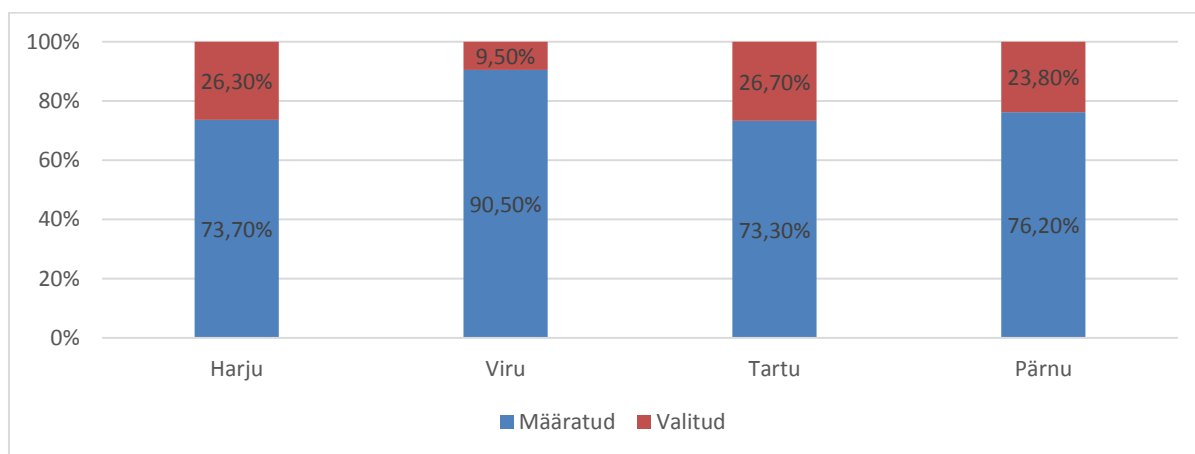
⁸⁷ Samas, § 480 lg 1 p-d 1-4.

⁸⁸ Samas, § 45 lg 4.

Ka sel juhul, kui kaitsja osavõtt kohtumenetlusest on kohustuslik, võib süüdistatav kaitsja valida kokkuleppel. Kui süüdistatav ei vali kaitsjat kokkuleppel, siis määratakse kaitsja kohustuslikus korras.⁸⁹

Kriminaalmenetluses võib kaitsjaks olla advokaat ja teised kriminaalmenetluse seadustikuga lepingulisele esindajale kehtestatud haridusnõuetele vastavad isikud menetleja loal, kelle pädevus kriminaalmenetluses tuleneb kokkuleppel kaitsealusega (lepinguline kaitsja) või advokaat, kelle pädevus kriminaalmenetluses tuleneb uurimisasutuse, prokuratuuri või kohtu määramisest ning Eesti Advokatuuri poolsest nimetamisest (määratud kaitsja).⁹⁰

Käesoleval juhul analüüsis autor valitud 60 üldmenetluses menetletavat kriminaalmenetlust, milles kaitsja osavõtt on kohustuslik ja milles süüdistatav kaitsja osalemisest kohtumenetluses loobuda ei saa. Analüüsi tulemusena selgus, et valitud kriminaalmenetlustes moodustas määratud kaitsjate osakaal 78,9% kohtumenetlustest ning 21,1% moodustas lepinguliste kaitsjate osakaal kohtumenetlustest. Seega, esines nii valitud lepingulisi kui ka riigi õigusabi korras määratud kaitsjaid, kuid ülekaalus olid siiski riigi poolt määratud kaitsjate osavõtt kriminaalmenetlustest kohtus.

Joonis 2. Kaitsjate liigi erinevused maakohtute lõikes.

Kõigis neljas maakohtus ületas määratud kaitsjate osakaal kordades valitud kaitsjate osakaalu ja jäi kolmes maakohtus vahemikku 73-76%, valitud kaitsjate osakaal vastavalt 23-26%. Viru Maakohtus on määratud ja valitud kaitsjate osakaalu erinevus võrreldes teiste maakohtutega suurem – 90,5% analüüsitud menetlustes võttis kaitsjana osa määratud korras ja vaid 9,5% menetlustest valitud kaitsja.

⁸⁹ Kergandberg, E. Pikamäe, P. Lk 180.

⁹⁰ Kriminaalmenetluse seadustik § 42 lg 1.

Kaitsja määratakse süüdistatavale eelkõige põhjusel, et isikul endal ei ole võimalik lepingulist kaitsjat palgata, seega tulenevalt majanduslikest põhjustest. Asjaolu, et üldmenetlustes menetletavates kriminaalasjades suurem osa kaitsjatest on riigi õigusabi korras määratud, võib viidata õigusabi vajavate isikute vähesele maksejõulisusele. Võrreldes lepingulise kaitsja poolt tehtava töö tasuga, on määratud kaitsjale makstav tasu väiksem, mistõttu on just määratud kaitsja süüdistatavale soodsam õigusabi vorm.

Eeltoodust tulenevalt ei tohiks kergekäeliselt suhtuda määratud kaitsjatele makstava tasu suuruse muutmisesse, eelkõige tasu suurendamisse, kuna see võib veelgi raskendada süüdistatavatel õigusabi eest tasumist.

3.2. Kaitsja vahetamine menetluse kestel

Analüüsi käigus selgus, et vaid 9,2% kriminaalmenetlustes vahetati menetluse kestel kaitsjat vähemalt ühel korral ning 90,8% menetlustes kaitsjat ei vahetatud. Seega on kaitsja vahetamine erinevatel põhjustel siiski erandlik meede ja võib toimuda vaid teatud juhtudel ja seaduses sätestatud korras.

Isik ei või olla kaitsja ja peab ise menetluses taanduma, kui ta on olnud varem või on samas kriminaalajas kriminaalmenetluse muu subjekt ning kui ta on varem samas või sellega seonduvas kriminaalajas kaitsnud või esindanud teist isikut, kelle huvid on kaitsealuse huvidega vastuolus.⁹¹

Kriminaalmenetluse seadustiku § 55 sätestab kaitsja taandamise alused. Kohus taandab kaitsja omal algatusel või kohtumenetluse poolte taotlusel, kui esinevad riigi õigusabi seaduse § 20 lõikes 3¹ sätestatud alused või kui kaitsja ei ole taandunud kaitsja taandamise alustel. Riigi õigusabi viidatud sätte kohaselt kõrvaldab kohus riigi õigusabi saaja taotlusel või omal algatusel advokaadi riigi õigusabi osutamisest, kui advokaat on end näidanud asjatundmatuna või hooletuna. Kohus taandab kaitsja ka siis, kui ilmneb, et ta on kuritarvitanud oma menetlusseisundit, suheldes kahtlustatavana kinnipeetud või vahistatud kaitsealusega viisil, mis võib soodustada uue kuriteo toimepanemist või kinnipidamiskoha sisekorra rikkumist.⁹² Teatud juhtudel on kaitsja taandamine võimalik nii kohtumenetluse poolte taotluse alusel kui ka kohtu enda initsiatiivil.⁹³

---

⁹¹ Kriminaalmenetluse seadustik § 54.

⁹² Samas, § 55 lg 2.

⁹³ Kergandberg, E. Pikamäe, P. Lk 196.

Senise kaitsja taandumise või taandamise korral määrab kohus tähtaja süüdistatavale uue kaitsja valimiseks lepingulises korras või määrab ise kaitsja, kui kaitsja osavõtt kriminaalmenetlusest on kohustuslik ja süüdistatav ei ole endale ise kaitsjat valinud.⁹⁴ Määratud kaitsja korral on tegemist advokaadiga ja seega Eesti Advokatuuri liikmega, mistõttu teavitab kohus advokatuuri juhatust kaitsja taandamisest ja selle põhjustest.

Lisaks kaitsja taandumise ja taandamisele, võib määratud kaitsja korral riigi õigusabi osutava advokaadi ja riigi õigusabi saaja kokkuleppel asuda isikule samas asjas õigusteenust osutama teine advokaat, kes on nõus temale riigi õigusabi osutamise kohustuse üleandmisega.⁹⁵ Sellisel juhul on tegemist kokkuleppelise kaitsja vahetamisega, millega peavad nõus olema nii süüdistatav, kui ka uus riigi õigusabi korras määratav kaitsja.

Kui riigi õigusabi osutajal ei ole võimalik käesolevast seadusest tulenevalt jätkata riigi õigusabi saajale õigusteenuse osutamist, esitab ta kohtule taotluse uue riigi õigusabi osutaja määramiseks.⁹⁶

Pärnu Maakohtus menetletavas kriminaalmenetluses⁹⁷ teatas riigi poolt määratud kaitsja kohtule peale mitmendat kohtuistungit edasilükkamist tervislikel põhjustel, et ta on pikemat aega haige ega saa menetluses süüdistatava kaitsjana jätkata. Kohus määras isikule uue kaitsja riigi poolt.

Kriminaalasjas kaitses süüdistatavat esialgu valitud kaitsja, kuid süüdistatav loobus lepingulisest kaitsjast, lõpetas nendevahelise lepingu ja taotles riigi õigusabi korras kaitsja määramist majanduslikel põhjustel, süüdistataval ei olnud materiaalselt võimalik endale lepingulist kaitsjat võimaldada. Kuna valitud kaitsja puhul on tegemist lepingulise suhtega kliendi ja kaitsja vahel ning seadusest tulenevaid nõudeid või kohustusi kaitsjal lepinguga seotud olla ei ole, siis on igäühe õigus sõlmitud leping igal ajal lõpetada. Ka Riigikohus on märkinud, et juhtudeks, mil isik ise soovib loobuda tema poolt eelnevalt valitud kaitsjast, ei ole Eesti kriminaalmenetluse õiguses spetsiifilist taandamismenetlust ette nähtud, kuna tegemist on isiku vaba tahte väljendusega. Pikk ja põhjalik taandamismenetlus riivaks oluliselt süüdistatava põhiõigust vabalt valida endale kaitsja⁹⁸.

---

⁹⁴ Kriminaalmenetluse seadustik § 58.

⁹⁵ Riigi õigusabi seadus § 21 lg 1.

⁹⁶ Samas, § 20 lg 2.

⁹⁷ Pärnu Maakohtu kriminaalasi nr 1-14-9966.

⁹⁸ RKKKo 29.09.2014 nr 3-1-2-2-14 p 15.1.

Viru Maakohtus menetletud kriminaalasjas⁹⁹ kaitses süüdistatavat esialgu riigi õigusabi korras määratud kaitsja, kes esitas enne eelistungit kaitseakti. Eelistungil taotles süüdistatav määratud kaitsja vahetamist lepingulise kaitsja vastu. Teisel kohtuistungil kaitses süüdistatavat valitud kaitsja kokkuleppel. Järgmisel istungil taotles süüdistatav lepingulise kaitsja taandamist, kuna süüdistatava hinnangul rikub kaitsja menetlusnorme, ei kogu vajalikke dokumente ega võta vastu süüdistatava esitatavaid täiendavaid tõendeid. Kohus selgitas süüdistatavale, et käesolevas menetlusstaadiumis ei saa enam täiendavaid tõendeid esitada ning kohus on see, kes otsustab menetlusnormide rikkumise üle. Peale kohtu selgitusi võttis süüdistatav kaitsja taandamise taotluse tagasi. Seejärel tegi kaitsja taotluse enesetaandamiseks, kuna leidis, et moraalselt on süüdistatavaga edasi töötamine raske. Kohus rahuldab kaitsja taotluse ning järgmisele istungile tuli uus kaitsja määratud korras. Kaitsja esitas süüdimõistva kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse, mille menetlemiseks määras ringkonnakohus kohtuistungil. Istungil taotles süüdistatav järjekordselt määratud kaitsja vahetamist uue määratud kaitsja vastu, kuna tema hinnangul ei kajasta kaitsja asja sisu, milles teda süüdistatakse. Kohus jättis süüdistatava taotluse rahuldamata.

Nimetatud kriminaalasjas oli kriminaalasja materjalidest lähtuvalt kaitsjate vahetumise põhjuseks pigem süüdistatava iseloom ja neid määratud kaitsja taandamisi ei saa kaitsjale ette heita. Lepingulise suhte kaitsjaga võib igal ajal ja igal põhjusel lõpetada, kuid määratud kaitsja vahetamist teise määratud kaitsja vastu tuleb põhjendada. Käesolevas menetluses on tegemist süüdistatava rahulolematusega kaitsja töö suhtes. See, kas süüdistatava rahulolematuse taga on ka mõni seadusest tulenev kaitsja taandamise alus, on kohtu hinnata. Samuti on Riigikohus väljendanud seisukohta, et süüdistatava taotlusel riigi õigusabi osutava kaitsja taandamata jätmise ei riku isiku kaitseõigust, kui kaitsjal puuduvad seadusest tulenevad kaitseülesande täitmist välistavad asjaolud.¹⁰⁰ Kuna käesolevas menetluses oli süüdistatava sõnul määratud kaitsja taandamise põhjuseks süüdistatava hinnang, millest tulenevalt ei kajasta kaitsja kriminaalasja sisu, milles teda süüdistatakse, kuid kohus ei leidnud süüdistatava väidetele tõestust, jättis ringkonnakohus süüdistatava järjekordse taotluse kaitsja taandamiseks rahuldamata.

Jällegi Viru Maakohtus menetletud kriminaalmenetluses¹⁰¹ taotles süüdistatava riigi õigusabi korras määratud kaitsja vahetamist uue riigi õigusabi korras määratava kaitsja vastu põhjusel, et süüdistatav lihtsalt ei usalda esialgselt määratud kaitsjat. Kaitsja enda sõnul ei soovinud

---

⁹⁹ Viru Maakohtu kriminaalasi nr 1-14-5682.

¹⁰⁰ RKKKo 15.11.2010 nr 3-1-1-70-10.

¹⁰¹ Viru Maakohtu kriminaalasi nr 1-15-899.

süüdistatav temaga suhelda. Kohus rahuldab isiku taotluse ja määras talle uue kaitsja riigi õigusabi korras.

Esines ka menetlus, kus süüdistatav loobus talle riigi õigusabi korras määratud kaitsjast ning menetluses jätkas kaitsjana lepinguline kaitsja. Kuna tegemist on ühe kaitsja liigi vahetamisega teise vastu, siis ei ole vaja süüdistataval oma taotlust põhjendada, mida ta ka nimetatud kriminaalasjas ei teinud.¹⁰²

Kahel korral esines valitud lepingulise kaitsja vahetamist määratud kaitsja vastu. Nimelt, Tartu Maakohtus menetletud kriminaalasjas¹⁰³ kaitses süüdistatavat maakohtu ja ringkonnakohtu menetluses lepinguline kaitsja, kuid kassatsioonkaebuse esitamiseks taotles süüdistatavat kaitsja määramist riigi õigusabi korras. Esiteks, esialgselt kaitses süüdistatavat jurist, kuid kriminaalmenetluse seadustiku § 344 lg 3 punktist 2 tulenevalt on kassatsiooni esitamise õigus vaid advokaadist kaitsjal. Seega jurist ei kvalifitseeru kassatsioonkaebust esitama, mistõttu oleks süüdistataval tulnud igal juhul kassatsiooni esitamiseks juristist kaitsja vahetada advokaadist kaitsja vastu. Teiseks, võis esineda ka majanduslikke põhjusi, miks süüdistatav soovis kassatsiooni esitamiseks kaitsjat riigi õigusabi korras. Praktikas on lepingulistel kaitsjatel just kassatsiooniastmes tehtavate toimingute tunnihind kõrgem teistes menetlustes tehtavate toimingute tunnihindest, mis moodustab kordades suurema tasu kassatsiooni esitamise eest võrreldes riigi õigusabi korras määratud kaitsja tasuga kassatsioonastmes osalemise eest.

Teisel korral kaitses Harju Maakohtus menetletud kriminaalasjas¹⁰⁴ süüdistatavat esialgselt lepinguline kaitsja, kuid menetluse kestel teatas kaitsja kohtule, et kaitsleping on majanduslikel põhjustel lõpetatud ning süüdistatav taotles kaitsja määramist riigi poolt. Kuna lepingulise kaitsja näol oli tegemist vandeadvokaadiga, kes osutab ka riigi õigusabi, siis määrati sama advokaat süüdistatava kaitsjana jätkama ka riigi õigusabi korras.

Kriminaalmenetluses võib kaitsja valida süüdistatav kas isiklikult või teise isiku vahendusel.¹⁰⁵ Viru Maakohtus menetletud kriminaalmenetluses¹⁰⁶ loobusid süüdistatava vanemad talle riigi poolt määratud kaitsjast ning valisid lepingulise kaitsja edasiseks kriminaalmenetluseks.

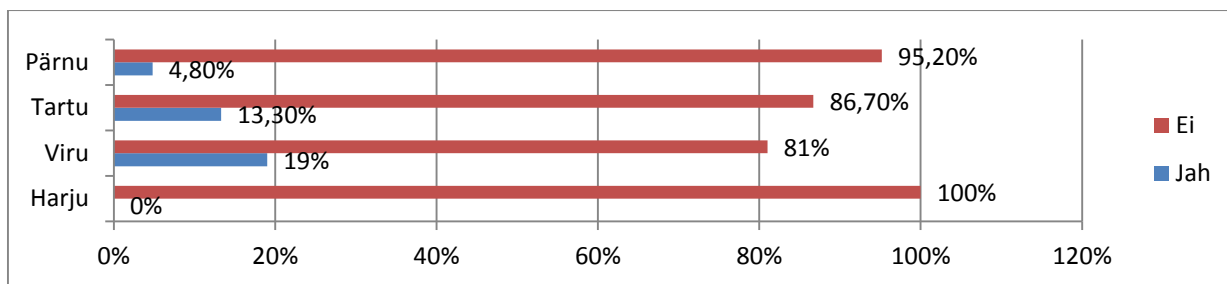
¹⁰² Viru Maakohtu kriminaalasi nr 1-14-392.

¹⁰³ Tartu Maakohtu kriminaalasi nr 1-14-5631.

¹⁰⁴ Harju Maakohtu kriminaalasi nr 1-14-3300.

¹⁰⁵ Kriminaalmenetluse seadustik § 43 lg 1.

¹⁰⁶ Viru Maakohtu kriminaalasi nr 1-14-34.

Joonis 3. Kaitsja vahetamine menetluse kestel maakohtute lõikes.

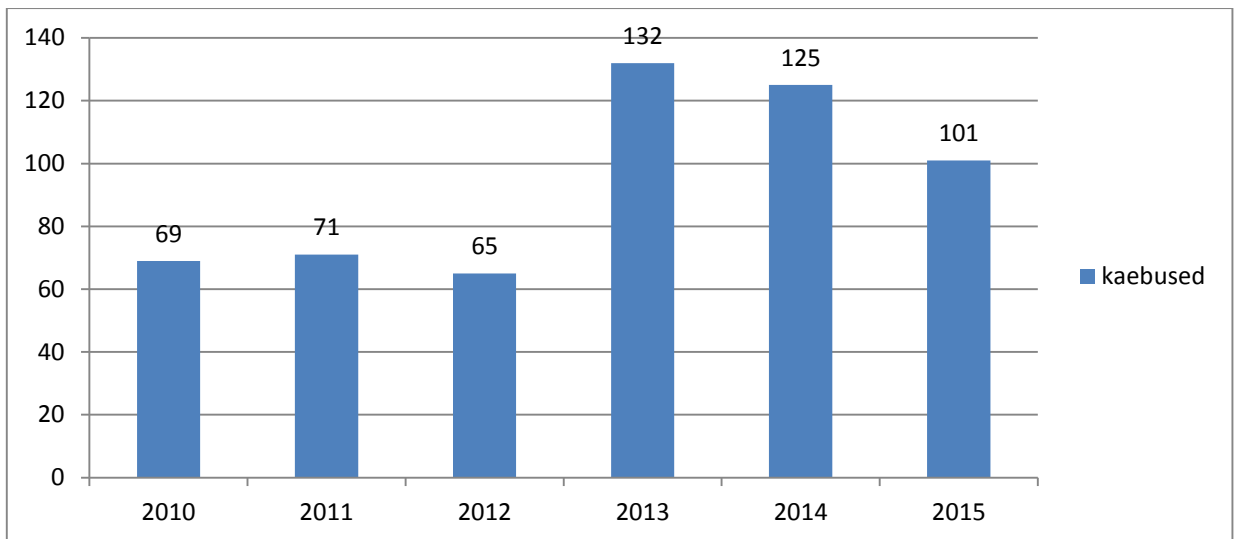
Kõikides maakohtutes oli ülekaalus menetluse läbiviimine algusest lõpuni sama kaitsjaga, kaitsja vahetamist menetluse kestel esines harva. Harju Maakohtus ei vahetanud süüdistatav kaitsjat kordagi ning kõige rohkem vahetati menetluse kestel kaitsjat Viru Maakohtus. Nagu eelnevalt väljatoodust nähtub, ei olnud ühegi menetluses kaitsja vahetamise põhjuseks kaitsjapoolne kaitsekohustuse rikkumine, mistõttu ei saa analüüsitud kriminaalmenetlustes esinenud kaitsjate vahemist lugeda määratud kaitsjate ebakvaliteetseks tööks kaitse teostamisel.

2007. aastal läbiviidud uuringu¹⁰⁷ kohaselt oli kaitsja vahetamise põhjuseks halb omavaheline läbisaamine kaitsja ning süüdistatava vahel. Ega praeguseks olukord oluliselt muutunud ei ole. Kaitsja vahetamise peamisteks põhjusteks menetluse kestel oli määratud kaitsja vahetamine lepingulise esindaja vastu, eelkõige seetõttu, et loodetakse lepinguliselt esindajalt saada paremat lõpptulemust ning kaitsja ja süüdistatava omavahelises läbisaamises esinevad lahkkelid või arusaamatused. Küll heidab kaitsealune ette, et kaitsja ei tegutse tema huvides, teisel juhul ei taha süüdistatav kaitsjaga suhelda põhjusel, et ei usalda teda. Etteheide kaitsja tööle esines vaid ühel korral, mil süüdistatava väide ei leidnud kohtu poolt kinnitust.

3.2.1. Advokaatide peale esitatavad kaebused Advokatuuri Aukohtus

2015. aastal arutati advokatuuri aukohtus 101 kaebust advokaatide tegevuse peale. Nendest 85-l korral tegid aukohtule ettepaneku aukohtumenetluse algatamiseks eraisikud ja 8-l korral kohtunikud. Arutatud kaebustest 67 olid seotud riigi õigusabi asjadega. Kõikidest esitatud kaebustest 66,3% moodustasid kaebused advokaatide tegevuse peale riigi õigusabi osutamise seoses. Kõige madalam oli kaebuste esitamise arv aastal 2012, mil esitati aasta jooksul kokku vaid 65 kaebust ning kõige suurem oli kaebuste esitamise arv järgmisel, 2013. aastal, mil esitati aasta jooksul kokku 132 kaebust.

¹⁰⁷ Justiitsministeerium. Määratud kaitsja kättesaadavus ja kvaliteet kriminaalmenetluses. Analüüsi aruanne. Tallinn, 2007.

Joonis 4. Advokatuuri aukohtusse esitatud kaebused aastatel 2010-2015.

Jooniselt nähtub, et kaebuste arv on võrreldes eelmiste aastatega veidi langenud, kuid võrreldes kaebuste arvuga perioodil 2010-2012 tõusnud.

Peamised etteheited advokaadi tegevusele on rahulolematuse kohtuotsusega, mida seostatakse ebarahuldava kaitsjatööga, rahulolematuse õigusteenuse kvaliteediga (kliendi ülesande täitmata jätmine või selle ebapiisav täitmine, asjatundmatu õigusabi osutamine, kliendi huvides apellatsioon- või kassatsioonkaebuse esitamata jätmine jne), lugupidamatu suhtumine kohtu või kliendi suhtes, erinevad kommunikatsiooniprobleemid, huvide konfliktis tegutsemine, advokaadi tasuvaidlused jms.¹⁰⁸

Aukohus arutas riigi õigusabi saaja kaebust, milles heideti kaitsjale ette, et ta esitas apellatsioonkaebuse ja selle täienduse hoolimata riigi õigusabi saaja sellekohasest keelust. Advokaat selgitas, et menetluse lõppemisel maakohtus ei olnud kaitsealune nõus andma talle allkirja selle kohta, et ta ei soovi maakohtu lahendit vaidlustada. Aukohus leidis, et olukorras, mil advokaat näeb kohtulahendi edasikaebamises perspektiivi, on ta kohustatud kaebuse esitamiseks ja ei ole seejuures seotud kliendi positsioonidega materiaal- ja menetlusnormise tõlgendamisel. Aukohus kordas põhimõtet, mille kohaselt advokaat saab kriminaalasjades jätta kohtulahendile edasikaebuse esitamata üksnes juhul, kui selleks on kliendilt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis saadud sellekohane seisukoht ja advokaat ei näe perspektiivi vaidluse esitamiseks.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Ülevaade Eesti Advokatuuri aukohtu tegevusest 2015. aastal, lk. 1. Arvutivõrgus: <https://advokatuur.ee/est/advokatuur/aukohtu-lahendite-ulevaade/2015> (25.04.2016).

¹⁰⁹ Samas, lk 5.

Aukohus uuris kohtumäärust ja leidis, et advokaat ei osutanud riigi õigusabi kuni asja lõpliku lahendamiseni. Nimelt teatas advokaat, et ei saa istungil osaleda, kuna tal on samale ajale määratud juba teised kohtuistungid ning palus enda asemel määrata teine kaitsja. Aukohus taunis advokaadi tegevust, kuivõrd ta oli lõpetanud riigi õigusabi osutamise enne asja lõplikku lahendamist.¹¹⁰

Kahes menetluses heideti kaitsjale ette tema ilmumata jätmist kohtuistungile. Esimeses menetluses¹¹¹ kooskõlastati kohtuistung toimumise ajad advokaadga telefoni teel, seega oli kaitsja teadlik kohtuistung toimumise ajast ja kohast, kuid ei teavitanud kohtu oma istungile ilmumata jätmisest. Lisaks ei olnud tal esitada kohtule mõjuvat põhjust istungil ilmumata jätmise kohta. Teises menetluses¹¹² oli advokaadi selgituse kohaselt isungil mitteilmumine tingitud asjaolust, et advokaadile jäi prokuröri kirjast ekslik mulje, et kriminaalasi, mille raames istung määrati, oli prokuratuuri tagasi saadetud ning istungit ei toimu. Aukohus leidis, et kaitsja tegu oli tingitud eksitusest ning juhtis kaitsja tähelepanu vajadusele olla edaspidi kohtuistungite aegade ülesmärkimise ja toimumise osas tähelepanelikum ja istungi mittetoimumise kahtluse korral tuleb istungi toimumise või ärajäämise fakti kohtust kontrollida.

Aukohus arutas riigi õigusabi saaja kaebust, mille kohaselt ei olevat advokaat kaebajale piisavalt selgitanud lühi- ja kokkuleppemenetluse sätteid. Advokaadi selgituste kohaselt oli kaebaja enne kohtuistungit avaldanud, et soovib asja arutamist lühimenetluse sätete järgi, kuid kohtuistung saabumisel asus kaebaja läbirääkimistesse kokkuleppe osas prokuröri ja kaitsja hinnangul oli kokkuleppemenetluses pakutav karistus kaebajale soodsam. Aukohtu hinnangul on usutav, et advokaat pooldas kokkuleppe sõlmimist ja kriminaalaja arutamist kokkuleppemenetluses ning ei olnud alust arvata, et kaitsealusel ei oleks pidanud tekkima arusaamist, et tema asja arutatakse kokkuleppemenetluses, mitte lühimenetluses.¹¹³

Aukohus menetlus riigi õigusabi saaja kaebust, mille kohaselt advokaat ei edastanud kaebajale kohtuotsust ega küsinud kaebaja soovi esitada apellatsioonkaebus, mistõttu jõustus kaebaja jaoks ebasoodne kohtuotsus. Advokaat möönis, et oleks pidanud kontrollima, kas kaitsealune on talle posti teel saadetud kohtuotsuse kätte saanud, kuid mitmete asjaolude esinemise tõttu (viibimine haiglaravil, tervislik seisund, varasemalt toimunud postisaadetise kättesaamine kaitsealuse poolt) ei suhtunud ta sellesse piisavalt hoolikalt. Aukohus juhtis

---

¹¹⁰ Samas, lk 7.

¹¹¹ Samas, lk 8.

¹¹² Samas, lk 11.

¹¹³ Samas, lk 9.

advokaadi tähelepanu, et advokaat peab õigusteenuse osutamisel olema hoolas ning veenduma, et kliendi jaoks menetluslikult olulised dokumendid jõuaksid temani tähtaegselt.¹¹⁴

Kuivõrd üheski aukohtus menetletud kaebuses advokaadi tegevuse peale ei tuvastatud advokaadi poolset tahtlikku rikkumist, ei nähtu määratud kaitsjate poolt tehtavas töös ja toimingutes tegemata tööd või kehva kvaliteeti, mille alusel saaks riigi õigusabi osutamist hinnata kehvemaks, kui lepingulise esindaja poolt tehtud tööd.

3.2.2. Kaitsja keeleoskus

Kriminaalmenetluse keel on eesti keel. Kahtlustatavale, süüdistatavale, kannatanule, tsiviilkostjale ja kolmandale isikule, kes ei valda eesti keelt, tagatakse tõlgi abi.¹¹⁵ Senises kohtupraktikas on kriminaalmenetluse seadustiku § 10 lg-s 2 sätestatud tõlgendatud süstemaatiliselt koos advokatuuriseaduse § 23 lg 1 p-s 4 sätestatuga, mis eeldavad kaitsja kui menetlusprofessionaali puhul sellist piisavat eesti keele oskust, mille puhul tõlke tagamise küsimust ei saa tekkida. Tuleb siiski märkida, et Riigikohtu praktikas on esinenud juhtusid, mil eesti keelt piisavalt mittevaldav vandeadvokaat on võtnud Riigikohtu istungile kaasa oma isikliku tõlgi.¹¹⁶

Käesoleva analüüsi raames leidis kriminaalmenetlus¹¹⁷, kus määratud kaitsja palus eelistungil kohtu poolt tõlgi kaasamist, kuna kaitsja ei valda piisavalt hästi eesti keelt. Eelistungil kaitsjale tõlgi abi osutati, kuid enne järgmise istungi toimumist loobusid süüdistatava vanemad määratud kaitsjast, võttes asemele lepingulise kaitsja.

Viru Maakohtus menetletud kriminaalmenetluses¹¹⁸ osales määratud kaitsja, kes oli vene rahvusest. Kohtuistungiprotokollis oli läbivalt märgitud kaitsja jutu asemele „arusaamatu tekst“. Teisest rahvusest isikutel võib olla end teises keeles raske väljendada, mis võibki halvimal juhul kaasa tuua eelnimetatud situatsiooni ehk protokollitud kui arusaamatu tekst kaitsja poolt. Nimetatud kriminaalasjas kaitsjat ei vahetatud ja menetleti lõpuni sama kaitsjaga.

---

¹¹⁴ Samas, lk 13.

¹¹⁵ Kriminaalmenetluse seadustik § 10 lg 1 ja 2.

¹¹⁶ Kergandberg, E. Pikamäe, P. Lk 77-78.

¹¹⁷ Vru Maakohtu kriminaalasi nr 1-14-34.

¹¹⁸ Viru Maakohtu kriminaalasi nr 1-15-5703.

3.2.3. Asenduskaitsja

Süüdistatava õigus kaitsele eeldab seda, et süüdistataval on võimalik kasutada kaitsja abi. Samas tuleks arvestada ka sellega, et süüdistatava valitud kaitsja võib tõsiselt haigestuda ning pikaajaliselt või korduvalt haigestuda, samuti võib esineda muid põhjusi, mis ei võimalda kaitsjal kohtuistungile ilmuda.¹¹⁹ Kaitsja ilmumist takistava asjaolu ilmnemise korral ei pea alati menetlustoimingu läbiviimist või kohtuistungit edasi lükkama. Ka teise kaitsja valimine või määramine ei ole sellisel juhul alati vajalik. Ajavahemikuks, mil kaitsja osavõtt kriminaalmenetlusest on takistatud, võib kaitsja kriminaalmenetluses nimetada enda asemele asenduskaitsja. Uurimisasutus, prokuratuur või kohus võib määrata kriminaalmenetluses asenduskaitsja seaduses sätestatud juhtudel. Asenduskaitsjal on kaitsja õigused ja kohustused.¹²⁰ Määratud kaitsja puhul ei saa kaitsealune üldjuhul takistada asenduskaitsja nimetamist. Valitud kaitsjal peaks olema võimalus nimetada asenduskaitsja üksnes kliendi kirjalikul nõusolekul.¹²¹ Asenduskaitsja nimetamine on ühemõtteliselt kaitsja õigus, s.t asenduskaitsjat saab nimetada üksnes kaitsja ise ja menetleja ei saa taotleda isikule asenduskaitsja määramist.¹²²

Tartu Maakohtus menetletavas kriminaalasjas¹²³ määrati süüdistatavale seoses kaitsja puhkusega kohtuistungiteks asenduskaitsja. Puhkuse näol on tegemist lühemaajalise äraolemisega, mistõttu on põhjendatud asenduskaitsja määramine ajaks, mil kaitsja ei saa kaitseõigust teostada, s.t on puhkusel.

3.3. Määratud kaitsja kättesaadavus

Riigi õigusabi seaduse § 18 lg 1 kohaselt nimetab advokatuur viivitamata kohtu, prokuratuuri või uurimisasutuse määruse alusel riigi õigusabi osutava advokaadi. Advokatuuri juhatus peab tagama riigi õigusabi katkematu korralduse ja osutamise ning riigi õigusabi mõistliku kättesaadavuse. Riigi õigusabi korraldus ja osutamine loetakse katkematuks ja mõistlikult kättesaadavaks, kui kõikidel päevadel on tagatud menetlustoimingute õigeaegselt läbiviimiseks vajalik arv riigi õigusabi osutavate advokaatide nimetamine ning nimetatud advokaatide poolt õigeaegselt menetlustoimingutel osalemine.¹²⁴

---

¹¹⁹ Sillaots, M. Asenduskaitsja määramine ja määratud kaitsja asendamine. *Juridica* 2002/IX, lk 601.

¹²⁰ Kriminaalmenetluse seadustik § 44.

¹²¹ Kergandberg, E. Pikamäe, P. Lk 179.

¹²² Tehver, J. Õigus valitud kaitsjale Eesti kriminaalmenetlusõiguses. *Juridica* 2011/VIII, lk 587.

¹²³ Tartu Maakohtu kriminaalasi nr 1-14-310.

¹²⁴ Advokatuuriseadus § 64¹ lg 2.

Riigi õigusabi osutava advokaadi määramise protsessi haldamiseks on loodud Riigi Õigusabi Infosüsteem (edaspidi RIS). Riigi õigusabi osutamine algab riigi õigusabi tellimuse esitamisega RIS-i menetleja poolt läbi menetleja infosüsteemi. Tellimus suunatakse RIS-is automaatselt ühele, kiireloomuliste tellimuste puhul viiele järjekorras olevale advokaadile, kes vastavad tellimuse tingimustele, s.t teenindavad antud piirkonda ja riigi õigusabi liiki. Järjekord on roteeruv ning iga täitmiseks võetud tellimuse või tellimusest keeldumise korral liigub advokaat süsteemis järjekorra lõppu. Riigi õigusabi tellimusele osutaja leidmise tõhustamiseks saab protsessi sekkuda RIS-i haldur, kes saab advokaadiga vahetult suhelda ning tema eest RIS-is tellimust aktsepteerida või sellest keelduda. Tellimust hakkab teenindama selle esimesena vastu võtnud advokaat.¹²⁵

Teenuse kättesaadavuseks peab turul tegutsema isikuid, kes on huvitatud teenuse osutamisest. Riigi õigusabi osutamisega tegeleb 28.08.2014 seisuga aktiivselt ligikaudu 100 advokaati. Nende arv aga muutub pidevalt, sest advokaadid võivad osutada riigi õigusabi lähtuvalt oma isiklikest võimalustest ja soovidest – nad ei ole kohustatud õigusabi osutama.¹²⁶

Riigi õigusabi osutamise kvaliteeti näitab ka õigusabi kättesaadavus. Mida rohkem osutavad õigusabi kohalikud advokaadid, seda väiksemad on advokaadil tekkivad sõidukulud, mille hüvitamise kohustus on hiljem süüdistataval ning seda kvaliteetsemaks saab pidada osutatud õigusabi teenust.

Linnade lõikes tuleb kõige enam tellimusi Tallinnast – 40% kõikidest tellimustest. Piirkonda teenindavate advokaatide arv on üldises plaanis seoses tellimuste arvuga – mida rohkem on piirkonnas tellimusi, seda rohkem on reeglina ka antud piirkonda teenindavaid advokaate.¹²⁷ Oluline on seejuures, kui palju on piirkonnas kohalikke õigusabi osutavaid advokaate. Advokatuuri andmetel Jõgeval, Põlvas ja Kärdlas ei ole ühtegi kohalikku advokaati, kes on piirkonna tellimusi täitmisele võtaks, Raplasse on end riigi õigusabi osutama märkinud kokku 13 advokaati, kellest vaid kaks on kohalikud. Viljandi on aga piirkond, kus kohalikud advokaadid eelistavad tööd teha eelkõige kohapeal ning lisaks Viljandile teenindavad kohalikud advokaadid veel ka Jõgevat ja Paidet. Jõgeval puudub kohalik õigusteenuse pakkuja, Paides on vaid üks riigi õigusabi osutav advokaat. Peamiselt Tartust ja Pärnust sõidetakse õigusabi osutama Viljandisse. Advokaadid võtavad piisava töökoormuse saamiseks vastu taotlusi erinevatest piirkondadest, kuna RIS ei jaota tellimusi automaatselt

---

¹²⁵ Ernst&Young Baltic AS. Riigi õigusabi toimimismudeli kontseptsioon. Tallinn, 2015, lk 8.

¹²⁶ Samas, lk 33.

¹²⁷ Samas, lk 35.

advokaatide büroode asukohtadest lähtuvalt.¹²⁸ Kuigi enamjaolt on tellimusi vastu võtnud kohaliku piirkonna advokaadid, siis paljudel juhtudel täidavad tellimusi ka kaugematest linnadest pärit advokaadid. Nii ilmneb suurim vahe Rakvere puhul, kus vaid 14% advokaadi määramise tellimustest võtavad vastu kohalikud advokaadid. See tuleneb asjaolust, et Rakveres on vaid kaks kohalikku riigi õigusabi osutavat advokaati, kellest üks ei osuta riigi õigusabi Rakveres tulenevalt huvide konfliktist Viru Maakohtu Rakvere kohtumaja kohtunikuga (abikaasad). Tallinna puhul on aga kohalike advokaatide poolt osutatud tellimuste osakaal suurim – 99%. Kohalikele tellimustele lisaks võtavad Tallinna riigi õigusabi osutajad vastu ka paljusid teiste linnade tellimusi. Näiteks Rakvere advokaadid täidavad Jõhvis tellimusi ligilähedaselt sama palju kui Rakveres. Samuti eelistab Kohtla-Järve õigusabi osutaja kohalikele meelsamini Rakvere ja Jõhvi tellimusi.¹²⁹

Kui advokaat on end märkinud RIS-is riigi õigusabi osutajaks, on tal võimalus valida endale ka meelepärased riigi õigusabi liigid ja tööpiirkonnad, kus ta soovib õigusabi osutada. See selgitab osaliselt, miks riigi õigusabi osutajaks on tihipeale kaugemalt pärit advokaat. Näiteks, Tallinnas ja Harju piirkonnas on suurim osakaal tellimuste täitmisel just kohalike advokaatide poolt, võib eeldada, et seal piirkonnas on piisavalt riigi õigusabi osutavaid advokaate, kellest jätkub nii kohaliku piirkonna kui ka teiste piirkondade teenindamiseks, mistõttu võivad nii mõnedki advokaadid määrata tööpiirkonnaks kaugemal asuva õigusabi osutamise piirkonna, kus kohalikke riigi õigusabi osutajaid on vähem ning seetõttu ka konkurents on väiksem.

2007. aastal läbiviidud uuringu kohaselt leidis 50% küsitlusele vastanutest, et Viru piirkonnas on ette tulnud olukorda, kus määratud kaitsja ei olnud kliendi jaoks õigeaegselt kättesaadav.¹³⁰ Eestis on piirkondi, kus riigi õigusabi osutamise turg tavatingimustel ei toimi, sest puudu on piisavast nõudlusest, mis soodustaks teenuseosutajate tegevust piirkonnas. Üheks selliseks piirkonnaks on 2015. aastal läbiviidud uuringu¹³¹ kohaselt Ida-Virumaa. 2015. aasta seisuga on Ida-Virumaal kohalikke riigi õigusabi osutajaid kokku 20, jagunedes vastavalt Jõhvis 11, Kohtla-Järvel 1 ja Narvas 8. Ida-Virumaal ei ole riigi õigusabi osutajate arv aastatega eriti muutunud, umbes 76% riigi õigusabi taotlustest teenindavad kohalikud advokaadid.

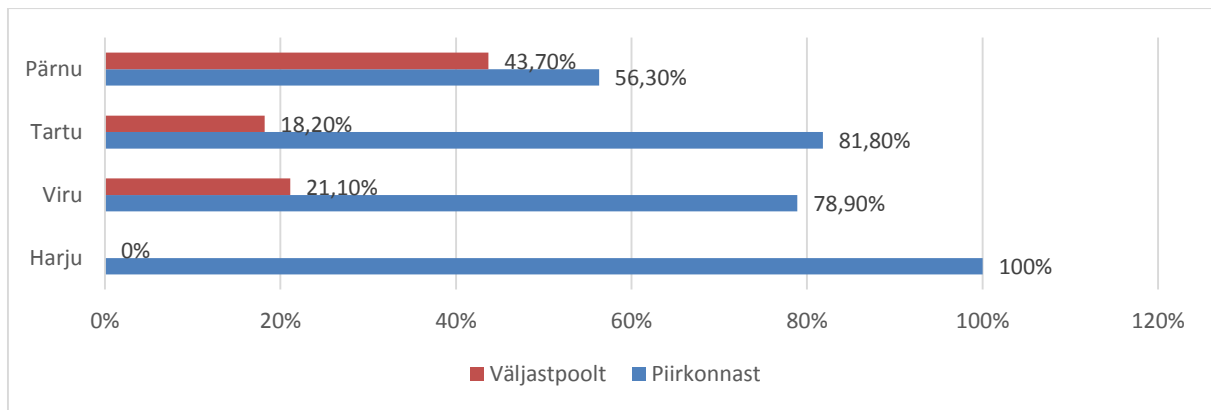
---

¹²⁸ Samas, lk 12.

¹²⁹ Samas, lk 41.

¹³⁰ Justiitsministeerium. Määratud kaitsja kättesaadavus ja kvaliteet kriminaalmenetluses. Analüüsi aruanne. Tallinn, 2007, lk 33.

¹³¹ Justiitsministeerium. Riigi õigusabi süsteemi korraldamise stsenaariumid. Analüüs. 2015, lk 56.

Joonis 5. Määratud kaitsjate kättesaadavus maakohtute lõikes.

Käesoleva töö raames tehtud kriminaalmenetluste analüüsi tulemustest nähtub, et Harju Maakohtu tööpiirkonnas esitatud riigi õigusabi tellimustest täitsid kõik tellimused kohalikud advokaadid. Suurim erinevus kohalike ja väljastpoolt piirkonda pärit advokaatide vahel riigi õigusabi osutamisel ilmnes Pärnu Maakohtu teeninduspiirkonnas, kus esitatavatest tellimustest ligikaudu poole täitsid kohalikud advokaadid ja poole kaugemalt pärit advokaadid. Pärnu Maakohtu tööpiirkonda teenindavad 5 kohtumaja, mis asuvad Pärnus, Haapsalus, Kuressaares, Raplas ja Paides.¹³² Kuressaare tellimustest 61% teenindatakse ära kahe kohaliku advokaadi poolt, ülejäänud 39% tuleb täita kaugemalt pärit advokaatidel. Ühest küljest, kuivõrd mandrilt saarele jõudmine on mõnevõrra komplitseeritum kui mandri piires ühest piirkonnast teise sõitmine, siis on see ka põhjuseks, miks kaks kohalikku advokaati suure osa taotlustest täitmiseks võtavad. Teisalt, kui ilmneb Pärnu Maakohtu Kuressaare kohtumajas selline kohtumenetlus, kus on rohkem kui kaks süüdistatavat ja tulenevalt näiteks nende omavahelistest vastuoludest ei saa sama kaitsja esindada mitut süüdistatavat, on paratamatult vajalik väljastpoolt piirkonda tulevate advokaatide poolt tellimuste vastuvõtmine.

Pärnu Maakohtu Kuressaare kohtumajas menetletavas kriminaalmenetluses¹³³, kus süüdistatavaid oli 4, taotlesid 3 süüdistatavat kaitsjat riigi õigusabi korras. Kõik riigi poolt määratud kaitsjad olid kohalikud advokaadid Kuressaarest. Käesolevas kriminaalmenetluses oli see formaalselt võimalik, kuna süüdistatavate huvid ei olnud vastuolus, mis oleks tinginud olukorra, kus sama kaitsja ei või mitut süüdistatavat samas kriminaalasjas esindada.

¹³² Justiitsministri 27.10.2005 määrus nr 46 „Maa- ja halduskohtute kohtumajade täpsed asukohad ja teeninduspiirkonnad ning ringkonnakohtute asukohad“ § 1 lg 3.

¹³³ Pärnu Maakohtu kriminaalasi nr 1-14-9937.

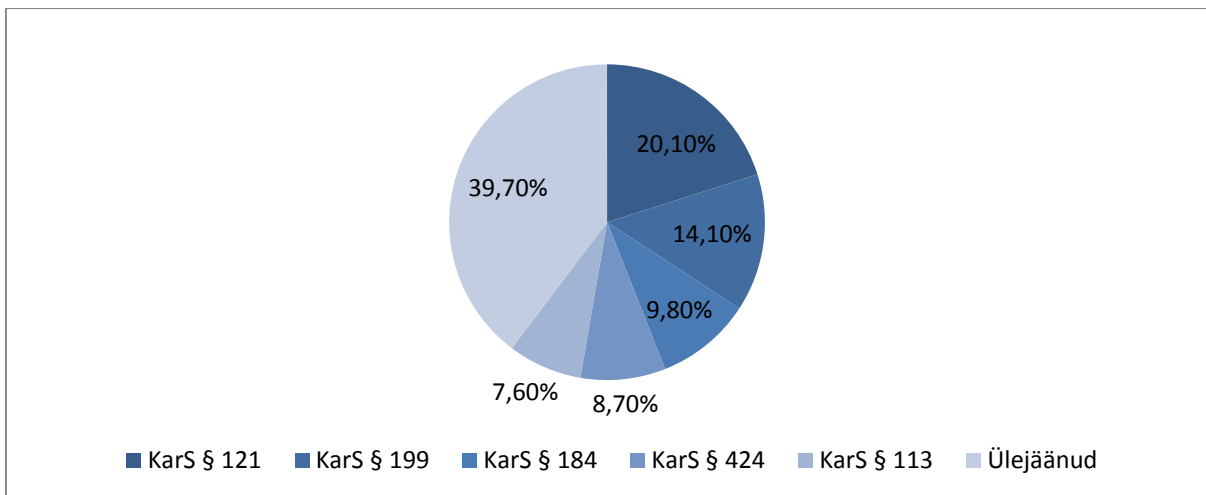
3.4. Kokkuleppemenetluse võimalused

Kõik kriminaalasjad jagunevad üldmenetlusteks ja lihtmenetlusteks. Lihtmenetluse puhul on tegemist kriminaalasja läbivaatamise lihtsustatud vormiga, mille eesmärk on kiirendada kriminaalmenetluse läbiviimist ning vältida süsteemi ülekoormatust. Kokkuleppemenetlus on üks lihtmenetluse vorme. Kriminaalmenetluse seadustiku § 239 lõikes 2 on sätestatud kokkuleppemenetluse kohaldamise formaalsed eeldused. Kokkuleppemenetlust võib kohaldada kui prokurör, kaitsja, süüdistatav, kannatanu ja tsiviilkostja on nõus kokkuleppemenetlusega. Samuti peab olema tegemist teise astme ja erandina seaduses sätestatud juhtudel ka esimese astme kuriteoga¹³⁴. Süüdistatav ja tema kaitsja nõustuvad selle menetluse käigus süüdistuse sisu ja kuriteo kvalifikatsiooniga, kuriteoga tekitatud kahju laadi ja suurusega ning jõuavad kokkuleppele prokuröri poolt kohtus nõutava karistuse liigis ja määras. Kui prokurör, süüdistatav ega kaitsja ei loobu kokkuleppest istungil ja kohtunik on nõus antud kokkuleppega, teeb kohus süüdimõistva kohtuotsuse. Kokkuleppemenetluses tehtud süüdimõistev kohtuotsus on süüdistatavale tihtipeale soodsam kui üldmenetluses, kuna kokkuleppe saavutatakse süüdistatava, tema kaitsja ja prokuröri läbirääkimiste tulemusel. Kui kuriteo kvalifikatsioonis, kuriteoga tekitatud kahju laadis ja suuruses jõutakse kokkuleppele, siis toimuvad läbirääkimised karistuse liigi ja määra üle, mida prokurör kohtus süüdistatavale teo toimepanemise eest taotleb. Siis on süüdistataval ja tema kaitsjal võimalik kaubelda endale soodsam karistuse liik ja määr.

Käesolevast kohtulahendite analüüsist nähtub, et analüüsitud kriminaalmenetlustes esines teistest kvalifikatsioonidest märgatavalt rohkem kehalist väärkohtlemist, varguse toimepanemist, narkootilise või psühhotroopse aine suures koguses käitlemist, mootorsõiduki juhtimist joobe seisundis ning tapmist. Ülejäänud kvalifikatsioonid esinesid harvem.

---

¹³⁴ KrMS §239 lg 2 p 1 sätestab, milliste kvalifikatsioonide puhul ei ole kokkuleppemenetluse kohaldamine lubatud. Punktis nimetatata koosseisude korral võib kokkuleppemenetlust kohaldada.

Joonis 6. Süüdistuse kvalifikatsioonide esinemine analüüsitud kriminaalmenetlustes.

Kõikidest analüüsitud kriminaalmenetlustes esinevatest kvalifikatsioonidest moodustasid 82,9% sellised kuriteo kvalifikatsioonid, milles kriminaalmenetluse seadustiku § 239 lõige 2 punkti 2 järgi on kokkuleppemenetluse kohaldamine lubatud ning nendest omakorda 47,6% läksid menetluse kestel üle kokkuleppemenetluseks. Ülejäänud menetlustes lahendati kriminaalasi lõpuni üldmenetluses.

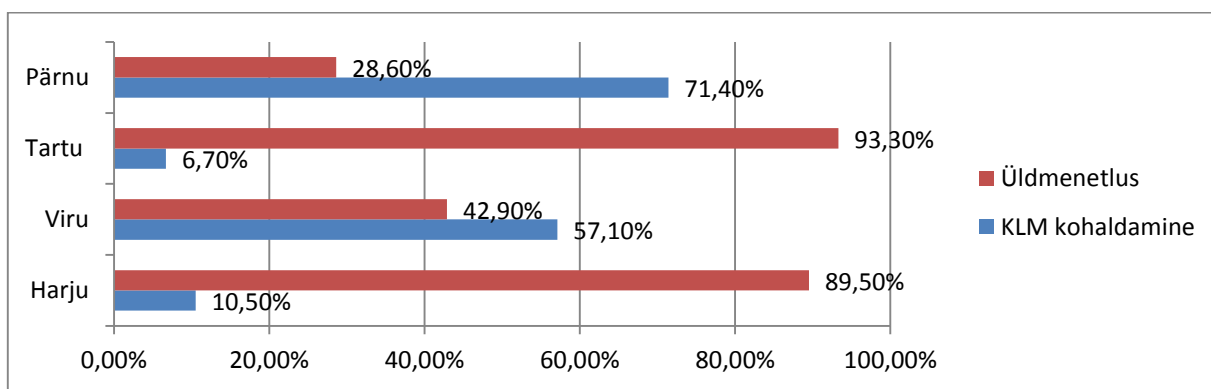
Kokkuleppemenetluse kohaldamata jäämist olukorras, kus kvalifikatsioon seda võimaldab, ei saa lugeda üheselt kaitsja kehvaks või tegemata tööks.

Kriminaalmenetluse seadustiku § 47 lõigete 2 ja 3 kohaselt on kaitsja kohustatud kasutama kõiki kaitsmisvahendeid ja viise, mis ei ole seadusega keelatud, et selgitada kaitsealust õigustavad, mittesüüstavad ja karistust kergendavad asjaolud, andma talle muud kriminaalasjas vajalikku õigusabi ning on kohustatud hoidma saladuses talle kriminaalmenetluse käigus õigusabi andmisel teatavaks saanud andmeid. Lisaks on kaitsja ülesanne selgitada kaitsealusele menetluslikke õigusi ning nende õiguste kasutamisvõimalusi.¹³⁵ Kui prokurör peab võimalikuks kokkuleppemenetluse kohaldamist, selgitab ta süüdistatavale kokkuleppemenetluse võimalust, tema õigusi ja menetluse tagajärgi. Kuna aga kaitsja osavõtt kokkuleppemenetlusest on kohustuslik, siis peaks suur osa selgitustööst, mis on suunatud sellele, et kahtlustatav või süüdistatav saaks kokkulepest ja selles sisalduvast süüdistusest aru, olema kaitsja ülesandeks.¹³⁶ Kaitsja selgitused kokkuleppemenetluse kohaldamisest peaksid olema subjektiivset laadi, st kajastama lisaks objektiivsetele kokkuleppemenetluse kohaldamise eeldustele ka erinevaid kaalutlusi, miks kokkuleppemenetluse kohaldamine teatud juhul on või just ei ole otstarbekas, lähtudes

¹³⁵ Kergandberg, E. Pikamäe, P. Lk 181.

¹³⁶ Kergandberg, E. Sillaots, M. Kriminaalmenetlus. Tallinn 2006, lk 370.

konkreetsetest asjaoludest, tõenditest ja süüdistatava enda seisukohast ja võimalustest karistust kanda. Just kaitsja on see, kellelt võiks tulla initsiatiivi kokkuleppemenetluse kohaldamiseks, kuna seeläbi hoiab ta kokku ka kaitsealusele tekkivaid kriminaalmenetluse kulusid, eelkõige kaitsjatasu. Samas on 2007. aastal läbiviidud uuringu kohaselt paljud prokurörid arvamusel, et „Kaitsja on materiaalselt huvitatud sellest, et tema kaitsealusele oleks esitatud kõige rangem süüdistus, et asi oleks kohtusse esitatud üldkorras, et see võtaks veelgi rohkem aega, kuna tasu sõltub süüdistuse raskusest ning istumisele kulutatud ajast /.../”¹³⁷ ning „Enda materiaalsed huvid kaaluvad vahel üles kaitsealuse huvid, mistõttu puudub huvi asja kiire ja efektiivse lahendamise vastu”¹³⁸. Autor selliste seisukohtadega nõustuda ei saa. Kaitsjale on erinevate seadustega (riigi õigusabi seadus, advokatuuriseadus) pandud ja kutse-etikast tulenev kohustus olla seotud kaitsealuse seisukohaga. Seega, kui kaitsealune soovib kokkuleppemenetluse kohaldamist, siis ei ole kaitsjal õigus teda selles ümber veenda. Kaitsjal on küll kohustus selgitada, mida kokkuleppemenetlus käesolevas asjas süüdistatavale kaasa toob ning millised oleksid erinevused, kui asi menetletakse lõpuni üldmenetluses, kuid oma seisukohti süüdistatavale peale suruda ei saa. Kokkuvõttes ei saa kaitsja ennustada täie kindlusega ette, millise lahendi teeb kohus üldmenetluses ning kaitsja pealesurutud menetluse liigi ebasoovimatu kohaldamine võib kaasa tuua kaitsja peale kaebuse esitamise. Sama on olukorras, kus kaitsealune on aktiivsem pool, soovib võimalikult aktiivset osavõttu istungitest ja oma õiguste kasutamist, kuid kaitsja, soovides asi kiirelt lõpetada, jätab kaitsealuse soovid tähelepanuta ja arvestamata.

Joonis 7. Kokkuleppemenetluse kohaldamine üldmenetluse raames maakohtute lõikes.

Harju ja Tartu Maakohtus on ülekaalus kohtusse üldmenetluse korras esitatud kriminaalmenetluste menetlemine lõpuni üldmenetluses ning Viru ja Pärnu Maakohtus on ülekaalus üldmenetluse korras kohtusse esitatud kriminaalmenetluse üleminek kokkuleppemenetluseks.

¹³⁷ Analüüsi aruanne, lk 20.

¹³⁸ Samas.

Kuivõrd me ei saa hinnata seda, kas kaitsja, jättes kokkuleppemenetluse võimaluse kasutamata, või kasutades kokkuleppemenetlust olukorras, kui oleks üldmenetluses olnud isikul end rohkem kaitsta, tegutses kliendi või pigem enda isiklikes huvides, peame riigi õigusabi osutamise kvaliteedi hindamisel lähtuma eelkõige kaitsealuse heaolust menetluse läbiviimisel. Vastasel juhul, rahulolematusel kaitsja tööga, oleks süüdiststav esitanud kohtule, kaebuse kaitsja suhtes, kes omakorda oleks olukorrast teavitanud advokatuuri. Käesolevates kriminaalmenetlustes nimetatud olukordi ei esinenud.

3.5. Kaitsja tehtud töö

3.5.1. Kaitseakt

Kriminaalmenetluse seadustiku alates 01.09.2011 kehtiva redaktsiooni § 227 paneb kaitsjale kohustuse esitada kaitseakt.¹³⁹ Kaitseakti eesmärgiks on kindlustada aus ja informeeritud kohtumenetlus ning vältida kohtuprotsessi varitsusega, kus üks pool saavutab teise ees eelise vaid üllatusmomendi toel, eeldab seadus poolte seisukohtade ja tõendite täielikku eelnevat vastastikust avalikustamist. Seetõttu peab kaitsja avalikustama tõendid, mida ta soovib kohtule esitada, samuti esitama nende isikute nimekirja, kelle kutsumist kohtuistungile kaitsja taotleb.¹⁴⁰ Kriminaalmenetluse seadustiku § 227 lõike 1 kohaselt esitab kaitsja pärast süüdistusakti koopia saamist hiljemalt kolm tööpäeva enne eelistungit kohtule kaitseakti ning prokuratuurile selle koopia. Kriminaalasja erilise keerukuse või mahukuse korral võib kohus kaitsja põhistatud taotluse alusel nimetatud tähtaega pikendada. Kui kaitsja ei esita kaitseakti ettenähtud tähtajaks, teatab kohus sellest viivitamata Eesti Advokatuuri juhatusle ning teeb süüdistatavale ettepaneku valida endale uus kaitsja kohtu määratud ajaks või määrab süüdistatavale asenduskaitsja.¹⁴¹ Kaitseakt tuleb esitada juhul, kui kriminaalasja arutatakse üldmenetluses.

Käesolevas töös on uurimise all kriminaalasjad, mis esitati kohtusse arutamiseks üldmenetluse korras, seega on kaitseakti esitamine nendes asjades kohustuslik. Valitud 76-st kriminaalasjast ilmnes analüüsi käigus 5 menetlust, kus kaitseakti esitamine ei nähtunud kohtute infosüsteemist. Ühes menetluses nähtus kaitseakti esitamine kohtuistungi protokollist¹⁴² ning teises menetluses uuendati varem oportuniteedi põhimõttel lõpetatud kriminaalmenetlus ja kaitseakti esitamine jäi esimese menetluse raamesse, millega

---

¹³⁹ Kergandberg, E. Pikamäe, P. Lk 550.

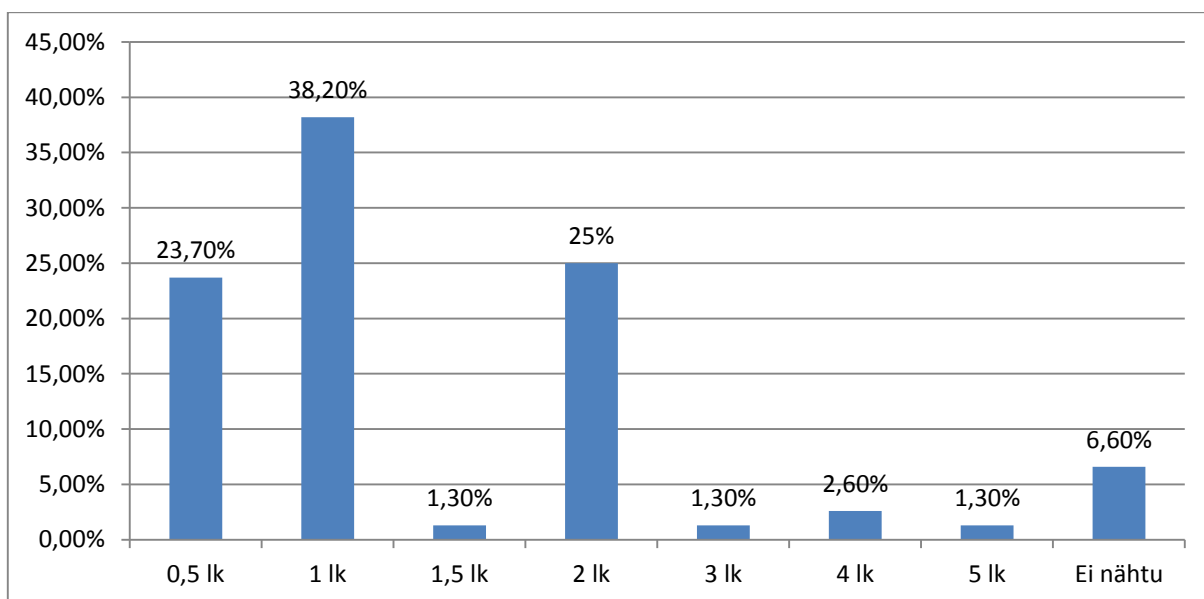
¹⁴⁰ Samas.

¹⁴¹ Kriminaalmenetluse seadustik § 227 lg 5.

¹⁴² Harju Maakohtu kriminaalasi nr 1-15-6720.

tutvumiseks ei olnud autoril luba taotletud¹⁴³. Samas, kuna kõik menetlused, milles kaitseakti esitamist infosüsteemis ei nähtu, menetleti lõpuni, siis võib eeldada, et kaitseakt oli nõuetekohaselt ja tähtaegselt kohtule esitatud, kuid jäetud infosüsteemi kandmata. Vastasel juhul oleks kohtul olnud kohustus teavitada advokatuuri kaitsja tegemata tööst ning süüdistatavale tulnuks määrata uus kaitsja. Kohtu poolt advokatuuri teavitamist ega uue kaitsja määramist kriminaalasja materjalist ei nähtu.

Kaitsjate poolt nõuetele osaliselt või üldse mitte vastavate kaitseaktide kohtule esitamine iseloomustab kaitsja töö kvaliteeti. Kaitseaktile esitatavad nõuded tulenevad kriminaalmenetluse seadustiku § 227 lõikest 3, mille kohaselt tuleb kaitseakti märkida, millised on kaitse seisukohad süüdistuse ning süüdistusaktis nimetatud kahju kohta, sealhulgas millised süüdistusaktis esitatud väited ja seisukohad vaidlustatakse ja millised võetakse omaks; tõendid, mida kaitsja soovib kohtule esitada, viidates, millist asjaolu millise tõendiga tõendada soovitakse; nende isikute nimekiri, kelle kutsumist kohtuistungile kaitsja taotleb ning kaitsja muud taotlused.

Joonis 8. Esitatud kaitseaktide maht.

Analüüsi tulemusena selgus, et enim esitati kaitseakte 0,5-1, 1-1 ja 2-1 leheküljel ning suuremahulisi kaitseakte oli vähe. Suurem osa kaitseaktidest oli üles ehitatud selliselt, et alustuseks oli refereeritud süüdistuse sisu, seejärel kaitsja seisukoht selle kohta, kas süüdistus on põhjendatud või mitte ning viimaseks taotlused, tõendid, tunnistajad. Nendel kaitseaktidel, mis oma mahult olid 0,5-, 1- või 2-leheküljelised, moodustas kaitsja seisukoht süüdistuse osas vaid väikese osa, ülejäänud maht koosnes süüdistuse ümberkirjutamisest. Näiteks, Viru

¹⁴³ Pärnu Maakohtu kriminaalasi nr 1-14-3933.

Maakohtus menetletud kriminaalasjas¹⁴⁴ esitas määratud kaitsja kaitseakti kokku 2-leheküljel, millest kaitsja seisukoht süüdistuse osas sisaldus vaid 6-l real ning Tartu Maakohtus menetletud kriminaalasjas¹⁴⁵ esitas määratud kaitsja kaitseakti kokku 4-l leheküljel, millest kaitsja seisukoht sisaldus vaid 9-l real. Tegemist oli süüdistusega, milles esines rohkem kui üks episood, mistõttu võttis süüdistuse kopeerimine mahult mitu lehekülge.

Pärnu Maakohtu menetluses oli kriminaalasi¹⁴⁶, kus määratud kaitsja esitas kaitseakti, mille sisu koosnes vaid ühest lausest – „Süüdistatav tunnistab end süüdi“. Kuigi seadus ei reguleeri, mis peaks kaitseaktis kirjas olema olukorras, kus süüdistatav end täielikult süüdi on tunnistanud, ei ole autori hinnangul siiski tegemist nõuetekohaselt koostatud kaitseaktiga, kuna esiteks, süüdistatava süü omaksvõtt ei tohiks lõpetada kaitsja tööd süüdistatava kaitsmisel, vaid kaitsja peaks tegema kõik endast oleneva, et esitatud süüdistus ümber lükata või vähemalt võimalikku mõistetavat karistust kergendada, ning teiseks, üldmenetluses esitatakse kriminaalasi kohtusse üldiselt juhul, kui ei jõuta kokkuleppele, seega ainuüksi märkimine, et süüdistatav tunnistab end süüdi, ei ole piisav, mistõttu tuleks selgitada sellises olukorras ka seda, miks kokkuleppele ei ole jõutud. Lisaks eelviidatud kriminaalajas esines teisigi menetlusi, kus kaitseaktis kaitsja seisukoht piirdus sellega, et kuna süüdistatav tunnistab süüd, siis on süüdistus põhjendatud.

Pärnu Maakohtus menetletavas kriminaalasjas¹⁴⁷ esitas valitud kaitsja kaitseakti, milles taotles kokkuleppemenetluse kohaldamist. Ei ole teada, miks kriminaalasi üldse kohtusse üldmenetluse korras jõudis, kui süüdistatav oma süüd tunnistab ja on nõus kokkuleppemenetluse kohaldamisega. Kaitsja töö kaitsealuse huvides on teha kõik endast olenev ka selleks, et kriminaalasi ei jõuaks üldmenetluses kohtusse, vaid saaks lahenduse süüdistatavale võimalikult soodsal viisil, nagu seda on kokkuleppemenetlus.

Kahes kriminaalmenetluses oli kaitseaktis selgitatud, miks kokkulepet ei saavutatud. Harju Maakohtus menetletud kriminaalasjas¹⁴⁸ süüdistatav teo toimepanemist ei vaidlusta, kuid loobus kokkuleppemenetlusest, kuna ei nõustunud tsiviilhagiga ning Pärnu Maakohtus menetletud kriminaalasjas¹⁴⁹ ei saavutatud lisakaristuse osas kokkulepet. Kriminaalmenetluse seadustiku § 244 lg 3 ja § 245 lg 1 p-de 8 ja 9 kohaselt kui kuriteoga tekitatud kahju laadis ja

---

¹⁴⁴ Viru Maakohtu kriminaalasi nr 1-15-203.

¹⁴⁵ Tartu Maakohtu kriminaalasi nr 1-14-2521.

¹⁴⁶ Pärnu Maakohtu kriminaalasi nr 1-15-3663.

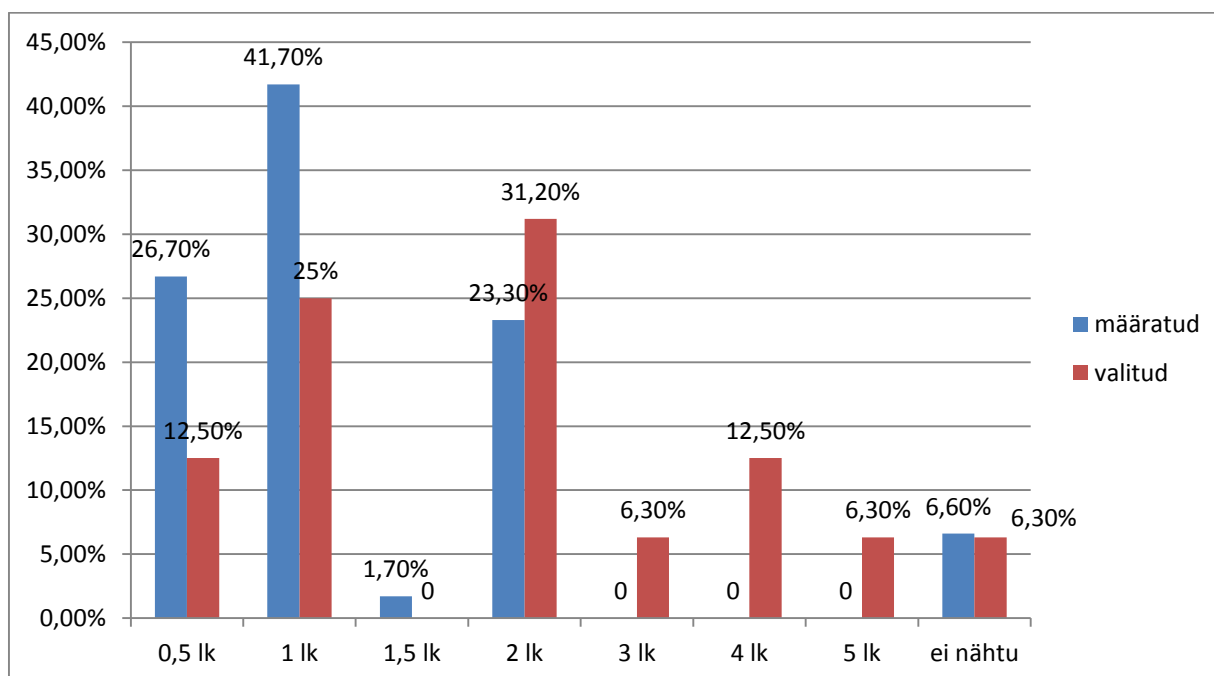
¹⁴⁷ Pärnu Maakohtu kriminaalasi nr 1-14-9937.

¹⁴⁸ Harju Maakohtu kriminaalasi nr 1-15-5207.

¹⁴⁹ Pärnu Maakohtu kriminaalasi nr 1-14-8187.

suuruses ning karistuse liigis ja määras ei jõua prokuratuur, süüdistatav ning tema kaitsja kokkuleppele, jätkatakse kriminaalmenetlust üldkorras.

Läbivalt oli kaitseakti sisuks kaitsja seisukoht selliselt, et kuna kaitsealune on süü omaks võtnud või ei ole süüd omaks võtnud, siis vastavalt kas kaitsja leidis, et süüdistus on või ei ole põhjendatud, samuti ka ei ole tõendatud. Taotluste, tõendite ja tunnistajate lahtrites oli enamasti kirjas, et samad tunnistajad kes prokuröri või ei olnud üldse midagi kirjas. Esines ka sisukamaid kaitseakte nii määratud kui ka valitud kaitsjate seas, kus lisaks süüdistuse põhjendatuse osas seisukoha võtmisele taotleti ka näiteks ekspertiisi tegemist kahel korral, toimiku prokuratuuri tagastamiseks samuti kahel korral süüdistusest arusaamatuse ja ebaõige kvalifitseerimise tõttu ning kriminaalasja lõpetamist kriminaalmenetlust välistava asjaolu esinemisel.

Joonis 9. Kaitseaktide mahu võrdlus erinevate kaitsjaliikide vahel.

Joonisel nähtub, et väiksemamahulisi kaitseakte on enim esitanud määratud kaitsjad ning suuremamahulisi kaitseakte esitasid enim valitud kaitsjad. Analüüsitud kriminaalmenetluste seas oli kolm menetlust¹⁵⁰, kus valitud kaitsja esitas suuremamahulise kaitseakti, mis oli ka sisult põhjalik. Kaitseaktis sisaldus küll süüdistuse sisu, kuid kaitsja seisukoht süüdistuse osas ei piirdunud vaid põhjendatuse formuleermisega, vaid seisukoht oli ka põhjalik – välja oli toodud süüdistuse ümberlökkamine episoodide kaupa, analüüsitud oli kõiki tõendeid ning taotletud lisaks prokuröri tunnistajatele ka teisi tunnistajaid.

¹⁵⁰ Harju Maakohtu kriminaalasi nr 1-14-8445, Viru Maakohtu kriminaalasi nr 1-14-353 ja 1-14-9226.

Riigikohus on märkinud, et kui isikule on kohaldatud tõkend ja kaitsja või kaitsealune kohaldatud tõkendiga ei nõustu, tuleks kaitsjal, lisaks teistele taotlustele, esitada juba kaitseaktis taotlus tõkendi tühistamiseks või muutmiseks.¹⁵¹

Kriminaalmenetluste analüüsi tulemusena selgus, et valimis oli ka selliseid menetlusi, kus kaitseaktis ei olnud taotlusi märgitud, kuid eelistungil taotles kaitsja vahistatud kaitsealuse tõkendi muutmist. Seega, lähtudes Riigikohtu seisukohast, leiab autor, et tegemist ei olnud nõuetele vastava kaitseakti esitamisega kaitsja poolt, kuna selliselt ei olnud prokuröriil võimalik ettevalmistada vastupositsiooni kaitsja taotlusele ning rikuti võitleva kohtumenetluse põhimõtet. Ei saanud autori hinnangul tõkendi muutmise vajalikkus ilmned ka peale kaitseakti esitamist, kuivõrd juba süüdistusaktis oli kirjas, et süüdistatavale on kohaldatud tõkend ning ebausutav on asjaolu, et algselt, kaitseakti esitamise ajal, süüdistatav ei soovinudki tõkendi tühistamist, kuid muutis hiljem meelt. Seda eriti olukorras, kus kohaldatud tõkendiks oli vahistamine.

Ilmnes kolm kriminaalmenetlust¹⁵², kus lisaks muudele asjaoludele oli kaitseaktis kirjas ka taotlus tõkendi muutmiseks või tühistamiseks. Kahel korral oli tegemist valitud kaitsja esitatud kaitseaktidega ning ühel korral oli esitajaks lepinguline kaitsja.

Eeltoodust tulenevale ei saa väita, et ainuüksi määratud kaitsjate poolt esitatud kaitseaktides esines puudusi, mis viitaksid kaitse kehvale kvaliteedile, kuna puudusi esines nii määratud kui ka valitud kaitsjate poolt esitatavates kaitseaktides. Lepinguliste kaitsjate esitatud kaitseaktid oli enamjaolt statistiliselt pikemad ja sisaldasid rohkem ka tõkendi muutmise taotlusi, kuid valitud kaitsjad saavadki endale lubada pikema ja seetõttu põhjalikuma kaitseakti koostamist, kuna nemad saavad tasu kogu tehtud töö eest, mis on kliendiga enne teenuse osutamist kokku lepitud. Määratud kaitsjad seda endale lubada ei saa, kuna nemad saavad tehtud töö eest tasu vaid kohtu hinnangul põhjendatud ulatuses. Seega asjaolu, et kaitseakt on mahult lühem, ei tee seda automaatselt kehvemaks, vaid näitab komplitseeritust panna kõik oluline kirja lühemalt. Ka seaduse järgi ei ole vaja juba teadaolevat korrata.

---

¹⁵¹ RKKKm 04.12.2008 nr 3-1-1-69-08 p 7.

¹⁵² Harju Maakohtu kriminaalasi nr 1-14-5901, Viru Maakohtu kriminaalasi nr 1-14-8445 ja Pärnu Maakohtu kriminaalasi nr 1-14-9937.

3.5.2. Kohtuistungitel osalemine

Suurema osa oma tasust saavad riigi õigusabi korras määratud kaitsjad kriminaalmenetluses just istungitel osalemise eest, kuna kohtuistungitel osalemise eest määratav tasu on küll seadusandja poolt fikseeritud, kuid ajakuluga piiratud ei ole.

Kohus lahendab enne kohtuliku arutamise algust korralduslikud küsimused eelistungil, millest kriminaalmenetluse seadustiku § 259 lõike 2 kohaselt kaitsja osavõtt on kohustuslik.¹⁵³ Eelistung peab alati toimuma üldkorras kohtusse saadetud kriminaalasja kohtuliku arutamise planeerimiseks ja kohtumenetluse poolte taotluste lahendamiseks.¹⁵⁴ Üldkorras kohtusse saadetud kriminaalasja kohtulik arutamine võib toimuda vahetult pärast eelistungit, kui eelistungil ajaks on võimalik ilmuda kohtusse kõigil kohtumenetlusega seotud isikutel, kui see tagaks kohtumenetluse katkematus ja viivitamatuse ning kui kohtumenetluse pooled ja kohus on sellega nõus.¹⁵⁵ Tegemist on erandiga tavapärasest menetluse käigust, mille rakendamise üheks eeltingimuseks on süüdistatava ja kaitsja nõusolek, mis teenib esmajoones kaitseõiguse tagamise eesmärki.¹⁵⁶ Kriminaalasja kohtuliku arutamine vahetult peale eelistungil toimumist võib vähendada süüdistataval tekkivaid kaitsekulusid, eelkõige iga kohtuistungil ettevalmistamise ja võimalike sõidukulude võrra, kuid kuna tegemist on erandiga, ei saa sellega mittenõustumise korral lugeda kaitsja tegevust kaitseõiguse rikkumiseks või süüdistatava huvide kahjustamiseks.

Peale kohtuliku eelmenetluse lõppu algab kohtulik arutamine, millest on kohustatud osa võtma nii prokurör kui kaitsja. Kui kaitsja ei ilmu kohtuistungile ja ta ei ole määranud enda asemele asenduskaitsjat¹⁵⁷, lükatakse kohtulik arutamine edasi ja kaitsja ilmutata jäämisest teatatakse Advokatuurile.¹⁵⁸ Kohtulik uurimine algab prokuröri poolt süüdistusakti avaldamisega, millele järgnevad prokuröri ja kaitsja avakõned. Kaitsja arvamusest peaks selguma, millises ulatuses ta kavatseb süüdistuse kohta vastuväiteid esitada, samuti on võimalus arvamusalalduse raames anda kokkuvõtlik ülevaade süüdistust ümberlukkavatest või kahtluse alla seadvatest tõenditest, mille uurimist ta kohtulikul uurimisel taotleb.¹⁵⁹

---

¹⁵³ Kriminaalmenetluse seadustik § 257¹ lg 1.

¹⁵⁴ Samas, § 258 lg 1 p 4.

¹⁵⁵ Samas, § 265¹ lg 1.

¹⁵⁶ RKKKo 08.04.2011 nr 3-1-1-19-11 p 11.

¹⁵⁷ KrMS § 44 lg 1 kohaselt ajavahemikuks, mil kaitsja osavõtt kriminaalmenetlusest on takistatud, võib kaitsja nimetada enda asemele kriminaalmenetluse asenduskaitsja.

¹⁵⁸ Samas, § 270.

¹⁵⁹ Kergandberg, E. Sillaots, M. Lk 341.

Järgneb tõendite uurimine.¹⁶⁰ Kuna tõendite uurimine algab prokuröri esitatavate tõendite uurimisest, siis süüstavate argumentide ilmnemisel saab kaitsja kontrollida, kahtluse alla seada ja omapoolseid vastuargumente esitada.¹⁶¹

Järgneb risküsitlus.¹⁶² Risküsitlus tagab süüdistatava tõhusama kaitse sel teel, et kaitsjal on teisesküsitlusel võimalus süüstava tunnistaja või kannatanu ütluste usalduväärsust kontrollida.¹⁶³ Küsitlemisel on võimalik ainult kohtumenetluse poole taotlusel lubamatute või asjakohatute küsimuste kõrvalejätmine. Lubamatuteks küsimusteks on näiteks esmasküsitlusel kohtu loata suunavate küsimuste esitamine, teisesküsitlusel kohtu loata suunavate küsimuste esitamine uute asjaolude kohta, tunnistajale esitatud küsimused süüdistatava ja kannatanu kõlbeliste omaduste ning harjumuste kohta, kui kriminaalmenetluse esemeks olevat tegu ei tule hinnata lahutamatus seoses nende varasema käitumisega ning küsimused, millele vastamine võimaldab anonüümset tunnistajat identifitseerida. Asjakohatud küsimused on näiteks küsimused, mis isegi kaudselt ei puuduta tõendamiseseme asjaolusid või mis ei ole asjakohases seoses tunnistaja usaldusväärsuse kontrollimise teemaga, küsimused tunnistaja arvamuste, järelduste, oletuste, prognooside või väärtushinnangute kohta, aga ka juba vastatud küsimuste kordamine. Küsimuste kõrvalejätmine saab valdavalt toimuda vaid kohtumenetluse poolte vastaval taotlusel, mille esitamiseks peab kohtumenetluse pool aga ise aktiivselt kaasa töötama. Kohus võib omal algatusel jätta kõrvale vaid sellised küsimused, mis alandavad tunnistaja väärikust.¹⁶⁴

Kohus võib tunnistaja ütluste usaldusväärsuse kontrollimiseks kohtumenetluse poole taotlusel risküsitluse käigus määrata tunnistaja kohtueelses menetluses antud ütluste avaldamise, kui need on vastuolus risküsitlusel antud ütlustega.¹⁶⁵ Nimetatud säte aga eeldab samuti kohtumenetluse poole aktiivset kaasatöötamist kohtumenetluse ajal, et ta suudaks tuvastada võimalikud vastuolud varem antud ja istungil antavate ütluste vahel.

Järgneb kohtuvaidlus.¹⁶⁶ Kohtuvaidluse raames on kohtumenetluse pooltel võimalus väljendada seisukohta tõendite uurimise tulemuste ning muude kohtuotsuse tegemise seisukohast oluliste küsimuste suhtes.¹⁶⁷ Kaitsja võib kohtuvaidluses ühekülgsest esitada kaitsealust õigustavad, mittesüüstavad ja karistust kergendavad asjaolud. Kaitsja ei ole

---

¹⁶⁰ Kriminaalmenetluse seadustik § 286.

¹⁶¹ Kergandberg, E. Pikamäe, P. Lk 648.

¹⁶² Kriminaalmenetluse seadustik § 288.

¹⁶³ RKKK 3-1-1-52-06.

¹⁶⁴ Kergandberg, E. Pikamäe, P. Lk 658-659.

¹⁶⁵ Kriminaalmenetluse seadustik § 289 lg 1.

¹⁶⁶ Samas, § 299-300.

¹⁶⁷ Kergandberg, E. Sillaots, M. Lk 363.

kohustatud kohtuliku uurimise tulemust objektiivselt hindama.¹⁶⁸ Järgneb kohtuotsuse tegemine.¹⁶⁹

Analüüsitavales kriminaalmenetlustes olid kohtuistungite kestvused väga erinevad, alates 0,5-st tunnist kuni kõige pikemalt kestva istungini 40 tundi. Kohtuistungite kestvust mõjutasid erinevad tegurid, sh erinevate episoodide arv, süüdistatavate arv, tunnistajate, kannatanute jt menetlusosaliste arv, kes tuleb kohtuistungil ära kuulata, samuti tuli ette neid olukordi, kus menetluse kestel, eelkõige peale eelistungit ja enne kohtuliku uurimise algust saavutati prokuröri, süüdistatava ja kaitsja vahel kokkuleppe, misjärel mindi üldmenetluse kohtuistungil üle kokkuleppemenetluseks ning kohus kinnitas kohtumenetluste poolte vahel sõlmitud kokkuleppe. Kokkuleppe kinnitamisega ei kaasne kohtuliku uurimise jätkamist ega kohtuvaidlust, seega lüheneb kohtuistungite kestvuse aeg ärajäänud toimingute võrra. Käesoleva analüüsi tulemusena nähtus, et nendes kriminaalmenetlustes, kus kohtusse esitati kriminaalasi üldmenetluse korras, kuid menetluse kestel saavutati kokkuleppe, olid kohtuistungite kestvused tunduvalt lühemad, kui nendes menetlustes, kus kriminaalasi menetleti lõpuni üldmenetluses. Seega saavutati kokkuleppe juba võrdlemisi kriminaalasi kohtuliku arutamise alguses. Keskmise kestvus kriminaalmenetlustes, kus kokkuleppe saavutati, on 1,87 tundi kriminaalmenetluse kohta ning nendes menetlustes, kus menetleti lõpuni üldmenetluses, keskmiselt 10,3 tundi menetluse kohta. Saab järeldada, et mida rohkem menetlusi, kus kriminaalasi menetletakse algusest lõpuni üldmenetluses, seda pikemad kohtuistungid ning sellest tulenevalt ka suurem kaitsjatasu. Samas, nagu punktis 3.4 sai märgitud, ei ole kriminaalasi menetlemise liik kaitsja otsustada, eelkõige teeb valiku süüdistatav. Kui kaitsealune ei ole nõus pakutava kokkuleppega, ei saa kaitsja teda kohustada sellega nõustuma ning vastupidi, kui süüdistatav nõustub kokkuleppega, ei ole kaitsjal õigust teda ümber veenda üldmenetluse korras menetlus läbiviimiseks.

Autor viis läbi Viru Maakohtu Rakvere kohtumajas kolme üldmenetluses menetletava kriminaalmenetluse vaatluse, et kogeda vahetult kaitsja pühendumist tehtavale tööle ning kaitsja ja süüdistatava omavahelist suhtlemist. Kõikides menetlustes osales süüdistatava kaitsjana määratud kaitsja. Kahe menetluse¹⁷⁰ puhul oli näha, et kaitsja ei olnud teinud piisavalt selgitustööd, kuivõrd süüdistatav ei olnud teadlik, et tal on õigus viimasele sõnale. Oli tunda süüdistatava üllatust, kui kohtunik andis süüdistatavale võimaluse viimasele sõnale. Süüdistatav küll midagi ütles, kuid jutu sisu oli ettevalmistamata ja pealiskaudne. Iseenesest

---

¹⁶⁸ Kergandberg, E. Sillaots, M. Lk 364.

¹⁶⁹ Kriminaalmenetluse seadustik § 305 jj.

¹⁷⁰ Viru Maakohtu kriminaalasi nr 1-15-7911 ja nr 1-15-3721.

on tegemist võimaluse ja mitte kohustusega¹⁷¹, kuid oli näha, et süüdistatavad oleksid tahtnud rääkida, kuid kuna ei olnud ette valmistanud, siis piirdusid paari lausega.

Samuti ei nähtunud istungite kestel toimunud vaheaegadel kaitsja ja süüdistatava omavahelise suhtluse elavnemist. Vahetati paar sõna. Ühes menetluses¹⁷² taotles kaitsja vaheaega, kuid suhtles kaitsealusega põgusalt vaid umbes 2 minutit, veetes ülejäänud aja kohtusaalist väljas telefoniga rääkides.

Vene rahvusest kaitsjal oli raskusi enda väljendamisega, samuti ei tundnud kaitsja kohtuistungil läbiviimise korda. Nimelt ei olnud kaitsja poolt esitatud küsimused kohati arusaadavad süüdistatavale endale kui kohtule, mistõttu pidi kaitsja mitmel korral oma küsimuse uuesti esitama. Samuti esines olukordi, kus kaitsja ei taotlenud enne tõendi avaldamist kohtult luba. Üldine olek kaitsjal oli istungil passiivne, s.t kaitsja ei esitanud vastuväited prokuröri tegevusele ega küsimustele, ei üritanud ise küsides tekitada kahtlusi või lükata ümber prokuröri poolt tekitatud kahtlusi. Küsis, kui talle sõna anti ning sedagi minimaalselt. Samas kriminaalasjas esitas kaitsja tasutaotluse, mille kohaselt toimikuga tutvumisele, kaitseakti koostamisele ja kohtulikuks menetluseks ettevalmistamiseks kulus kokku 13 pooltundi. Arvestades, et kaitseakt oli 1-l leheküljel, millest seisukoht avaldus vaid 2,5-l real ning kaitsja pigem passiivset osavõttu kohtuistungist, ei ole nimetatud mahus toimingute tegemiseks kulunud aeg põhjendatud. Kohus vähendas taotletavat tasu.¹⁷³

Ühes kriminaalasjas oli kaitsja põhjalikult ette valmistanud.¹⁷⁴ Kaitseakt oli 4-l leheküljel, sisult õiguslikult põhjendatud ja sisaldas kahe süüdistuse ümberlükkamist, tõendite väljatoomist ja muid taotlusi. Samuti nähtus istungil, et kaitsja on ette valmistanud, s.h tutvunud menetlusosaliste ütlustega ja tõenditega.

---

¹⁷¹ Kriminaalmenetluse seadustiku § 303 lg 1 kohaselt annab kohtunik pärast kohtuvaidlust süüdistatavale viimase sõna õiguse.

¹⁷² Viru Maakohtu kriminaalasi nr 1-15-5219.

¹⁷³ Viru Maakohtu kriminaalasi nr 1-15-5219.

¹⁷⁴ Viru Maakohtu kriminaalasi nr 1-15-3721.

3.6. Apellatsioon- ja kassatsioonkaebuse esitamine

Eesti Vabariigi põhiseaduse § 24 lõige 5 näeb põhiõigusena ette igauhe õiguse kaevata tema kohta tehtud kohtuotsuse peale seadusega sätestatud korras edasi kõrgemalseisvale kohtule.

Kui kohtumenetluse pool esimese astme kohtu otsusega ei nõustu, on tal õigus esitada apellatsioon.¹⁷⁵ Apellatsioonimenetluse eesmärk on maakohtu otsuse seaduslikkuse kontrollimine. Üldistatult võib apellatsioonis vaidlustada senise kohtumenetluse kolme komponenti: faktiliste asjaolude tuvastatust ehk tõendatust, teole antud õiguslikku hinnangut ja muid materiaaõiguslikke küsimusi ning menetlusõiguslikke rikkumisi.¹⁷⁶ Kriminaalmenetluse seadustiku § 321 sätestab vormi- ja sisunõuded esitatavale apellatsioonile. Kindlaks tuleb määrata apellatsiooni piirid ehk vaidlustamise. Kohtupraktikas on asutud seisukohale, et apellatsioonimenetluse piirid tähistavad kriminaalmenetluse eseme seda osa, mida vastavalt apellatsioonkaebuses sisalduvale taotlusele tuleb edasikaebemenetluses uuesti kohtulikult uurida.¹⁷⁷ Apellatsioonimenetluses jätkub seega esimeses astmes alanud kohtulik arutamine, kuid endisest kitsamates, apellatsioonis määratud piirides.¹⁷⁸ Apellatsioonis tuleb märkida ka tõendid, mille uurimist apellatsioonimenetluses taotletakse. Tõendite all, mille uurimist apellant ringkonnakohtus võib taotleda, peetakse silmas nii neid tõendeid, mis on maakohtu otsuses juba käitlemist leidnud, kuid millele antud hinnanguga kaebaja ei nõustu (taotlus tõendi ümberhindamiseks), kui ka uusi, maakohtus kohtulikult uurimata tõendeid (taotlus uue tõendi juurdevõtmiseks).¹⁷⁹

Määratud kaitsja on kohustatud kriminaalmenetluses osalema kuni kriminaalasja kassatsiooni korras läbivaatamise lõpuni.¹⁸⁰ Seega, kui süüdistatavale on riigi õigusabi korras määratud kaitsja, on tal kohustus koostada ja esitada ka apellatsioonkaebus, kui süüdistatav seda soovib.

39,5% analüüsitud kriminaalmenetlusest, mis esitati kohtusse üldmenetluse korras, läksid menetluse kestel üle kokkuleppemenetluseks. Kokkuleppemenetluses tehtud kohtuotsuse peale võib kohtumenetluse pool esitada apellatsiooni juhul, kui tegemist on kokkuleppe kohaldamise aluste või kriminaalmenetlusõiguse olulise rikkumisega. Süüdistatav ja kaitsja võivad esitada kokkuleppemenetluses tehtud kohtuotsuse peale apellatsiooni ka juhul, kui kokkuleppes kirjeldatud tegu ei ole kuritegu, see on karistusseadustiku järgi ebaõigesti

---

¹⁷⁵ Kriminaalmenetluse seadustik § 318 lg 1.

¹⁷⁶ Kergandberg, E. Pikamäe, P. Lk 732-733.

¹⁷⁷ RKKKm 30.04.2001 nr 3-1-1-44-01 p 6.1; RKKKm 07.12.1999 nr 3-1-1-118-99 p 5.2.

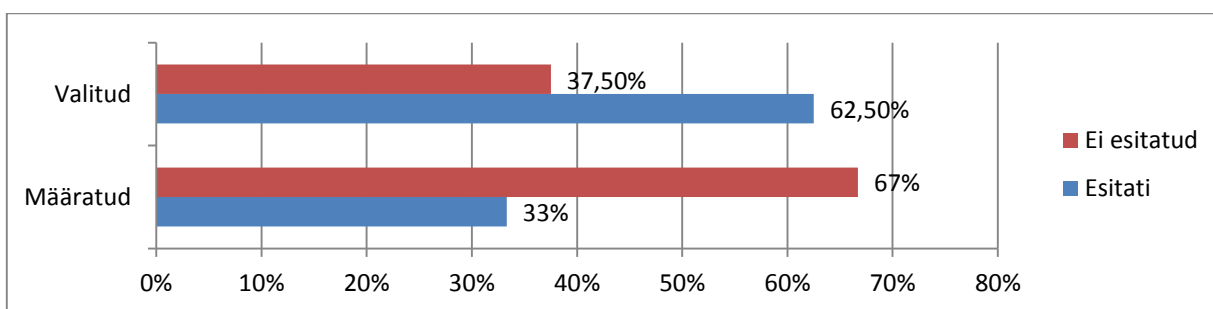
¹⁷⁸ Kergandberg, E. Pikamäe, P. Lk 746.

¹⁷⁹ Samas, lk 747.

¹⁸⁰ Kriminaalmenetluse seadustik § 45 lg 5.

kvalifitseeritud või kui süüdistatavale on kuriteo eest mõistetud karistus, mida seadus selle eest ette ei näe.¹⁸¹ Üldjuhul esitatakse kokkuleppemenetluses tehtud otsuse peale apellatsioonkaebust väga harva, kuna lühimenetluse eesmärgiks on võimalikult väikeste kuludega süüdistatavale võimalikult soodsa karistuse mõistmine.

Analüüsi tulemustest ilmneb, et üldmenetluses lõpuni menetletavate kriminaalmenetluste osakaal (65,2%), kus esitati apellatsioonkaebus maakohtu kohtuotsuse peale, oli mõnevõrra suurem nende kriminaalmenetluste osakaalust (34,8%), kus apellatsioonkaebust ei esitatud ja maakohtu kohtuotsus jõustus. Märgatav erinevus oli määratud ja lepinguliste kaitsjate poolt apellatsioonkaebuse esitamisel.

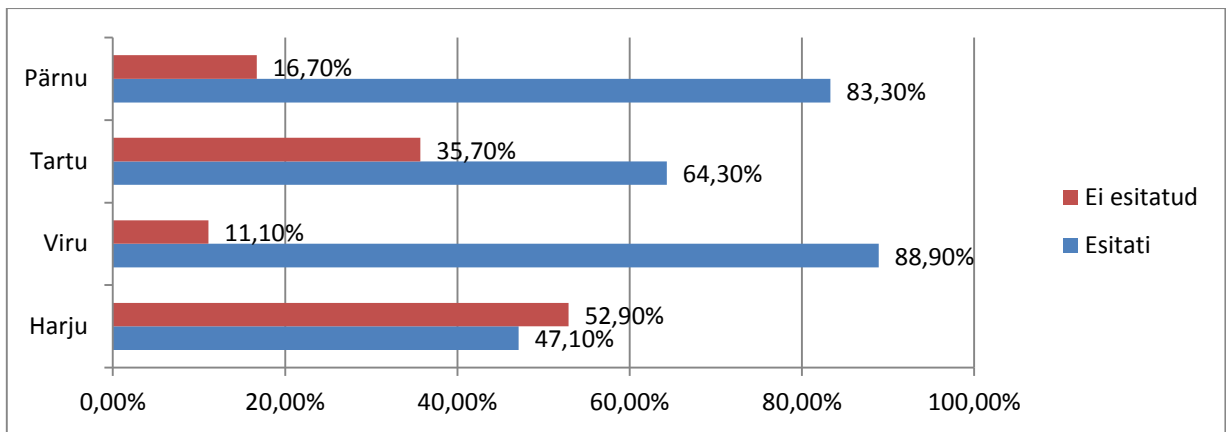
Joonis 10. Määratud ja valitud kaitsjate osakaal apellatsioonkaebuse esitamisel.

Lepingulise kaitsja puhul oli apellatsioonkaebuse esitamise osakaal tunduvalt suurem, kui määratud kaitsja puhul apellatsioonkaebuse esitamata jätmise. Kriminaalmenetluse seadustiku § 318 lõige 1 sätestab apellatsiooniõigusega isikuks kohtumenetluse poole ehk isiku, kes oli õigustatud osalema ka esimese astme kohtu menetluses. Menetlejatest ja menetlusosalistest tuleb kohtumenetluse poolena käitleda prokuratuuri, süüdistatavat, tema kaitsjat, kannatanut, tsiviilkostjat ja kolmandat isikut.¹⁸² Eeltoodu põhjal nähtub, et apellatsiooni võivad esitada nii süüdistatav ise, kui ka tema kaitsja ning seda eraldi apellatsioonidena. Seega on antud kaitsjale iseseisev õigus esitada süüdistatava huvide kaitseks apellatsioonkaebus, kui ta leiab, et esinevad apellatsioonkaebuse esitamise alused.

Analüüsi tulemustest ilmneb, et Pärnu, Tartu ja Viru Maakohtus esitati ülekaalukalt üldmenetluses tehtud kohtuotsuse peale apellatsioonkaebus ning Harju Maakohtus jagunes apellatsioonkaebuse esitamine ja esitamata jätmise enamvähem võrdselt, siiski 52,9% üldmenetluses tehtud otsuste peale apellatsiooni ei esitatud. Samas, kõikide maakohtu kohtuotsustega tunnustati süüdistatav talle esitatud süüdistus(t)es süüdi. Seega ei ole piirkondlik erinevus objektiivsete asjaoludega põhjendatav.

¹⁸¹ Kriminaalmenetluse seadustik § 318 lg 4.

¹⁸² Samas, § 17.

Joonis 11. Üldmenetluses menetletavates kriminaalmenetlustes esitatud apellatsioonid maakohtute lõikes.

Ringkonnakohus võib apellatsiooni määrusega jätta läbi vaatamata, kui kriminaalasja arutav kohtukoosseis üksmeelselt leiab, et apellatsioon on ilmselt põhjendamatu.¹⁸³ Sisulisest küljest tuleb ilmselgelt perspektiivituna vaadeldava sätte mõttes käsitada apellatsiooni, mis on küll kooskõlas apellatsioonile esitatavate nõuetega, kuid milles esitatud argumendid ei ole konkreetse kriminaalasja lahendamise seisukohalt õigulikult relevantset ega anna seetõttu ühelgi juhul alust esimese astme kohtuotsuse või selles esitatud järelduste muutmiseks. Tegemist on olukorraga, kus kaebus jääb prognoositavalt rahuldamata ehk apellatsioonil puudub ilmselgelt edulootus, s.t menetlustulemi perspektiivitus. Sellest tulenevalt on põhjust lugeda perspektiivituks eeskätt sellist kaebust, mis sisaldab mõne õigusliku keelu rikkumisele suunatud taotlust ja mille argumendid ei ole seetõttu kohtuasja lahendamiseks õigulikult asjakohased.¹⁸⁴ Riigikohus on täiendavalt selgitanud, et kui apellandi väited ei ole õigulikult asjakohased, on apellatsiooni läbi vaatamata jätmise võimalik eeskätt siis, kui maakohtu otsus on kooskõlas kohtupraktikas selgelt ja üheselt kujunenud seisukohtadega ning ringkonnakohus ei pea vajalikuks kohtupraktikat muuta. Apellatsiooni läbi vaatamata jätmise on reeglina võimalik vaid juhul, kui juba eelmenetluses selgub, et apellatsioonil puudub ilmselgelt edulootus ehk tegemist on perspektiivitu apellatsiooniga.¹⁸⁵

Analüüsitud 31 kriminaalmenetluse seas, kus esitati maakohtu otsuse peale apellatsioon, oli 2 kriminaalasja, milles ringkonnakohus jättis apellatsioonid kui ilmselt põhjendamatud kaebused läbi vaatamata.¹⁸⁶ Mõlemad menetlused olid oma olemuselt sarnased – süüdistus oli esitatud karistusseadustiku § 424 järgi ehk mootorsõiduki juhtimine jooles olekus ning määratud kaitsjad ei nõustunud maakohtu poolt mõistetud lisakaristusena juhtimisõiguse

¹⁸³ Kriminaalmenetluse seadustik § 326 lg 3.

¹⁸⁴ Kergandberg, E. Pikamäe, P. Lk 758-759.

¹⁸⁵ RKKKm 14.06.2013 nr 3-1-1-69-13 p 8.

¹⁸⁶ Pärnu Maakohtu kriminaalasjad nr 1-14-8187 ja 1-15-3663.

äravõtmisega. Ringkonnakohus põhjendas määrust mõlemas asjas sellega, et kuna mõistetud karistuse tühistamise aluseid ei esine, erandlikke asjaolusid, mis tingiksid lisakaristuse kohaldamata jätmise samuti ei tuvastatud, mistõttu puudub alus apellatsiooni tühistamiseks, seega on kaitsjate esitatud apellatsioon ilmselt põhjendamatu ning kuulub läbi vaatamata jätmisele.

Analüüsitud kriminaalmenetlustes hindas autor ka kaitsja koostatud apellatsioonkaebuse mahtu ning selle sisu. Kõikidest analüüsitud kriminaalmenetluste raames esitatud apellatsioonidest rahuldati kaks kaebust osaliselt, ühes menetluses karistuse mõistmise osas¹⁸⁷ ning teises menetluses mõisteti kahest esitatud süüdistuse kvalifikatsioonist ühes õigeks¹⁸⁸. Teised esitatud apellatsioonkaebused jäeti täies ulatuses rahuldamata ja maakohtu otsused muutmata.

Ühtset seisukohta apellatsioonkaebuste mahu osas võtta ei saa, kuna nii valitud kui ka määratud kaitsjate poolt oli esitatud apellatsioonkaebusi 1-1, 2-1 kui ka 15-1 ja 18-1 leheküljel, seega ühest äärmusest teise. Valitud kaitsjate poolt esitatud apellatsioonkaebuste keskmiseks mahuks oli 6,1 lehekülge ning määratud kaitsja puhul 5,6 lehekülge. Sisu osas võib välja tuua teatud erinevusi. Nimelt paljudes kaebustes toodi välja süüdistuse sisu ja varasem menetluse käik, maakohtu otsus ja alles siis seisukohad, millele apellatsioonkaebuses tuginetakse. Selliselt ülesehitatud kaebus on oma mahult pikem, kuid ei anna sisuliselt midagi rohkem, kui väiksemamahuline kaebus, milles on piirdutud kerge sissejuhatusega maakohtu otsuse kokkuvõttest, millele järgnevad kaebaja seisukohad apellatsiooni osas.

Kui kriminaalmenetluse seadustiku §-i 318 sätestatu kohaselt on apellatsiooniõigus kõigil kohtumenetluse pooltel ja see tähendab, et kõik nad võivad ka apellatsioonkaebust esitada, siis kassatsioonimenetluse puhul on olukord teistsugune. Süüdistatava nimel kassatsiooni esitamise õigus on advokaadist kaitsjal.¹⁸⁹ Kassatsiooni esitaja ei pea ilmtingimata olema vandeadvokaat, vaid lihtsalt advokaat – Eesti Advokatuuri liige. Kassatsioonimenetluses ei ole kaitsjal endal õigust kassatsioonkaebust esitada, vaid ta saab seda teha juhul, kui süüdistatav kaebuse esitamisega nõustub või seda ise taotleb. Kassatsiooni esitamise aluseks on materiaalsoiguse ebaõige kohaldamine ja kriminaalmenetlusõiguse oluline rikkumine.¹⁹⁰ Materiaalsoiguse ebaõige kohaldamine võib kassatsiooni esitamise aluseks olla ka juhul, kui vastav materiaalsoiguslik norm jäeti kohaldamata või kohaldati ebaõigesti tingituna normi

---

¹⁸⁷ Viru Maakohtu kriminaalasi nr 1-14-9226.

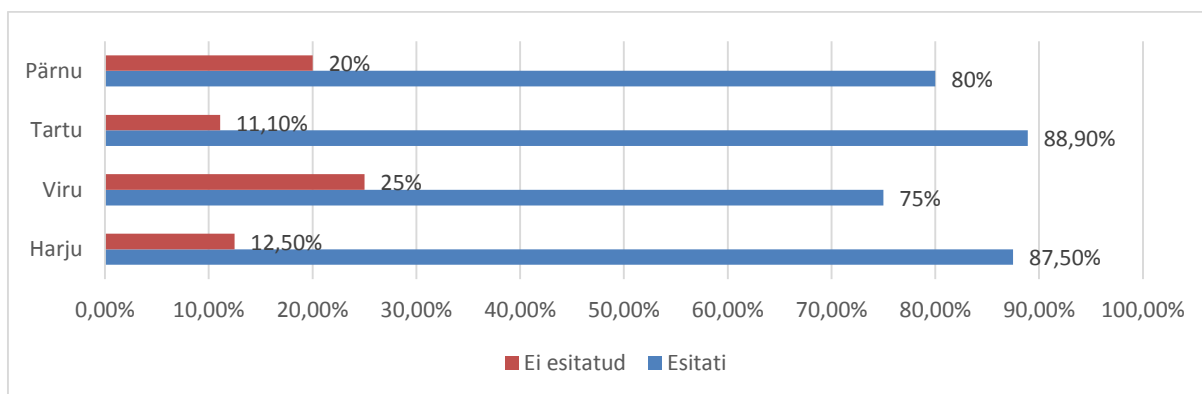
¹⁸⁸ Pärnu Maakohtu kriminaalasi nr 1-14-3933.

¹⁸⁹ Kriminaalmenetluse seadustik § 344 lg 3.

¹⁹⁰ Samas, § 346.

väärast tõlgendamisest. Õigusrikkumine on üldjuhul kassatsiooni aluseks siis, kui kohtuotsuses on süü küsimuse lahendamisel ja õigusjärelmite määramisel sellele tuginetud ning on tõenäoline, et ilma õigusrikkumiseta oleks kohtuotsus olnud teistsugune.¹⁹¹

Analüüsi tulemustest ilmneb, et suuremas osas (83,3%) nendes menetlustes, kus esitati maakohtu otsuse peale apellatsioon, esitati ka kassatsioonkaebus. Erinevusi ei olnud ka maakohtute lõikes kassatsioonide esitamisel, kuivõrd ülekaalus oli kassatsiooni esitamine ringkonnakohtu kohtuotsusele kõikides maakohtutes.

Joonis 12. Kassatsioonkaebuste esitamine ringkonnakohtu otsusele maakohtute lõikes.

Valitud ja määratud kaitsja koostatud kassatsioonide mahus ja sisus ei täheldatud samuti erilisi erinevusi. Määratud kaitsja esitatud kassatsiooni keskmine maht on 6,5 lehekülge ja valitud kaitsjal 5,9 lehekülge. Samas ei sõltu ainult kaitsja esitatud kassatsioonis sisalduvast materjalist Riigikohtu otsus kassatsiooni menetleda või mitte, kuna Riigikohus, erinevalt ringkonnakohtust apellatsiooni lahendamisel, ei ole seotud kassatsiooni õigusliku põhjendusega. Riigikohus laiendab kriminaalasja läbivaatamise piire kõigile süüdistatavatele ja kõigile süüks arvatavatele kuritegudele, sõltumata nende kohta kassatsiooni esitamisest, kui ilmneb materiaalsoiguse ebaõige kohaldamine, millega on süüdistatava olukorda raskendatud või kriminaalmenetlusõiguse oluline rikkumine.¹⁹² Kõik analüüsitud kassatsioonkaebused jättis Riigikohus menetlusse võtmata.

Kuivõrd lepinguline kaitsja saab tasu vastavalt tehtud tööle ja kliendiga kokkuleppele, siis valitud kaitsja võib endale lubada pikemamahulist kaebust, mis sisaldab nii süüdistusest ülevaadet, varasemat menetlust kui maakohtu ja ringkonnakohtu kohtuotsuse kokkuvõtet enne sisulisi seisukohti apellatsiooni või kassatsiooni osas. Määratud kaitsja tasu põhjendatust hinnates analüüsib kohus tehtud toimingute mahtu ja nendeks kulunud aega ning annab

¹⁹¹ Kergandberg, E. Pikamäe, P. Lk 815-816.

¹⁹² Kriminaalmenetluse seadustik § 360² lg 2 ja 3.

objektiivse hinnagu sellele, kas kaitsja töö oli konkreetsetes tingimustes vajalik ning kas tehtud töö vastab märgitud ajakulule.

3.7. Kaitsja tasu tehtud töö eest

Riigi õigusabi seaduse § 21 kohaselt on riigi õigusabi tasu advokaadile riigi õigusabi osutamise eest makstav tasu. Riigi õigusabi osutamise eest makstava tasu arvestamise alused, maksmise korra ja tasumäärad ning riigi õigusabi osutamisega kaasnevate kulude hüvitamise ulatuse ja korra kehtestab advokatuuri juhatus. Riigi õigusabi andmise otsustanud kohus kontrollib advokaadi esitatava taotluse õigsust ja põhjendatust ning määrab advokaadi taotluse alusel kindlaks riigi õigusabi osutamiseks kulutatud põhjendatud aja, riigi õigusabi osutamiseks tehtud põhjendatud toimingud ning riigi õigusabi osutamise eest advokaadile maksmisele kuuluva põhjendatud tasu ja riigi õigusabi osutamisel kantud vajalikud hüvitamisele kuuluvad kulud.¹⁹³

Käesoleval ajal kehtiva „Riigi õigusabi osutamise eest makstava tasu arvestamise alused, maksmise kord ja tasumäärad ning riigi õigusabi osutamisega kaasnevate kulude hüvitamise ulatus ja kord“ (edaspidi Kord) punkti 16 ja 18 kohaselt on määratud kaitsja tasu kriminaalasja kohtulikuks üldmenetluseks maakohtus, samuti apellatsiooni-, kassatsiooni- ja teistmismenetluseks ettevalmistamise eest (sh kaitseakti koostamine) 20 eurot iga poole tunni kohta, kuid kokku mitte rohkem kui 240 eurot igas astmes. Määratud kaitsja tasu kriminaalasja kohtuliku üld- või lihtmenetluse istungil osalemise eest on 20 eurot iga poole tunni kohta.

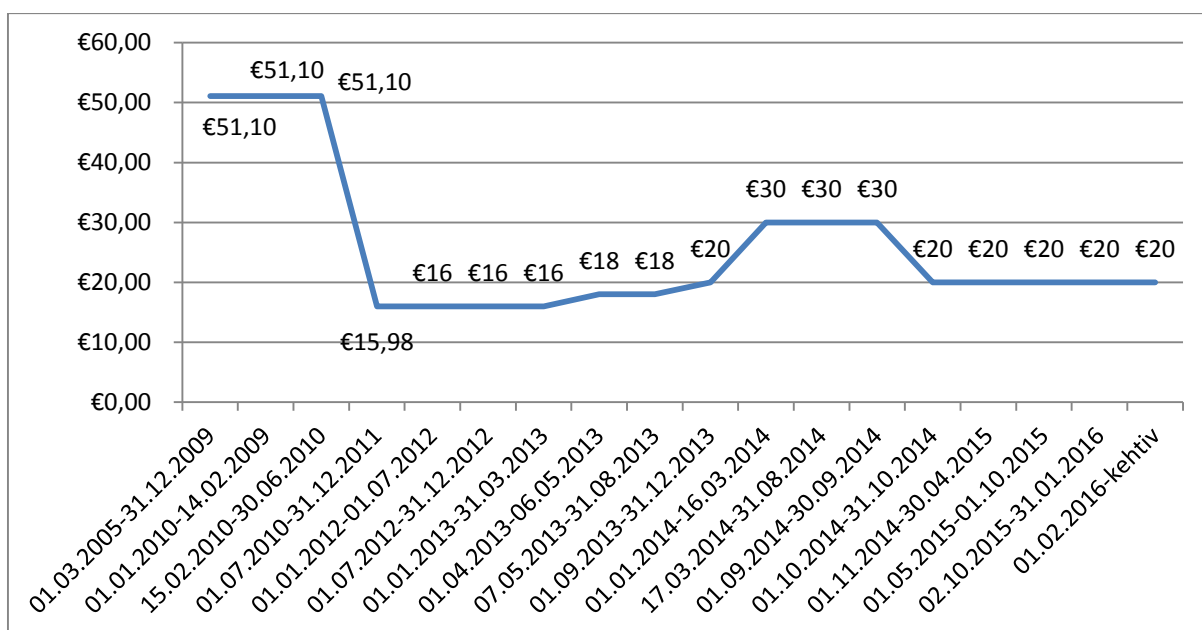
Alates Korra vastuvõtmisest ja jõustumisest on Korras sisalduvad tingimused ja tasu suurused pidevalt muutunud. 01.03.2005 kuni 30.06.2010 kehtivate kordade alusel oli määratud kaitsja tasu kriminaalasja kohtulikuks üldmenetluseks, samuti apellatsiooni-, kassatsiooni- ja teistmismenetluseks ettevalmistamise eest 51,10 eurot (800 krooni). Tasumäära kohaldati ühekordselt iga nimetatud menetluse puhul. Alates 01.07.2010 lisati Korda säte, mille kohaselt kõikide Korras toodud toimingute tasu arvestamise minimaalmääraks on pool tundi. Muudatus viidi sisse, kuna sagedased on juhtumid, mil advokaadist mitteoleneval põhjusel jääb menetlustoiming, istung või kokkusaamine ära. Advokaat on vaatamata menetlustoimingu ärajäämise põhjustest jäänud ilma tulust, mida ta oleks saanud õigusabi osutamisega, samas kandnud kulu seoses menetlustoimingu ärajäämisega. Ebaõiglane on panna taolist riski riigi õigusabiteenust osutavale advokaadile. Kokkuleppe alusel sõlmitud

---

¹⁹³ Riigi õigusabi seadus § 22 lg 7.

kliendisuhetes advokaadid sellist tegevusriski üldjuhul endale ei võta. Seetõttu tasustatakse ärajäänud menetlustoimingut poole tunni ulatuses. Teatud toimingute puhul on ette nähtud tasu maksimummäär.¹⁹⁴

Siiani kõige suurem on tasu kohtulikuks menetluseks ettevalmistamise eest olnud 01.01.2014 kuni 30.09.2014 perioodil, mil tasumäär oli 30 eurot pooltunni kohta ning tasu võis maksimaalselt määrata menetluse kohta summas 360 eurot. Advokatuuri poolt 2014. aasta kohta koostatud riigi õigusabi aastaaruandest ilmneb, et kuigi riigi õigusabi tunnitasu oli 2014. aastal senisest oluliselt kõrgem, ei toonud tasu tõus kaasa olulisi muutusi teenust osutavates advokaatides. Advokatuur on avaldanud, et ajal, mil riigi õigusabi tasu oli 30 eurot poole tunni eest, lisandus riigi õigusabi osutajate ringi 10 uut advokaati, kuid sisulisi muutusi see tõus endaga kaasa ei toonud. Seega kajastus muutus eelkõige riigi õigusabi osutamisele juba eelnevalt spetsialiseerunud advokaatide tasus ning nähtus, et ainuüksi raha valdkonda lisamine ei taga olukorra paranemist.¹⁹⁵

Joonis 13. Tasu kaitsjale kriminaalasja kohtulikus menetluses erinevatel aegadel kehtinud Korra (Lisa 2) alusel (eurot/pooltunni eest).

Jooniselt nähtuv esimene suur langus on tingitud sellest, et algselt oli tasu määratud ühekordse summana tehtud toimingute eest igas kohtuastmes. Alates 01.07.2010 on tasu määratav juba summana iga pooltunni kohta. Kui arvestada esialgu makstud ühekordne

¹⁹⁴ Seletuskiri „Riigi õigusabi osutamise eest makstava tasu arvestamise alused, maksmise kord ja tasumäärad ning riigi õigusabi osutamisega kaasnevate kulude hüvitamise ulatus ja kord“, kinnitatud Eesti Advokatuuri juhatause 15. juuni 2010. a otsusega, kohta, lk 2. Arvutivõrgus: <http://www.riigioigusabi.ee/file.php?feID=659504d72bdd0f3ec05b23a87bf05f95> (28.04.2016).

¹⁹⁵ Justiitsministeerium. Riigi õigusabi süsteemi korraldamise stsenaariumid. Analüüs. 2015, lk 27-28.

summa edaspidi kehtiva maksimaalmääras sisalduvate töötundide arvuga, siis oli alates 01.03.2005 kuni 01.07.2010 tasu määratud kaitsja poolt kohtulikuks menetluseks ettevalmistamise eest ligikaudu 4,26 eurot iga pooltunni kohta. Selliselt vaadelduna võib öelda, et alates riigi õigusabi loomisest on määratud kaitsjale makstav tasu siiski tõusnud ja kui seda võrrelda riigi õigusabi instituudi algusperioodiga, siis märgatavalt tõusnud.

Määratud kaitsja tasu kriminaalasja kohtuliku üld- või lihtmenetluse istungil osalemise eest on 20 eurot iga poole tunni kohta.¹⁹⁶ Üldmenetluses saavad määratud kaitsjad oma tasu just kohtuistungitel osalemise eest. Nimelt ei ole kohtuistungil osalemise eest mõistetav tasu ajaliselt piiratud. Kui kohtumenetluseks ettevalmistamise eest makstakse määratud kaitsjale tasu maksimaalselt 12 pooltunni tehtud töö eest maksimaalses summas 200 eurot, siis kohtuistungil osalemise eest makstakse poole tunni tasu kohtuistungite tegeliku toimumise aja ulatuses.

Advokatuuri läbiviidud riigi õigusabi osutavate advokaatide küsitlusest selgus, et piirmäärade tõttu jääb tasustamata ligikaudu 30% tegelikust tööajast ning keeruliste tellimuste puhul kuni pool tegelikust tööajast.¹⁹⁷

01.03.2005 kuni 30.04.2015 kohaldati kriminaalmenetluses riigi õigusabi tasu arvestamisel tasu suhtes kriminaalmenetluse esemele vastavat üldkoefitsienti või erikoefitsienti. Üldkoefitsient on 1,0 juhul, kui kriminaalmenetluse esemeks on esimese või teise astme kuritegu. Erikoefitsient on 2,0 juhul, kui kriminaalmenetluse esemeks on isikuvastaste süütegude hulka kuuluv esimese astme kuritegu. Samuti on erikoefitsient eelduslikult 2,0 juhul, kui kriminaalmenetluse esemeks on majandusalane süütegu. Kohtul, uurimisasutusel ja prokuratuuril on õigus koefitsienti vähendada kuni 1,0, kui nende hinnangul ei ole tegemist töömahuka asjaga.

Advokaadil on teatud tingimustel õigus taotleda tasu suurendamist. Kui riigi õigusabi osutamine toimub töölepingu seaduse tähenduses ööajal või puhkepäevadel, seal hulgas riigipühadel, suurendab menetleja riigi õigusabi osutanud advokaadi põhjendatud taotluse alusel tasu kuni 50% tasumäära ulatuses. Advokaat peab muuhulgas taotluses märkima, miks ei olnud õigusabi võimalik osutada päeval ajal või tööpäeval. Menetleja võib riigi õigusabi osutanud advokaadi põhjendatud taotluse alusel suurendada kohtueelses või kohtuvälises menetluses osalemise tasu ja asja kohtulikuks menetluseks ettevalmistamise tasu kuni 100%

---

¹⁹⁶ Riigi õigusabi osutamise eest makstava tasu arvestamise alused, maksmise kord ja tasumäärad ning riigi õigusabi osutamisega kaasnevate kulude hüvitamise ulatus ja kord. Kehtiv alates 01.02.2016, punkt 18.

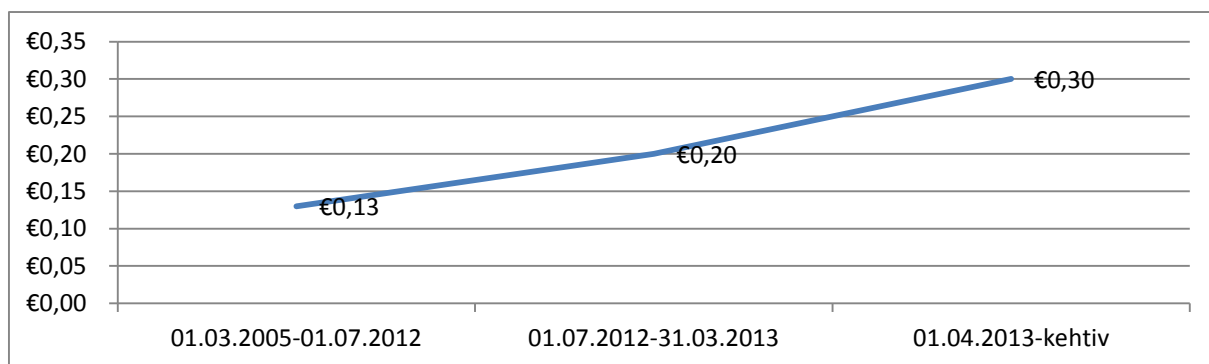
¹⁹⁷ Ernst&Young Baltic AS, Riigi õigusabi toimimismudeli kontseptsioon. Tallinn 2015, lk 10.

tasumäära ulatuses, kui asi on eriliselt töömahukas. Samuti, kui advokatuuril ei õnnestu tavapärasel korral leida riigi õigusabi osutamiseks advokaati, võib advokatuuri kantsler, tagamaks õigusabi katkematu osutamine ja mõistlik kättesaadavus, määrata ühekordselt riigi õigusabi tasule koefitsiendi 1,5. Kui kriminaalmenetluse esemele kohaldub erikoefitsient, siis tasu suurendamist taotlema ei saa.

Samuti võib kohus riigi õigusabi osutanud advokaadile väljamaksmisele kuuluvat riigi õigusabi tasu vähendada, kui advokaat ei ole oma kohustusi riigi õigusabi osutamisel täitnud nõuetekohase hoolega. Tegemist on riigi õigusabi osutamise kvaliteedi hindamise ühe võimaliku kriteeriumiga. Analüüsitud kriminaalmenetlustes ei vähendanud menetleja kordagi kaitsja taotletud tasu hooletuse tõttu.

Korra punkti 51 kohaselt hüvitatakse riigi õigusabi osutamisega seoses advokaadile või advokaadibüroo pidajale sõidu- ja majutuskulud, tõlkekulud ja tõendite esitamisega seotud kulud. Punkti 54 kohaselt riigi õigusabi osutamisega seoses kantud isikliku või advokaadibüroo pidaja sõiduauto kasutamise kulud hüvitatakse advokaadi põhjendatud taotlusel summas 0,3 eurot iga läbitud kilomeetri kohta. Kui sõiduauto kasutamise kulud on kantud ühes või mitmes asjas, jagatakse hüvitis riigi õigusabi saajate arvuga ja saadud tulemuse alusel esitatakse taotlus kulude hüvitamise suuruse kindlaksmääramiseks iga riigi õigusabi saaja osas eraldi.

Kui kohtumenetluseks ettevalmistamise eest makstava tasu määr on alates Korra jõustumisest pidevalt muutunud, sealhulgas tõusnud ja siis jälle langenud, siis sõiduauto kasutamise kulud ehk sõidukulud on küll algusega võrreldes muutunud, kuid muutus on olnud ühesuunaline, s.t tõusnud.

Joonis 14. Sõidukulude hüvitamise eest makstav tasu erinevatel aegadel kehtinud Kordade alusel (eurot/kilomeeter).

Kuni 30.04.2015 kehtinud korra punkti 47 alusel, kui riigi õigusabi osutamise koht asub advokaadibüroo, mille kaudu advokaat õigusteenust osutab, asukohast vähemalt 40 kilomeetri

kaugusel, makstakse advokaadi põhjendatud taotlusel tema poolt riigi õigusabi osutamise kohta ja tagasi jõudmiseks kulutatud aja eest kokku tasu vastavalt advokaadibüroo kaugusele, arvestades ühte suunda: 1) 15 eurot, kui riigi õigusabi osutamise koht asub 40 kuni 50 kilomeetri kaugusel; 2) 20 eurot, kui riigi õigusabi osutamise koht asub 51 kuni 100 kilomeetri kaugusel; 3) 25 eurot, kui riigi õigusabi osutamise koht asub 101 kuni 150 kilomeetri kaugusel; 4) 30 eurot, kui riigi õigusabi osutamise koht asub 151 kuni 200 kilomeetri kaugusel; 5) 35 eurot, kui riigi õigusabi osutamise koht asub rohkem kui 201 kilomeetri kaugusel. Kohtueelses menetluses, kohtuvälises menetluses või kohtulikus menetluses kuni kohtumenetluseni teises astmes makstakse advokaadi põhjendatud taotlusel tema poolt riigi õigusabi osutamise kohta ja tagasi jõudmiseks kulutatud aja eest tasu sõidu kohta punkti 47 alusel, kuid mitte rohkem kui 20 eurot, v.a juhul kui õigusabi osutamise koht asub välisriigis või saarel või linnas, kus ei ole advokatuuri andmetel registreeritud ühegi advokaadibüroo asukohta, või Ida-Virumaal või vanglas või kui riigi õigusabi osutatakse täitemenetluses, haldusmenetluses, halduskohtumenetluses või Euroopa Inimõiguste Kohtusse pöördumiseks.

Täielikult rahuldatud tasutaotluste osakaal (86,7%) on tunduvalt suurem kui nende taotluste osakaal (13,3%), mida kohus vähendas. Suuremas osas toimusid taotletava tasu vähendamised just apellatsioon- ja kassatsioonmenetlustes tehtud toimingute arvelt. Apellatsioonimenetluses oli peamiseks põhjuseks kaitsjatasu vähendamisel apellatsioonkaebuse ja varasemalt esitatud menetlusedokumendi sisuline kattuvus. Kahes analüüsitud menetluses¹⁹⁸ vähendas ringkonnakohus apellatsioonkaebuse koostamisele kulunud aega, kuna leidis, et apellatsioonkaebus kattub sisult kaitsja poolt maakohtu istungil peetud kaitsekõnes väljaõeldutega või kirjalikult esitatud kaitsekõne teesidega. Tartu Maakohtu menetluses¹⁹⁹ vähendas ringkonnakohus kaitsja tasu põhjusel, et kaebus oli suuresti üksnes maakohtu otsuse kokkuvõtte ning tegelikke motiive oli apellatsioonis esitatud minimaalselt. Apellatsioon oli küll võrdlemisi mahukas (4,5 lk), kuid selles esitatud taotlused ja motiivid sai kokku võtta paari lausega. Seega oli kaitsja põhjendamatult palju kulutanud aega maakohtu otsuses olevate asjaolude ümberkirjutamisele ja vähem pööranud tähelepanu apellatsiooni kvaliteedile, s.o õiguslikule argumentatsioonile.

Korras märgitu kohaselt²⁰⁰ toimub kaitsja tasu arvestamine kohtuistungil osalemise eest istungi protokollis märgitud istungi alguse ja lõpu kellaegade järgi ning lähima pooltunnini

---

¹⁹⁸ Pärnu Maakohtu kriminaalasi nr 1-14-3933 ja Tartu Maakohtu kriminaalasi nr 1-14-9544.

¹⁹⁹ Tartu Maakohtu kriminaalasi nr 1-14-2521.

²⁰⁰ Korra punkti 1² alusel.

ümardamise põhimõttel. Kuna Tartu Maakohtu menetluses²⁰¹ olnud ringkonnakohtu istung algas kell 10.00 ja lõppes kell 10.37, ei olnud põhjendatud kaitsjal tasu saamine 2 pooltunni eest, vaid kuulus ümardamisele lähima pooltunni, s.o kuni 10.30 ehk tasu 1 pooltunni eest.

Kassatsioonimenetluses oli kaitsja taotletud tasu vähendamise põhjused sarnased apellatsioonimenetluse põhjustega. Kohtul on võimalus hinnata esindaja töö mahtu muuhulgas selle kaudu, kuivõrd tema koostatud menetlusdokumendid asjas erinevad või sarnanevad.²⁰² Tartu Maakohtu kriminaalmenetluses²⁰³ esitatud kassatsioonis korratakse vaid apellatsioonis tõstatud küsimusi, omapoolseid õiguslikke argumente kaitsja ei lisa, ringkonnakohtu otsuse tühistamise õiguslikku alust ei märgi, mistõttu leiab Riigikohus, et kaitsja taotletud tasu tuleb vähendada. Teises Tartu Maakohtu kriminaalasjas²⁰⁴ esitatud kassatsiooni põhistava osa mahtu ja sisu arvestades, ei ole Riigikohtu hinnangul tõenäoline, et selle koostamisele kulus kaitsjal tervelt kümme pooltundi, kuivõrd sama isik on olnud süüdistatava kaitsja ka maa- ja ringkonnakohtus, mistõttu ei saanud kuluda tal kassatsiooni koostamisele üle viie pooltunni. Järgmises Tartu Maakohtu menetluses olevas kriminaalasjas²⁰⁵ vähendas Riigikohus kassatsiooniastmes kaitsja tasu, kuna kassatsioon koosnes enamuses tõendite hindamisest, siis oli kassatsioonis suur maht tõendite refereeringul.

Seega olid kaitsjad teinud põhjendamatult tööd ja kulutanud aega, mida neile nagunii täies ulatuses ei hüvitata, ebavajalikult pikkade või kaebuse sisu mittepuudutavate asjaolude kirjapanemisele.

Riigi õigusabi tasu suurus ja riigi õigusabi kulude hüvitamise ulatus määratakse kindlaks Korra alusel, mis kehtis vastava tasu maksmise või kulu hüvitamise aluseks oleva toimingute tegemise ajal.²⁰⁶ Kuna Kord on jõustumisest alates 11 aasta jooksul muutunud 18 korda ning üldmenetlused kestavad tihti mitu aastat, võib kaitsja tasutaotlusele kohalduda mitmel erineval ajal kehtinud Korrad, milles on sätestatud nii erinevad tasumäärad kui ka erinevas ulatuses piirmäärad. Kui varem taotletud tasud on kooskõlas sel hetkel kehtinud piirmääradega, tasustatakse taotletud tasud 100%. Kui sellele järgnevad toimingud, mis on

---

²⁰¹ Tartu Maakohtu kriminaalasi nr 1-14-4654.

²⁰² RKKKo 02.12.2011 nr 3-1-1-99-11.

²⁰³ Tartu Maakohtu kriminaalasi nr 1-14-2521.

²⁰⁴ Tartu Maakohtu kriminaalasi nr 1.14.4654.

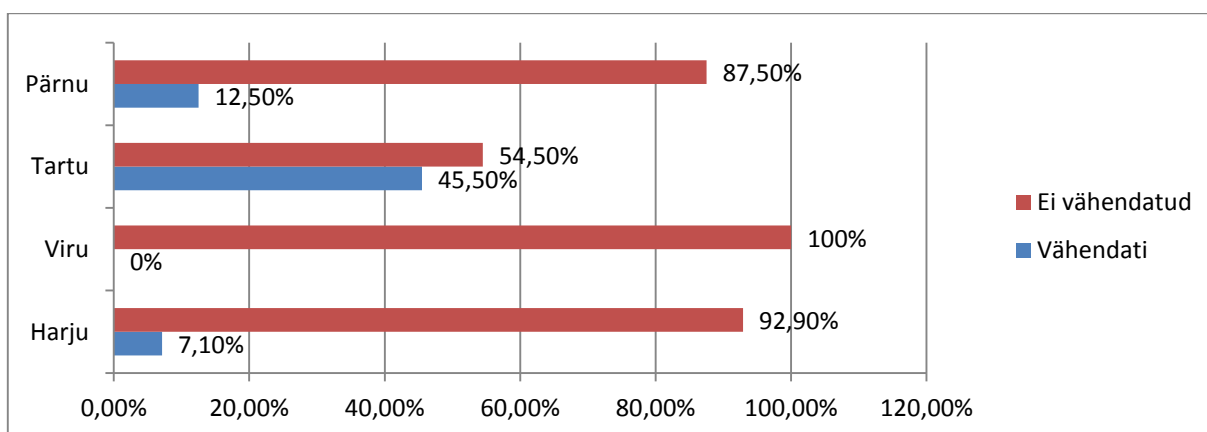
²⁰⁵ Tartu Maakohtu kriminaalasi nr 1-14-3445.

²⁰⁶ Riigi õigusabi seadus § 22 lg 6.

tehtud järgmise Korra kehtivuse ajal, ületavad uut piirmäära, ei kuulu need tasustamisele, kuna vastava hetke piirmäär on juba varasemalt saavutatud.²⁰⁷

Riigikohtu kriminaalkolleegium on varasemas praktikas korduvalt märkinud, et taotlused nii valitud kaitsjale makstud tasu hüvitamiseks kui ka riigi õigusabi tasu suuruse kindlaksmääramiseks tuleb kriminaalmenetluse seadustiku § 189 lõike 2 ja § 306 lõige 1 punkti 14 kohaselt esitada enne kohtu siirdumist nõupidamistuppa.²⁰⁸

Viru Maakohtus menetletud kriminaalasjas²⁰⁹ jättis ringkonnakohus määratud kaitsja esitatud tasutaotluse läbi vaatamata, kuna kaitsja esitas taotluse hilinenult. Tegemist on kaitsja enda riisikoga tasutaotluse õigeaegsel esitamisel ja selle alusel tasu saamiseks. Kui tasutaotluse alusel kaitsja tasu kindlaks ei määrata, ei maksta tasu kaitsjale ka riigieelarvest välja ega kuulu süüdistatava poolt hiljem ka hüvitamisele. Küll aga ei näita tasutaotluse õigeaegne esitamata jätmine kaitsja töö kvaliteeti süüdistatava suhtes tehtud toimingutes, kuivõrd tasutaotluse esitamine ei ole süüdistatava huvides tehtud menetlustoiming, vaid kaitsja enda huvi saada tehtud töö eest ettenähtud tasu.

Joonis 15. Kaitsjatasu vähendamine maakohtute lõikes.

Ülekaalus on tasutaotluste täielik rahuldamine. Viru Maakohtus ei vähendatud ühtegi tasutaotlust ja Tartu Maakohtus oli vähendamise ja rahuldamise osakaalult kõige suurem erinevus. Pärnu ja Harju Maakohtus vähendati väike osa taotlustest, kuid Tartu Maakohtus vähendati ligikaudu sama palju taotlusi, kui neid rahuldati täies ulatuses. Otsest seost erinevate näitajatega ei ole võimalik tuvastada. Tasutaotluste vähendamise peamiseks põhjuseks oli apellatsioon- ja kassatsioonkaebuste koostamisele põhjendamatult kulutatud

²⁰⁷ Tasude ja kulude korra, sh piirmäärade rakendamisepraktikalistest küsimustest alates 01.10.2014 kehtima hakanud tasude ja kulude korra tingimustes. Arvutivõrgus: <http://www.riigioigusabi.ee/file.php?feID=ed013f2fdff0325d479168f757abc4e5> (09.04.2016).

²⁰⁸ RKKKm 10.04.2013 nr 3-1-1-35-13 p 20; RKKKo 28.12.2009 nr 3-1-1-100-09 p 36.

²⁰⁹ Viru Maakohtu kriminaalasi nr 1-14-535.

aeg. Apellatsiooni esitamise osakaal oli suurim Pärnu ja Viru Maakohtus ning kassatsiooni esitamise osakaal oli suurim Tartu ja Harju Maakohtus, samas kui tasu vähendati kõige rohkem Tartu Maakohtus.

3.8. Järeldused ja ettepanekud

Vaatluse all olnud kriminaalmenetluste analüüsi tulemusena selgus, et kõikides menetlustes oli osavõtt kaitsjale kohustuslik. Seega nendele süüdistatavatele, kellel ei olnud majanduslikult võimalik endale lepinguline kaitsja valida, määrati riigi õigusabi korras kaitsja. Üldmenetlustes oli määratud kaitsjate osakaal tunduvalt suurem kui lepinguliste kaitsjate osakaal, vastavalt 78,9% ja 21,1% ning määratud kaitsjate osakaal oli suurem ka maakohtute lõikes, seega kogu Eestis. Määratud kaitsjate suur osakaal võib viidata inimeste vähesele maksejõulisusele. Tegemist on süüdistatavale igal juhul soodsaima õigusteenuse osutamisega. Määratud kaitsja tasude tõstmine võib raskendada süüdistatavalt väljamõistetud tasude maksmist. Kui süüdistataval on majanduslikult võimalik endale kaitsja valida, kuid ta seda ei tee, vaid taotleb kaitsjat riigi õigusabi korras, siis võib järeldada, et ollakse rahul ka määratud kaitsja poolt tehtava töö ja selle kvaliteediga.

Ülekaalus (90,8%) olid menetlused, kus algusest lõpuni osales menetluses sama kaitsja, s.t ei tekkinud menetluse kestel vajadust kaitsja vahetamiseks. Nendes menetlustes, kus siiski kaitsjat vahetati, ei olnud põhjuseks kaitsja tegemata töö või rahulolematust tehtud töö kvaliteediga. Näiteks vahetati kaitsjat menetluse kestel põhjusel, et algselt määratud kaitsja haigestus pikemaajaliselt ning ei oleks olnud otstarbekas seetõttu istugite toimumisaega edasi lükata teadmata ajaks ja sellega menetluse kestvust pikendada. Oli ka juhuseid, kus lõpetati majanduslikel põhjustel leping valitud kaitsjaga ning seetõttu määrati kaitsja riigi kulul. Kahes menetluses ei olnud süüdistatav rahul kaitsjaga, nimelt esimeses vahetati kaitsja pelgalt süüdistatava väite põhjal, et ta ei usalda oma kaitsjat ja soovib uut määratud kaitsjat, teisel korral oli süüdistataval kaitsjale erinevaid etteheited tegemata töö osas ja seetõttu, et kaitsja ei tegutses süüdistatava huvides. Ühe menetluse kestel vahetati nimetatud põhjustel ühel korral määratud kaitsjat, teisel korral jättis ringkonnakohus kaitsja vahetamata, kuna kohus ei tuvastanud kaitsja töös puudusi. Leidus ka menetlusi, kus loobuti määratud kaitsjast ja valiti lepinguline kaitsja.

Enamuse riigi õigusabi tellimustest täidavad kohalikud advokaadid. Teatud piirkondades on kohalike ja väljastpoolt piirkonda tulevate advokaatide osakaalu erinevus suurem, näiteks Harju Maakohtu piirkonnas täideti kõik õigusabi tellimused kohalike advokaatide poolt,

seevastu Pärnu Maakohtu piirkonnas oli kohalike ja kaugemate advokaatide osakaalu vahe väiksem, peaaegu pooleks. Piirkondlikud erinevused on paljuski tingitud sellest, et esiteks kuulub Pärnu Maakohtu piirkonda saared, kus kohalikke advokaate, kes osutavad riigi õigusabi, on vähe (Saaremaal 2 advokaati), mistõttu võib suurema koormuse või rohkemate süüdistatavatega menetluses paratamatult vaja olla rohkem kui kahte advokaati, seetõttu on igati põhjendatud väljastpoolt piirkonda tulevate advokaatide poolt õigusabi osutamine. 2015. aastal läbiviidud uuringust nähtub, et suurema osa taotletavatest kuludest moodustavad sõidukulud (98% kõikidest kuludest), mis tasude ja kulude kogusummast moodustab 8%.²¹⁰ Selle üheks põhjuseks on asjaolu, et advokaadid võtavad piisava töökoormuse saamiseks vastu taotlusi erinevatest piirkondadest, kuna RIS ei jaota tellimusi automaatselt advokaatide büroo asukohtadest lähtuvalt.²¹¹ Seega ei ole alati riigi õigusabi osutaja võtnud tellimust vastu täielikult vaid süüdistatava heaolust ja huvidest lähtuvalt, vaid kaugemalt pärit advokaadid oma töökoormuse suurendamiseks.

Kõikidest menetlustest 82,9% moodustasid sellised süüdistuse kvalifikatsioonid, kus formaalselt oli võimalus lahendada asi kokkuleppega, s.t süüdistuse kvalifikatsioon ja raskusaste võimaldas kohaldada kokkuleppemenetlust. Nendest menetlustest omakorda 47,6% läksid menetluse kestel üle kokkuleppemenetlusteks. Kokkuleppemenetluse kohaldamine on süüdistatavale soodne seetõttu, et läbirääkimiste käigus on võimalikud prokuröri poolt teatavad järeleandmised kindlakstehtud faktiliste asjaolude karistusnormi alla subsumeerimisel. Samuti on Riigikohus selgitanud, et kokkuleppemenetlusega nõustumisel loobub süüdistatav mitmetest olulistest menetluslikest õigustest, mistõttu on mõistetav ja kokkuleppemenetluse olemusega kooskõlas, et läbirääkimiste käigus on võimalikud teatavad järeleandmised prokuröri poolt süüdistatavale karistuse liigi ja määra valikul.²¹² Samas ei saa seda 52,4% menetlustest, kus otsus tehti üldmenetluses, lugeda selliselt, et kaitsja tegutses süüdistatava huvidega vastuolus. Just süüdistatava huvid ongi üheks kriteeriumiks menetluse liigi valikul. Kaitsja on seotud süüdistatava seisukohaga ja võib küll anda nõu, kuid lõpliku otsuse teeb siiski süüdistatav ise. Spekuleeritud on erinevaid seisukohti seoses kaitsja enda huvidega menetluse liigi valikul. Nimel üldmenetluses on määratud kaitsjal võimalus saada suuremat tasu ning kokkuleppemenetlus on ajalises mõttes kaitsjale kasulik. Autor on seisukohal, et ükski asjaolu ei viidanud sellele, et kaitsja oleks kokkuleppemenetluse kohaldamisest või kohaldamata jäämisest saanud isiklikku kasu, seetõttu on määravaks

---

²¹⁰ Justiitsministeerium. Riigi õigusabi süsteemi korraldamise stsenaariumid. Analüüs 2015, lk 11.

²¹¹ Ernst&Young Baltic AS. Riigi õigusabi toimimismudeli kontseptsioon. Tallinn 2015, lk 12.

²¹² RKKKm 14.12.2009 nr 3-1-1-96-09.

menetluse liigi valikul just süüdistatava enda tahe ja kaitsjal ei jää üle muud, kui sellega nõustuda.

Määratud ja valitud kaitsjate tehtud töös märgatavaid erinevusi ei tuvastatud. Nii määratud kui ka valitud kaitsjate poolt esitatud kaitseaktides esines puudusi. Üheks suuremaks puuduseks oli kaitseakti vähene põhjendatus, kuna paljudel juhtudel piirdus kaitseaki sisu vaid kaitsja seisukohast süüdistuse põhjendatuse osas. Teiseks puuduseks oli kaitseaktis märkimata tõkendi muutmise taotlused olukorras, kus süüdistatav oli vahi all ning kaitsja taotles tõkendi muutmist või tühistamist eelistungil. Riigikohus on öelnud, et taotlus tõkendi muutmiseks peaks kajastuma ka juba kaitseaktis kohtumenetluse võistlevuse tagamiseks. Paljudel juhtudel rikuti just seda nõuet.

Erines valitud ja määratud kaitsjate puhul apellatsioonkaebuste esitamine. Nimelt üle poole kordadest esitas valitud kaitsja apellatsioonkaebuse maakohtu otsuse peale ning määratud kaitsja ei esitanud. Kuivõrd apellatsioonkaebuse esitamise õigus on antud süüdistatavale ja kaitsjale eraldi, siis ei saa apellatsioonkaebuse esitamata jätmist põhjendada süüdistatava seisukohaga seotud olemisega. Samas ei esitatud kaitsja tegevusetuse peale ka kaebusi, mistõttu võis menetlustes eeldada kaitsealuse rahulolu. Enamustes menetlustes, kus esitati maakohtu otsuse peale apellatsioon, esitati ringkonnakohtu otsuse peale ka kassatsioon. Kassatsiooni esitamise õigus on aga antud vaid advokaadist kaitsjale, mistõttu on kassatsiooni esitamise aluseks süüdistatava seisukoht. Apellatsioon- ja kassatsioonkaebuste esitamisel eksiti kõige enam vormistuse ja ülesehituse osas ja seda nii valitud kui ka määratud kaitsjate puhul. Nimelt sisaldas kaebus süüdistuse sisu, varasemat menetlust ja maakohtu otsuse kokkuvõtet, mistõttu oli kaebuse maht suur, kuid selles sisalduv seisukoht kaebuse osas, minimaalne. Kassatsiooni puhul oli suuresti tuginetud samadele argumentidele, millele apellatsioonis, mistõttu vähendas Riigikohus mitmel korral just kassatsioonkaebuse koostamisele kulunud aega. Tegemist ei ole negatiivse etteheitega kaitsja tehtud tööle, vaid kaitsja poolt põhjendamatult kulutatud ajale, mis tingis taotletud tasu vähendamise.

Kohtuistungitel osalemine on tasutatav istungite toimumisaja piires. Kaitsjatel tuleb jälgida kestvuse ümardamise põhimõtet, mille kohaselt ümardatakse kohtuistungi kestvus lähima pooltunni suunas. Seega olukorras, kus istung kestab 40 minutit, ei ole põhjendatud tasu taotleda 2 pooltunni ulatuses. Ka selle vastu eksiti, kuid nimetatud põhjus ei olnud aluseks taotletud tasu vähendamisel, mistõttu ei peeta autori hinnangul seda piisavalt mõjusaks põhjuseks vajalikus ulatuses tasu väljamõistmise hindamisel.

Harju ja Tartu Maakohtus oli määratud kaitsja saadav keskmine tasu kõige suurem, vastavalt 1011 eurot ja 1307,61 eurot. Viru ja Pärnu Maakohtus oli keskmine tasu kordades väiksem, vastavalt 545,53 eurot ja 547,61 eurot. See on tingitud sellest, et just Harju ja Tartu Maakohtus oli üldmenetluste osakaal menetluste lõpuni menetlemisel suurim ning Viru ja Pärnu Maakohtus oli ülekaalus kokkuleppemenetluse kohaldamine menetluse kestel. Sellest ka keskmise tasu märgatavad erinevused. Samas, kui 2015. aastal läbiviidud analüüsi tulemusel ilmnnes, et tasu kogusuurusest umbes 8% moodustavad sõidukulud, siis sõidukulud olid suurimad Pärnu Maakohtus ja väikseimad Harju Maakohtus, sõltuvalt kohalike advokaatide poolt riigi õigusabi osutamise osakaalust, kuid sõidukulude erinevused keskmisest tasust ei nähtu.

Arvesse tuleb võtta, et riigi õigusabi osutamise eest saadav tasu läheb suures osas advokaadibüroode kulude katteks ja palgana saavad advokaadid kätte ainult ca ¼ summadest. Mõistlikuks, asjakohaseks ja võrdseks peetakse ringkonnaprokuröridega võrdset sissetulekut ehk sissetulekut, mille puhul kaitsjal jääks pärast bürookulude jt ettevõtlusega seonduvate vältimatute kulude mahaarvamist alles prokuröri palgaga võrdne summa.

Advokatuur tellis 2013. aastal riigi õigusabi osutava advokatuuribüroo majandusmudeli analüüsi, milles asuti seisukohale, et riigi õigusabi osutava advokaadibüroo jätkusuutlikkuse tagamiseks peab büroo teenima vähemalt 20% kasumit. Nimetatud kasumimarginali teenimiseks ning teenuse üle-eestilise kättesaadavuse tagamiseks peaks riigi õigusabi teenuse tunnihind olema 66 eurot. Advokatuuri tellimusel arendati 2013. aastal koostatud kontseptsiooni ning 2015. aasta alguseks valmis uus analüüs, kus jõuti järeldusele, et 20% kasumi teenimiseks peaks riigi õigusabi tunnihind olema 100,13 eurot. Selline tunnitasu võimaldaks advokaatidel tegelikkuses hädavajalikku abipersonali palkamist, mis võimaldaks advokaadil keskenduda sisulisele õigusabiteenuse osutamisele, mitte tehniliste ja õigusabi osutamisega paratamatult seotud korralduslike küsimuste lahendamisele.²¹³

Autor on seisukohal, et kui riigi õigusabi osutamise eest makstav tasu tõstetakse samale tasemele lepingulises suhtes advokaadile makstava tasuga, siis kaob ära riigi õigusabi institutsiooni olemus ja eesmärk. Riigi õigusabi näol on tegemist majanduslikku kitsikusse sattunud isikutele vältimatu õigusteenuse osutamisega. 2007. aastal tehtud analüüsist nähtuvalt on küsitluses osalenud advokaat olnud samuti arvamusel, et *„ei saa riigi õigusabi tasu olla võrdne sellega, mida makstakse seal tippadvokaadibüroodes. Sest sellisel juhul kaotab üldse riigi õigusabi oma mõtte. Sest sellisel juhul klient võiks sama raha eest minna ja*

---

²¹³ Justiitsministeerium. Riigi õigusabi süsteemi korraldamise stsenaariumid. Analüüs 2015, lk 28.

võtta endale kuskilt tõesti kõige paremast advokaadibüroost endale kaitsja²¹⁴. Kui lepingulises suhtes olevate advokaatide tunnitasu on 115 eurot²¹⁵ ja eelnimetatud analüüsi tulemusel jõuti järeldusele, et ka määratud kaitsjad peaksid tunnis teenima ligikaudu sama tasu (100,13 eurot), siis võib järeldada, et analüüsis kajastatu kohaselt on 20% kasumimarginali teenimiseks riigi õigusabi tunnihindega arvestatud vaid advokaadi riigi õigusabi korras tehtavat tööd, kuigi tegemist peaks olema lisatööga lepingulisele tööle lisaks. Asjaolu, et mõned advokaadid vaid riigi õigusabi osutamisest elatuvadki, ei saa olla põhjuseks riigi õigusabi tunnihinde tõstmisel samale tasemele, nagu teenivad lepingulises suhtes olevad advokaadid kasumi teenimiseks.

Käesoleva töö raames läbiviidud kohtumenetluste ja varasemalt läbiviidud analüüside tulemustest tulenevalt on autor seisukohal, et riigi õigusabi osutamisele suunatud eelarvet tuleks suurendada, kuid raha jaotus peaks olema teistsugune, kui advokatuur seda praegusel juhul ette näeb. Nimelt tuleks jätta riigi õigusabi osutamisega seotud sõidukulud riigi kanda, vähendada sõidukulude eest saadavat tasu ning tühistada tasudele kohalduvad piirmäärad.

Sõidukulude riigi kanda jätmine on süüdistatavate suhtes õiglane olukorras, kus määratud kaitsjaks saab advokaat, kes ei ole kohalik ja seda süüdistatava isiklikust huvist mitteseotud põhjustel. Isikud, kes vajavad õigusabi, võivad olla süüdi küll toimepandud süüteos, kuid ei ole süüdi selles, et riigi õigusabi osutamise süsteem ei ole kogu riigis jagunenud ühtlaselt. Erandiks on olukorrad, kus süüdistataval on eelnevalt kokkulepe riigi õigusabi osutava kaitsjaga ja kaitsja ei ole kohalik või kui süüdistatav ei ole põhjendatult ega õigustatult rahul kaitsja osutatud õigusabiga.

Riigi õigusabi osutamisega seotud sõidukulude vähendamine soodustab kohalike advokaatide poolt riigi õigusabi osutamise osakaalu suurenemist. Kui mittekohalikele advokaatidele ei hüvitata sõidukulu täies ulatuses, siis ei tasu neil ainuüksi töömahu suurendamiseks vastu võtta tellimusi kaugemalt piirkonnast. Praegusel juhul makstakse sõidukulusid 0,30 eurot iga läbitud kilomeetri kohta. Seda on ilmselgelt palju, kuna näiteks Tallinnast Rakverre sõitvale advokaadile hüvitatakse sõidukulud suuruses ligikaudu 60 eurot (200 km x 0,30 eurot/km). Reaalselt kulub Tallinnast Rakverre sõitmiseks keskmisel autol umbes 25 eurot²¹⁶. Seega

---

²¹⁴ Justiitsministeerium. Määratud kaitsja kättesaadavus ja kvaliteet kriminaalmenetluses. Analüüsi aruanne. Tallinn 2007, lk 24.

²¹⁵ Kasutatud on Advokaadibüroo HETA andmeid tunnitasu kohta. Arvutivõrgus: <http://www.heta.ee/hinnakiri/> (26.04.2016).

²¹⁶ Arvutivõrgus: <http://www.kalkulaator.ee/?lang=1&page=22> (25.04.2016).

kuulub käesoleva ajal advokaatide sõidukulu hüvitamisele suuremas ulatuses, kui neil reaalselt sõidule kulub.

Samuti tuleks tühistada riigi õigusabi osutamisel tehtud toimingutele kehtestatud piirmäärad. Kuna eelnevatest analüüsi tulemustest ilmneb, et 30% kaitsja tehtud tööst jääb tasutamata, siis tuleks luua olukord, kui kaitsjate töö, põhjendatud ja vajalikus ulatuses, saaks tasustatud täielikult. Autor leiab, et tasu mõttes jääb olukord samaks, kui muuta tunnitasu ja jätta piirmäär samaks või jätta tunnitasu muutmata ja kaotada ära piirmäär. Autori hinnangul suurendaks piirmäära kaotamine kaitsjate motivatsiooni riigi õigusabi tellimuste täitmisel, kuna langeb ära kartus selles osas, et osa tehtud tööst jääb tasustamata. Kui tõsta tunnihinda, kuid jätta piirmäär samaks, tekib olukord, kus sama töö eest saab kaitsja suuremat tasu ning siiski võib osa tehtud tööst tasustamata jääda. Piirmäära kaotamisel aga saab tasustatud kogu kaitsja tehtud töö põhjendatud ja vajalikus ulatuses. Samuti ei saa piirmäära kaotamine tuua kaasa kaitsjate poolt fiktiivselt tehtavate toimingute lisamist tasutaotlusesse, kuivõrd kohus on see, kes kaitsjale tema taotluse alusel põhjendatud ja vajalikus ulatuses tasu mõistab ning tehtud toimingud peavad olema toimikust nähtavad. Seega ei ole võimalik fiktiivselt suurendada tehtud toimingute mahtu suurema tasu saamiseks, vaid piirmäära kaotamine kindlustab määratud kaitsjatele kogu tehtud töö tasutamise.

Tunnitasu suuruse muutmata jätmine ei saa kahjustada kaitsjate õigust saada tehtava töö eest õiglast tasu, kuivõrd riigi õigusabi süsteem ei ole loodud vaid selleks, et kaitsjatele tööd tekitada, vaid majanduslikes raskuses olevate isikute õiguste ja vabaduste kaitseks. Samuti ei ole töö autori hinnangul põhjendatud muuta riigi õigusabi süsteemi rahastamist ainuüksi seetõttu, et advokaadibüroo teeniks toimetulemiseks 20% kasumit riigi õigusabi osutamise tulemusena. Tegemist on abivajajate aitamiseks loodud süsteemiga, mille eesmärgiks ei saa olla tulu teenida, eriti veel olukorras, kus riigi õigusabi osutamine ei ole ja ei tohiks olla advokaadi põhiliseks sissetulekuallikaks.

Kokkuvõte

Advokatuuri enda hinnangul on 2015. aasta jaanuarikuu seisuga oluliselt vähenenud kriitika riigi õigusabi kvaliteedi ja piirkondliku kättesaadavuse osas ning lühikeses perspektiivis võib olukorda pidada rahuldavaks.²¹⁷

Kuna tunnihinna suurendamine tõi 2014. aastal kaasa vaid mõne uue advokaadi lisandumise riigi õigusabi teenuse osutajate hulka, on kaheldav, kas ainuüksi eelarve mitmekordne suurendamine aitaks saavutada advokatuuri juhatuse püsitatud eesmäärke – parandada riigi õigusabi kvaliteeti ning tagada tasude ühtlasem jaotumine, kuna raha lisandumine ei loo täiendavat ajaressurssi, kui teenuseosutajate ring jääb senisega võrreldes samale tasemele, vaid motiveerib advokaate, kes on juba varem spetsialiseerunud riigi õigusabi osutamisele, tegema veel rohkem töötunde, et teenida suuremat tulu.²¹⁸

Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli lepingulise ja määratud kaitsja poolt üldmenetluse kriminaalmenetlustes tehtud toimingute analüüs hindamaks kaitsja tehtud töö põhjal osutatud õigusteenuse kvaliteeti ja kättesaadavust.

Kuna määratud kaitsjate osakaal üldmenetlustes menetletud kriminaalasjades oli märgatavalt suurem, kui lepinguliste kaitsjate osakaal, tuleks suuremat tähelepanu pöörata just määratud kaitsja mõistlikule tasule, mis lõppkokkuvõttes kuulub väljamõistmisele süüdistatavalt. Asjaolud, et suurem osa kaitsjatest olid määratud riigi õigusabi korras ning üheks levinuimaks kvalifikatsiooniks, mida üldmenetlustes menetleti, olid varavastased süüteod, mis pannakse üldjuhul toime varalise kasu saamiseks, viitavad süüdistatava rollis olevate isikute vähesele maksejõulisusele. Seetõttu ei saa aktsepteerida olukorda, kus määratud kaitsjale riigi õigusabi osutamise eest makstav tasu tõuseb veelgi ja muudab raske(ma)ks maksma kohustatud isiku majandusliku olukorra. Kuna tegemist on riigi poolse abiga, ei tohiks selle eest makstav tasu ühtida lepingulises suhtes olevate advokaatide õigusteenuse osutamise eest makstava tasuga.

Kui määratud kaitsja riigi õigusabi korras tehtava töö kvaliteet oleks ebakvaliteetne tulenevalt nende jaoks vähesest rahastatusest, oleks advokaatide riigi õigusabi osutamise peale esitatud rohkem kaebusi, mis oleksid ka põhjendatud ja mille alusel advokaadid ka aukohtu poolt vastutusele oleksid võetud. Advokatuuri aukohtu 2015. aastal lahendatud kaebustest seda aga ei nähtu.

---

²¹⁷ Voltenberg, K. Advokatuur esitas Justiitsministeeriumile ettepanekud riigi õigusabi süsteemi reformimiseks. 28.01.2015. Arvutivõrgus: <https://www.advokatuur.ee/est/uudised.n/advokatuur-esitas-justiitsministeeriumile-ettepanekud-riigi-õigusabi-susteemi-reformimiseks> (10.04.2016).

²¹⁸ Justiitsministeerium. Riigi õigusabi süsteemi korraldamise stsenaariumid. Analüüs 2015, lk 28-29.

Menetluse liigi valikul, esindamisel kohtuistungil ning apellatsioonkaebuse esitamise või esitamata jätmise korral saab kaitsja tehtud või tegemata jäetud tööd hinnata vaid kaitsealuse rahulolust lähtuvalt. Kui süüdistatav kaitsja tegevuse peale kaebust ei esita, tuleb eeldada, et kaitsja tehtud töö oli kooskõlas süüdistatava huvidega.

Kaitsjate tehtud töös esines puudusi nii lepingulise kui ka määratud kaitsja puhul. Põhiliseks puuduseks oli kesiselt koostatud kaitseakt puudulike andmetega ning apellatsioon- ja kassatsioonkaebuses sisalduvate ebaoluliste asjaolude ülesmärkimisele põhjendamatult kulutatud aeg, mis määratud kaitsjate puhul tingib kaitsjatasu vähendamise tulenevalt toimingule kulutatud vajaliku aja vähenemisest. Seega ei ole puudulikud toimingud või esitatud menetlusdokumendid omistatavad ainult määratud kaitsjatele tõendamaks vähesest rahastatusest tingitud vähest ajakulu riigi õigusabi menetlusega tegelemiseks, vaid puudujääke esineb ka lepinguliste kaitsjate tehtud toimingutes. Ka neil kordadel on kaitsjatel teisi menetlusi, milles on samuti tähtaegselt vaja koostada dokumente või osaleda menetlustoimingutes.

Autori seisukohta jagab ka õiguskantsler, kes oma arvamuses riigi õigusabi seaduse § 21 lõike 3 põhiseaduslikkuse kohta märgib, et riigi õigusabi saajale osutatud õigusabi kvaliteet ei sõltu selle eest makstavast tasust, kuna riigi õigusabi saaja ja advokaadi vahel tekib kliendisuhe, milles advokaat on kohustatud järgima advokatuuriseaduses sätestatud kohustusi. Lisaks peab advokaat õigusteenu osutades lähtuma advokaadi kutse-eeetika nõuetest, mille kohaselt on advokaat kohustatud ülesande täitmisel kohtlema kõiki isikuid võrdselt ning täitma kliendilt saadud ülesandeid hoolikalt. Advokaadi kutse-eeetika nõuete hulka kuulub, et advokaat peab kõiki kliente nõustama võrdselt hoolikalt ja põhjalikult, mistõttu on advokaat kohustatud andma riigi õigusabi selle saajale kvaliteetselt sõltumata selle eest saadavast tasust.²¹⁹

Advokaatidel on kaks põhilist etteheidet seoses riigi õigusabi rahastatusega. Esiteks, riigi õigusabi osutamise eest makstav tasu ei motiveeri piisavalt advokaate osutama kvaliteetset õigusabi. Arvestades, et käesoleva töö raames tehtud kriminaalmenetluste analüüsi käigus ei tuvastatud määratud kaitsjate tehtud toimingutes järeleandmisi kvaliteedi osas, ei saa tasu suurendamine mõjuda ka advokaadi poolt tehtava töö kvaliteedile. Teiseks jääb osa advokaatide tehtud tööst tasustamata (hinnanguliselt 30%). Kuna riigi õigusabi näol on siiski tegemist abistava meetmega majanduslikult kitsikusse sattunud süüdistatavatele ning ei ole samastatav kaitsja poolt lepingulises suhtes tehtava tööga, võib pidada paratamatuks olukorda, kus osa advokaatide tehtavast tööst jääbki tasustamata. Samas, analüüsi tulemustest nähtub, et

---

²¹⁹ Madise, Ü. Arvamus põhiseaduslikkuse järelevalve asjas 3-2-1-40-15, lk 3.

advokaadid kulutavad alusetult aega ebavajalike andmete märkimisega menetlusedokumentidele. Seega on kaitsjad ise tekitanud põhjendamatult tööd, mis jääbki tasustamata selle ebavajalikkuse tõttu.

Eelnimetatud probleeme aitaks lahendada eelkõige tasudele seatud piirmäärade kaotamine. Fiktiivsete või põhjendamatute toimingutega tasutaotluste esitamine ei tähenda automaatselt advokaadile suurema tasu määramist, kuna tehtud toiminguid ja neile kulunud aja põhjendatust ja vajalikkust hindab menetleja igas kriminaalasjas individuaalselt.

Seega leidis kinnitust käesoleva töö hüpotees, mille kohaselt riigi õigusabi osutamise kättesaadavus ja kvaliteet ei sõltu riigi õigusabi osutamise eest saadavast tasust, vaid advokaadi südametunnistusest tegutseda vastavalt ettenähtud reeglitele, mis sisalduvad erinevates seadustes ja advokaatide eetikakoodeksis ning kohustavad kõiki advokaate kohtlema kõiki kliente võrdselt ning täitma kliendilt saadud ülesannet hoolikalt, põhinedes tehioolude, tõendite, õigusaktide ja kohtupraktika põhjalikul uurimisel.

Riigikohtu üldkogu otsusega tunnistati põhiseaduse vastaseks ja kehtetuks riigi õigusabi seaduse § 21 lõike 3 laused 1-3.²²⁰ Riigi õigusabi seaduse § 21 lõike 3 esimese kolme lause kohaselt kehtestab riigi õigusabi osutamise eest makstava tasu arvestamise alused, maksmise korra ja tasumäärad ning riigi õigusabi osutamisega kaasnevate kulude hüvitamise ulatuse ja korra advokatuuri juhatus igaks eelarveaastaks, arvestades riigieelarvest selleks eraldatud vahendite suurust ja riigi õigusabi eeldatavat mahtu. Advokatuuri juhatus võib eelarveaasta kestel riigi õigusabi eest makstava tasu arvestamise aluseid, maksmise korda ja tasumäärasid ning kulude hüvitamise ulatust ja korda muuta. Advokatuuri juhatus kehtestab tasumäärad ja kulude hüvitamise ulatuse arvestusega, et riigi õigusabi oleks tagatud eelarveaasta lõpuni.

Nimetatud põhiseaduslikkuse järelevalve asja põhiküsimuseks oli, kas advokatuuri juhatus kui avalik-õigusliku juriidilise isiku juhtorgan on põhiseaduse kohaselt pädev andma õigustloovaid akte. Tegemist on küsimusega normiloomefunktsiooni delegeerimise põhiseaduslikust lubatusest.²²¹ Riigikohus leidis, et kui advokaadile ei hüvitata esindamisega kantud sõidukulusid üleüldse või hüvitatakse need väiksemas mahus, kui need on kantud, samuti kui nende kandmise tõendamise on ebamõistlikult keeruline, võib advokaat olla sunnitud need kulud kandma oma isikliku omandi arvel. Riigieelarvest eraldatavate vahendite suunamine tõendamata kulude hüvitamiseks võib aga kaasa tuua samast allikast rahastatavate riigi õigusabi tasude kujunemise sellisteks, mille puhul ei pruugi enam olla võimalik rääkida

---

²²⁰ RKÜKo 26.04.2016 nr 3-2-1-40-15.

²²¹ Samas, punkt 41.

õiguste efektiivsest kohtulikust kaitses.²²² Seetõttu on üldkogu hinnangul sellises ulatuses isikute põhiõiguste piirangute üle otsustamine niisuguseks oluliseks küsimuseks, mida ei tohi reguleerida advokatuur, mistõttu on üldkogu seisukohal, et tasude ja kulude korra punktid 51-54 koos nende aluseks olevate volitusede vastuosul otsese riigivõimu reservatsiooni printsiibiga ja seetõttu põhiseadusega vastuosul.²²³

Sõidukulude hüvitamise asemel korra punktide 51-54 alusel tuleb lähtuda eelkõige riigi õigusabi seadusest, rakendades vajadusel asja lahendamiseks analoogiat või muid õiguslõnga ületamise viise.²²⁴ Üldkogu peab põhjendatult lähtuda sõiduauto kasutamise kulude suuruse määramisel Vabariigi Valitsuse 14. juuli 2006 määruse nr 164 („Teenistus-, töö- või ametiülesannete täitmisel isikliku sõiduauto kasutamise kohta arvestuse pidamise ja hüvitise maksmise kord“) §-s 5 kehtestatud hüvitise piirmäärast kuni 0,3 eurot ühe sõidetud kilomeetri kohta, mida makstakse isikule isikliku sõiduauto kasutamise korral teenistus-, töö- või ametiülesannete täitmisel.²²⁵

Seega tunnistas Riigikohtu Üldkogu riigi õigusabi seaduse § 21 lõike 3 osaliselt põhiseadusega vastuosul olevaks põhjusel, et nimetatud säte kui tasu ja kulude korra punktide 51-54 volitusede norm, on põhiseadusega vastuosul. Sätet põhiseadusega vastuosul olevaks tunnistamisel ei viidanud Riigikohus tasu või kulude hüvitamise liiga madalale määrale. Samuti kuulub Riigikohtu juhtise kohaselt analoogia rakendamisel sõidukulude hüvitamisel kohaldamisele sama määr, s.o kuni 0,3 eurot sõidetud kilomeetri kohta.

Samuti juhtis üldkogu tähelepanu ka asjaolule, et riigi õigusabi osutamise tekkinud kulude hüvitamise korra uuel kehtestamisel tuleks lähtuda sellest, et hüvitamisele kuuluksid vaid tegelikult tekkinud kulud. Näiteks põhiseaduse vastaseks ja kehtetuks tunnistatud korra punkt 54 võimaldas siiani hüvitada kulud, mis olid eelduslikult kordades suuremad kui tegelikud sõidukulud.²²⁶ Samale järeldusele jõudis ka magistrirühma autor oma töö punktis 3.8.

Kokkuvõtvalt leiab autor, et riigi õigusabi osutamise eest makstava tasu ja hüvitatavate kulude suurus ei ole liiga väike ega peakski olema samal tasemel tippadvokaatide poolt lepingulises suhtes tehtavate toimingute eest makstava tasuga. Riigi õigusabi tasude ja kulude korda ja määrasid tuleks muuta, kuid mitte järjekordselt tõsta, vaid leida alternatiivseid võimalusi advokaatide töö inimlikuks tasustamiseks, nagu näiteks tehtavatele toimingutele

---

²²² Samas, punkti 56.

²²³ Samas, punkt 57.

²²⁴ Samas, punkt 70.

²²⁵ Samas, punkt 74.

²²⁶ Samas, punkt 76.

seatud ajalise piirmäära kaotamine, kindlustamaks selle, et ka määratud kaitsjate tehtud töö saaks põhjendatud ja vajalikus ulatuses täies mahus tasutatud.

Summary

The ratio of the fee and quality of the state legal aid in criminal proceedings

The Estonian Bar Association claims that the under-financing of counsels providing state legal aid reduces the quality of work made by appointed defenders and do not motivate advocates to provide legal aid.

The aim of current Magister's thesis is to analyse contractual counsel's and appointed counsel's work made in criminal proceedings to evaluate the quality and availability of provided legal service. According to hypothesis of the Magister's thesis, the quality of provided state legal aid does not depend on the fee received for state legal aid. The author of the Magister's thesis analyzed 60 criminal proceedings from all of the different court houses of fourth county courts in Estonia. Because in some criminal proceeding there was more than one accused, it became total of 76 proceedings with different individuals. The author analyzed the whole criminal proceeding, from submitting the statement of defence to a court, until the processing an appeal in cassation, evaluating the council's work in reference to appointed and contractual defender in different county courts.

The most of criminal matters conducted in general procedure the appointed council provided state legal aid to the accused. The contractual defender's porportion was several times lower, because of this, the demand of legal aid provided by state is higher than legal aid provided by contractual defender. The result of the analyse revealed that there are no considerable differences between appointed and contractual council's work. There was deficiencies in both council's provided work, above all related to lack of justification in statement of defence and failure to include the petition of an amendment or annulment of preventive measure in statement of defence. The most part of criminal matters occurs the legal assessment of the criminal offence, to which there was possible the application of settlement proceedings and from those nearly half transist to settlement proceedings during the proceeding. It is known that the application of settlement proceeding is frequently favorable to the accused than the judgment made pursuant to the general procedure as regarding the type and the category or term of the punishment.

The transition to settlement proceedings during the proceeding considerably reduced the fee of an appointed counsel, which mostly consists of the fee considered for the court sessions.

The fee considered for the procedural acts made in preparing for the court hearings is limited in time, but participating in court sessions is paid according to duration of court sessions.

Preparing an appeal or an appeal in cassation the defenders were admonish while preparing the appeal that they unnecessarily spent time on reviewing the content of the charges, rewriting the judgment of a county court and for what the legal justification of the substantive positions were weak. While preparing the appeal the defenders unnecessarily spent time on unneeded data, therefore the body conducting criminal proceedings reduced the amount of time according to time spent on necessary work, which in turn reduced the fee applied by an appointed council.

If the quality of performed procedural acts by appointed councils were below standard, there would have been filed considerably more complaints against an appointed councils, which would also be legitimate and on which ground the defenders will be brought to justice. The bar association's Court of honour activities of the year of 2015 does not show this kind of complaints. The complaints that filed were without basis and expressed dissatisfaction with the unfavorable court decision, but the bar association did not find the violation in most of the complaints.

According to the author's opinion the circumstances refer that the most of councils were appointed by the state legal aid and one of the most common legal assessment of the criminal offence, which was proceed in general proceedings, were the offences against property which usually is conducted to receive material gain, indicates to the defendant's insolvency. Therefore their economical situation would become more difficult if the fee for the state legal aid would increase even more.

The councils have two basic complaints related to the foundation of the state legal aid – the fee paid presently does not motivate enough councils to provide quality legal aid and part of procedural acts provided by councils are unpaid. Considering that the analyse of the criminal proceedings performed in present Magister's thesis did not detect the compromisings among quality of the appointed councils procedures, the increase of the fee can not affect the quality of the procedures provided by councils. The state legal aid is more likely the assisting measure of the accused fallen into the financial difficulties and is not to be assimilable with the contractual relationship between the council and accused, the situation is considered inevitable where part of the procedures provided by defenders will stay unpaid. According to the author's opinion the aforesaid problems will help to solve primarily the loss of the

marginal rate of the council's fee. Then the whole work provided by council would be paid, however with smaller hourly rate as it is provided in contractual relationship. Smaller hourly rate refers to essence of state legal aid to provide help paying for the needed legal aid for people in financial difficulties.

The hypothesis of present Magister's thesis was confirmed according to which the availability and quality of provided state legal aid does not depend on the fee received from the provided legal aid, but on the council's conscience to act according to prescribed rules which contain in laws and in councils' code of ethics and obligate councils to treat all clients equally and to perform tasks received from client carefully, based on thorough investigation of circumstances, evidence, legislation and judicial practice.

The author finds that the fee received from providing legal aid and the rate of the refundable expenses is not too low, neither it should be on the same level as fee received from legal service provided by top-advocates in contractual relationship. They should change the procedure and rate of the fees and expenses of the state legal aid, but to find alternative measures to finance the work provided by advocates, instead of raising the rate of the fee once again, such as losing the marginal rate of councils fee to insure that the procedures made by appointed councils would be paid entirely in legitimate and needed amount.

Kasutatud kirjandus

1. Soo, A. Kuidas tagada efektiivne riigi õigusabi kriminaalmenetluses? *Juridica*, 2014/IX.
2. Justiitsministeerium. Määratud kaitsja kättesaadavus ja kvaliteet kriminaalmenetluses. Analüüsi aruanne. Tallinn, 2007.
3. Ernst&Young Baltic AS. Riigi õigusabi toimimismudeli kontseptsioon. Tallinn, 2015.
4. Lõhmus, U. Põhiõigused kriminaalmenetluses. Juura, 2014.
5. Truuväli, E.-J. Madise, Ü. jt. Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne, 2. trükk. Juura, 2008.
6. Advokatuuriseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse (253 SE) eelnõu seletuskiri. Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/60554af5-67f1-8fdf-8636-ea3b59a31594/>
7. IBA International Principles on Conduct for the Legal Profession. International Bar Association, 2011.
8. Allar Jõksi tervituskõne Eesti Advokatuuri üldkogul 13.03.2007. Arvutivõrgus: <http://oiguskantsler.ee/et/oiguskantsler/suhted-avalikkusega/koned/tervituskone-advokatuuri-uldkogul>
9. Alvin, A. Advokaadi kutse-eetika *reason d'etre*. *Juridica*, 2014/III.
10. Riigi õigusabi seaduse eelnõu seletuskiri.
11. Soo, A. Efektiivne kaitse kriminaalmenetluses: mõiste ja probleemistik. *Juridica*, 2007/VI.
12. Justiitsministeerium. Riigi õigusabi korraldamise stsenaariumid. Analüüs. Tallinn, 2015.
13. Kergandberg, E. Pikamäe, P. Kriminaalmenetluse seadustik. Kommenteeritud väljaanne. Juura 2012.
14. Sillaots, M. Asenduskaitse määramine ja määratud kaitsja asendamine. *Juridica*, 2002/IX.
15. Tehver, J. Õigus valitud kaitsjale Eesti kriminaalmenetlusõiguses. *Juridica*, 2011/VIII.
16. Kergandberg, E. Sillaots, M. Kriminaalmenetlus. Tallinn, 2006.

17. Seletuskiri „Riigi õigusabi osutamise eest makstava tasu arvestamise alused, maksmise kord ja tasumäärad ning riigi õigusabi osutamisega kaasnevate kulude hüvitamise ulatus ja kord“, kinnitatud Eesti Advokatuuri juhatuse 15. juuni 2010. a otsusega, kohta. Arvutivõrgus: <http://www.riigioigusabi.ee/file.php?feID=659504d72bdd0f3ec05b23a87bf05f95>
18. Tasude ja kulude korra, sh piirmäärade rakendamisepraktilistest küsimustest alates 01.10.2014 kehtima hakanud tasude ja kulude korra tingimustes. Arvutivõrgus: <http://www.riigioigusabi.ee/file.php?feID=ed013f2fdff0325d479168f757abc4e5>
19. Voltenberg, K. Advokatuur esitas Justiitsministeeriumile ettepanekud riigi õigusabi süsteemi reformimiseks. 28.01.2015. Arvutivõrgus: <https://www.advokatuur.ee/est/uudised.n/advokatuur-esitas-justiitsministeeriumile-ettepanekud-riigi-oigusabi-susteemi-reformimiseks>
20. Madise, Ü. Arvamus põhiseaduslikkuse järelevalve asjas 3-2-1-40-15. Arvutivõrgus: http://oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/6iguskantsleri_arvamus_riigi_oigusabi_osutamise_tasu_maksmise_ja_kulude_huvitamise_kord_3-2-1-40-15.pdf
21. Õiguskantsler korraldas õigusabi probleemide arutelu. 09.01.2006. Arvutivõrgus: <http://oiguskantsler.ee/et/oiguskantsler/suhted-avalikkusega/uudised/oiguskantsler-korraldas-oigusabi-probleemide-arutelu>
22. Voltenberg, K. Advokatuur jätkab riigi õigusabi rahastamise kohtuvaidlust ringkonnakohtus. 09.03.2015. Arvutivõrgus: <https://advokatuur.ee/est/uudised.n/advokatuur-jatkab-riigi-oigusabi-rahastamise-kohtuvaidlust-ringkonnakohtus>
23. Üle 18 800 inimese sai riigilt tasuta õigusabi. 11.01.2012. Arvutivõrgus: <http://epl.delfi.ee/news/online/ule-18-800-inimese-sai-riigilt-tasuta-oigusabi?id=63760248>
24. Luiga, S. Tänane Eesti Advokatuur. Juridica, 2014/III.
25. Ülevaade Eesti Advokatuuri aukohtu tegevusest 2015. aastal. Arvutivõrgus: <https://advokatuur.ee/est/advokatuur/aukohtu-lahendite-ulevaade/2015>
26. Recommendation No. R (81) 7 of the Committee of Ministers to Member States on measures facilitating access to justice (Adopted by the Committee of Ministers on 14 May 1981 at its 68th Session). Arvutivõrgus: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=599788 &SecMode=1&DocId=671776&Usage=2>

27. Y. Qiao. Legal Effort and Optimal Legal Expenses Insurance. *Economic Modelling* 32/2013.

Kasutatud õigusaktid

1. Eesti Vabariigi põhiseadus. – RT 1992, 26, 349 ... RT I, 15.05.2015, 2.
2. Kriminaalmenetluse seadustik. – RT I 2003, 27, 166 ... RT I, 06.01.2016, 19.
3. Euroopa Inimõiguste ja Põhivabaduste kaitse konventsioon 16.04.1996. – RT II 1996, 11/12, 34 ... RT II 2010, 14, 54.
4. Riigi õigusabi seadus. – RT I 2004, 56, 403 ... RT I, 28.04.2016, 3.
5. Advokatuuriseadus. – RT I 2001, 36, 201 ... RT I, 04.03.2016, 3.
6. Maa- ja halduskohtute kohtumajade täpsed asukohad ja teeninduspiirkonnad ning ringkonnakohtute asukohad. Justiitsministri 27.10.2005 määrus nr 46. – RTL 2005, 111, 1706 ... RT I, 19.01.2016, 4.
7. Riigi õigusabi osutamise eest makstava tasu arvestamise alused, maksmise kord ja tasumäärad ning riigi õigusabi kulude hüvitamise ulatus ja kord. RTL 2005, 18, 186. Kinnitatud Eesti Advokatuuri juhatuse otsusega 15.12.2009, muudetud 30.05.2014.
8. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22.10.2013 direktiiv 2013/48/EL, mis käsitleb õigust kaitsjale kriminaalmenetluses.
9. Euroopa Liidu põhiõiguste harta. (2010/C 83/02) ET 30.3.2010 Euroopa Liidu Teataja C 83/389.

Kasutatud kohtupraktika

1. EIK otsus 24.04.2004, nr 62542/00, *Gorraiz Lizzaraga jt vs. Hispaania*.
2. EIK otsus 23.04.2009, nr 32165/02, *Sibgatullin vs. Venemaa*.
3. EIK otsus 26.02.2002, nr 38784/97, *Morris vs. Ühendkuningriik*.
4. EIK otsus 30.05.2013, nr 35985/09, *Martin vs. Eesti*.
5. EIK otsus 13.03.2014, *Zinchenko vs. Ukraina*.
6. EK otsus 06.11.2012, nr C-199/11, *Otis*.
7. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 02.12.2011 otsus nr 3-1-1-99-11.
8. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 08.12.2004 määrus nr 3-1-1-125-04.
9. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 29.09.2014 otsus nr 3-1-2-2-14.
10. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 15.11.2010 otsus nr 3-1-1-70-10.
11. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 04.12.2008 määrus nr 3-1-1-69-08.
12. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 08.04.2011 otsus nr 3-1-1-19-11.
13. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 28.06.2006 otsus nr 3-1-1-52-06.
14. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 30.04.2001 määrus nr 3-1-1-44-01.
15. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 07.12.1999 määrus nr 3-1-1-118-99.
16. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 14.06.2013 määrus nr 3-1-1-69-13.
17. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 10.04.2013 määrus nr 3-1-1-35-13.
18. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 28.12.2009 otsus nr 3-1-1-100-09.
19. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 14.12.2009 määrus nr 3-1-1-96-09.
20. Riigikohtu Üldkoogu 26.04.2016 otsus nr 3-2-1-40-15.
21. Viru Maakohtu Jõhvi kohtumaja 29.05.2015 otsus nr 1-15-899.

22. Viru Maakohtu Narva kohtumaja 17.04.2015 otsus nr 1-14-9226.
23. Viru Maakohtu Rakvere kohtumaja 26.01.2015 otsus nr 1-14-392.
24. Viru Maakohtu Jõhvi kohtumaja 06.01.2015 otsus nr 1-14-34
25. Viru Maakohtu Jõhvi kohtumaja 30.09.2015 otsus nr 1-15-4100.
26. Viru Maakohtu Narva kohtumaja 02.09.2015 otsus nr 1-15-203.
27. Viru Maakohtu Rakvere kohtumaja 02.10.2014 otsus nr 1-14-535.
28. Viru Maakohtu Rakvere kohtumaja 07.11.2014 otsus nr 1-14-4752.
29. Viru Maakohtu Rakvere kohtumaja 25.03.2015 otsus nr 1-14-5741.
30. Viru Maakohtu Narva kohtumaja 25.03.2015 otsus nr 1-14-5682.
31. Viru Maakohtu Rakvere kohtumaja 06.02.2015 otsus nr 1-14-9423.
32. Viru Maakohtu Jõhvi kohtumaja 27.10.2015 otsus nr 1-15-7278.
33. Viru Maakohtu Narva kohtumaja 02.06.2015 otsus nr 1-14-5481.
34. Viru Maakohtu Jõhvi kohtumaja 30.01.2015 otsus nr 1-14-4982.
35. Viru Maakohtu Narva kohtumaja 02.12.2015 otsus nr 1-15-5703.
36. Tartu Maakohtu Põlva kohtumaja 11.08.2014 otsus nr 1-14-24.
37. Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja 17.12.2014 otsus nr 1-14-310.
38. Tartu Maakohtu Viljandi kohtumaja 04.11.2014 otsus nr 1-14-3303.
39. Tartu Maakohtu Jõgeva kohtumaja 03.12.2014 otsus nr 1-14-3445.
40. Tartu Maakohtu Põlva kohtumaja 17.03.2015 otsus nr 1-14-8755.
41. Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja 15.12.2014 otsus nr 1-14-7910.
42. Tartu Maakohtu Viljandi kohtumaja 02.07.2015 otsus nr 1-15-2020,
43. Tartu Maakohtu Jõgeva kohtumaja 23.01.2015 otsus nr 1-14-7601.

44. Tartu Maakohtu Põlva kohtumaja 09.12.2014 otsus nr 1-14-5631.
45. Tartu Maakohtu Jõgeva kohtumaja 05.12.2014 otsus nr 1-14-4654.
46. Tartu Maakohtu Jõgeva kohtumaja 07.08.2015 otsus nr 1-15-994.
47. Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja 19.08.2014 otsus nr 1-14-2521.
48. Tartu Maakohtu Viljandi kohtumaja 02.07.2015 otsus nr 1-15-1494.
49. Tartu Maakohtu Põlva kohtumaja 05.05.2015 otsus nr 1-14-9544.
50. Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja 27.10.2015 otsus nr 1-15-6050.
51. Harju Maakohtu 13.05.2014 otsus nr 1-14-1918.
52. Harju Maakohtu 18.06.2014 otsus nr 1-14-3300.
53. Harju Maakohtu 27.02.2015 otsus nr 1-14-4509.
54. Harju Maakohtu 30.10.2014 otsus nr 1-14-5901.
55. Harju Maakohtu 18.11.2014 otsus nr 1-14-8332.
56. Harju Maakohtu 08.01.2015 otsus nr 1-14-8445.
57. Harju Maakohtu 10.11.2014 otsus nr 1-14-8470.
58. Harju Maakohtu 16.03.2015 otsus nr 1-14-9979.
59. Harju Maakohtu 15.04.2015 otsus nr 1-15-2006.
60. Harju Maakohtu 03.02.2015 otsus nr 1-15-385.
61. Harju Maakohtu 14.09.2015 otsus nr 1-15-5207.
62. Harju Maakohtu 17.02.2015 otsus nr 1-15-58.
63. Harju Maakohtu 24.09.2015 otsus nr 1-15-6446.
64. Harju Maakohtu 09.12.2015 otsus nr 1-15-6720.
65. Harju Maakohtu 05.05.2015 otsus nr 1-15-966.

66. Pärnu Maakohtu Haapsalu kohtumaja 18.09.2014 otsus nr 1-14-3933.
67. Pärnu Maakohtu Pärnu kohtumaja 20.03.2015 otsus nr 1-14-5281.
68. Pärnu Maakohtu Paide kohtumaja 07.05.2015 otsus nr 1-14-5865.
69. Pärnu Maakohtu Kuressaare kohtumaja 16.09.2015 otsus nr 1-14-6275.
70. Pärnu Maakohtu Haapsalu kohtumaja 13.11.2014 otsus nr 1-14-8187.
71. Pärnu Maakohtu Rapla kohtumaja 13.01.2015 otsus nr 1-14-8434.
72. Pärnu Maakohtu Kuressaare kohtumaja 13.04.2015 otsus nr 1-14-9937.
73. Pärnu Maakohtu Paide kohtumaja 24.04.2015 otsus nr 1-14-9966.
74. Pärnu Maakohtu Kuressaare kohtumaja 29.04.2015 otsus nr 1-15-1815.
75. Pärnu Maakohtu Paide kohtumaja 22.06.2015 otsus nr 1-15-2319.
76. Pärnu Maakohtu Haapsalu kohtumaja 29.05.2015 otsus nr 1-15-3663.
77. Pärnu Maakohtu Rapla kohtumaja 04.03.2015 otsus nr 1-15-492.
78. Pärnu Maakohtu Pärnu kohtumaja 18.08.2015 otsus nr 1-15-553.
79. Pärnu Maakohtu Rapla kohtumaja 06.04.2015 otsus nr 1-15-829.
80. Pärnu Maakohtu Pärnu kohtumaja 07.12.2015 otsus nr 1-15-9263.

Lisad

Lisa 1

Järgnevalt toob autor välja kõigist neljast maakohrust valitud viieteistkümne kriminaalmenetluse kokkuvõtted kaitsja(te) tegevuse kohta kriminaalasja kaupa. Kuna mõnes kriminaalasjas oli rohkem kui üks süüdistatav, analüüsis autor kokku 76 erineva süüdistatavaga kriminaalmenetlust. Täpsustavalt lisab autor, et kaitsja tegevuse ja sealhulgas talle määratud tasu analüüs toimub vaid kohtumenetluses tehtud toimingute raames, enne süüdistusakti esitamist tehtud toimingud kohtueelses menetluses ei sisaldu analüüsis.

1-15-899 Jõhvi kohtumaja. Süüdistus KarS § 121 järgi ehk kehaline väärkohtlemine. Määratud kaitsja vandeadvokaat Arvo Suuban esitas kaitseakti 1-l leheküljel, millest nähtub, et kaitsealuse sõnul ei ole ta kuritegu toime pannud, süüdistus ei ole põhjendatud, tõendeid, tunnistajaid, muid taotlusi ei olnud. Eelistung kestis 10 minutit. Kohtuistungil taotles süüdistatav kaitsja vahetamist ja riigi õigusabi korras uue kaitsja määramist, kuna süüdistatav ei usalda praegust kaitsjat. Kaitsja selgituste kohaselt ei soovinud kaitsealune temaga suhelda. Kohus rahuldaski taotluse ja määras uue kaitsja riigi õigusabi korras. Kohtuistungil osales uus kaitsja vandeadvokaat Kaido Kooga. Kaitsja taotles istungil süüdistus- ja kaitseaktis märkimata tunnistaja ülekuulamist, mille kohus jättis rahuldamata. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ning karistuseks mõisteti 2 kuud vangistust, mida suurendati varasema ärakandmata karistuse 3 aastat vangistuse võrra, liitkaristuseks mõisteti 3 aastat 2 kuud vangistust. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale vandeadvokaat Arvo Suubanile tasu summas 120 eurot kohtumenetluses osalemise eest ning määratud kaitsjale Kaido Koogale tasu summas 384 eurot (sh kliendi nõustamine, ettevalmistus kohtuistungiks ja istungil osalemine). Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse 1-l leheküljel. Ringkonnakohus jättis otsusega apellatsiooni rahuldamata ja maakohtu otsuse muutmata. Sama otsusega määras kohus kaitsjale tasu summas 72 eurot (sh apellatsioonkaebuse koostamine).

1-14-9226 Narva kohtumaja. Süüdistus KarS § 113 järgi ehk tapmine. Valitud kaitsja jurist Tatjana Golovanova esitas põhjaliku kaitseakti 4-l leheküljel, lisaks tõendid kokku 12-l leheküljel. Eelistung kestis 15 minutit, kaitsja taotles 3 tunnistaja ülekuulamist, mille kohus rahuldaski. Kohtuistungid kestsid kokku umbes 23,5 tundi. Istungil taotles kaitsja süüdistuse ümberkvalifitseerimist KarS § 115 järgi, kuna kuritegu oli toimepandud tugeva hingelise erutuse seisundis. Taotlus jäeti rahuldamata. Tähelepanuväärne oli asjaolu, et kohus pidi mitmel korral tegema kaitsjale märkuse, sh viitamise eest tõendile, mida ei oldud kohtus

uuritud ning suunavate küsimuste esitamise eest esmasküsitajana. Prokurör esitas samuti mitmeid vastuväiteid kaitsja tegevusele istungil, millised kohus rahuldab. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ning karistuseks mõisteti 8 aastat vangistust. Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse 11-l leheküljel. Ringkonnakohus tühistas otsusega maakohtu otsuse osaliselt karistuse mõistmise osas ja mõistis karistuseks 6 aastat 6 kuud vangistust.

1-14-392 Rakvere kohtumaja. Nimetatud kriminaalasjas oli kaks süüdistatavat, kellel olid erinevad kaitsjad, mistõttu kuulub kriminaalasi analüüsimisele isikute kaupa. Süüdistuseks oli mõlemal isikul KarS § 199 lg 2 p 7, 8 ehk varguse toimepanemine grupi poolt sissetungimisega.

- 1) Määratud kaitsja vandeadvokaat Arri Tooming esitas kohtule kaitseakti 1-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistus on põhjendatud ja isiku süü tõendatud ning süüdistatav tunnustab end süüdi, samuti on nõus tsiviilhagiga ning taotleb jätkuvalt kokkuleppemenetluse kohaldamist. Toimus eelistung kestvusega 15 minutit. Enne põhiistungite korraldamist jõuti kokkuleppele ning kohtule edastati kokkulepe, mille kohus kinnitas. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ning karistuseks mõisteti 7 kuud vangistust tingimisi 18-kuulise katseajaga. Sama otsusega mõisteti kaitsjale tasu summas 96 eurot.
- 2) Määratud kaitsja vandeadvokaat Arvo Suuban esitas kaitseakti vähem kui 1-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistus on põhjendatud, taotlusi, tõendeid, tunnistajaid ei olnud märgitud. Toimus eelistung kestvusega 15 minutit. Süüdistatav loobus määratud kaitsjast ja valis lepinguliseks kaitsjaks jurist Mariza Lillepea. Kohus lõpetas KrMS § 202 lg 1 alusel prokuratuuri taotlusel kriminaalmenetluse süüdistatava suhtes ning kohustas KrMS § 202 lg 2 ja 3 alusel süüdistataval sooritada 6 kuu jooksul 30 üldkasuliku töö tundi. Sama määrusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 288,80 eurot kohtumenetluses osalemise eest. Kuna süüdistatav ei täitnud talle pandud kohustusi, uuendas kohus kriminaalmenetluse. Kokkuleppemenetluse otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ning karistuseks mõisteti 3 kuud vangistust tingimisi 1-aastase katseajaga.

1-14-34 Jõhvi kohtumaja. Süüdistus KarS § 114 p 3 järgi ehk mõrva toimepanemine kahe inimese suhtes. Määratud kaitsja vandeadvokaat Leonid Olovjanišnikov esitas kaitseakti 2-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistuse kvalifikatsiooniga kaitsja ei nõustu, kuna tema hinnangul võib kuuluda kohaldamisele ka KarS § 115, § 113 või üldsegi hädakaitse, mistõttu

taotles kaitsja süüdistatavale ekspertiisi tegemist. Kaitseaktis olid toodud ka võimalikud küsimused eksperdile vastamiseks. Eelistung kestis 30 minutit, kaitsja avaldas, et ei valda piisavalt hästi eesti keelt, mistõttu soovis tõlgi abi. Sel istungil kohus tagas talle tõlgi. Istungil kohustas kohus kaitsjat korraldama eksperdi osavõtu istungitest. Kaitsja esitas kohtule kirjaliku avalduse 1-l leheküljel eksperdi kaasamiseks, kuna riiklikke eksperte saab kaasata vaid kohtu taotlusel. Süüdistatava vanemad loobusid määratud kaitsjast ning võtsid lepingulise kaitsja, vandeadvokaadi Küllike Namm ja vandeadvokaadi abi Epp Landberg. Kaitsja esitas kohtule taotluse kohtukoosseisu taandamiseks, kuna kaitsja hinnangul oli väidetavalt süüdistatava poolt kohtule esitatud masinkirjas trükitud taotlus kohtuistungi pidamiseks ilma süüdistatava istungist osavõtmiseta, koostatud kohtuniku nõudmisel. Kohus jättis kohtukoosseisu taandamise taotluse rahuldamata. Kohtuistungid kestsid kokku hinnanguliselt 40 tundi. Samuti esitas kaitsja taotluse kohtuistungite protokollidega tutvumiseks ja nende kirjalikult kaitsjale edastamiseks, mille kohus rahuldas. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ning karistuseks mõisteti 20 aastat vangistust. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 345,60 eurot kohtumenetluses osalemise eest. Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse kokku 18-l leheküljel. Toimus kohtuistung kestvusega umbes 2 tundi. Kaitsja esitas taotluse süüdistatava menetluskulude riigi kanda jätmiseks. Ringkonnakohus jättis otsusega apellatsiooni rahuldamata ja maakohu otsuse muutmata. Kaitsja esitas kassatsiooni kokku 12-l leheküljel, mille Riigikohus jättis menetlusse võtmata.

1-15-4100 Jõhvi kohtumaja. Süüdistus KarS § 424 järgi ehk mootorsõiduki juhtimine joobes olekus. Määratud kaitsja vandeadvokaat Lembit Nirgi esitas kaitseakti vähem kui 1-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistatav tunnistab end täielikult süüdi. Eelistung kestis 10 minutit. Enne põhiistungi toimumist esitas prokurör kohtule kokkuleppe, mille kohus kohtuistungil kinnitas. Kokkuleppemenetluse otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ning karistuseks mõisteti 1 kuu vangistust. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 122,40 eurot kohtumenetluses osalemise eest.

1-15-203 Narva kohtumaja. Süüdistus KarS § 184 lg 2 p 1 ja § 392 lg 2 p 2 järgi ehk narkootilise või psühhotroopse aine suures koguses käitlemine grupi poolt ning keelatud ja eriluba nõudva kauba ebaseaduslik sisse- ja väljavedu grupi poolt. Määratud kaitsja vandeadvokaadi abi Igor Belugin esitas kaitseakti kokku 2-l leheküljel, millest kaitsja seisukoht avaldus 6-l real ning sisaldas arvamust selle kohta, et süüdistus ei ole põhjendatud, süüdistatav ei ole oma süüd tunnistanud ning tõendid ei ole piisavad süüdi mõistmiseks. Eelistung kestis 7 minutit. Kohtuistungil taotleti kokkuleppemenetluse kohaldamist.

Kokkuleppemenetluse otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistustes süüdi ning karistuseks mõisteti 3 aastat vangistust tingimisi 3-aastase katseajaga. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 384 eurot kohtumenetluses osalemise eest.

1-14-535 Rakvere kohtumaja. Nimetatud kriminaalasjas oli kaks süüdistatavat, kellel olid erinevad kaitsjad, mistõttu kuulub kriminaalasi analüüsimisele isikute kaupa. Süüdistuseks oli mõlemal isikul KarS § 113 ehk tapmine.

- 1) Määratud kaitsja vandeadvokaat Lembit Nirgi esitas kaitseakti vähem kui 1-1 leheküljel arvamusega, et süüdistatav ei ole kuritegu toime pannud. Taotlusi, tõendeid, tunnistajaid ei olnud märgitud. Eelistungil osales asenduskaitsja vandeadvokaat Arri Tooming, istungi kestvus 20 minutit. Kaitsja esitas kirjalikud kaitsekõne teesid kokku 8-1 leheküljel. Toimusid istungid kestvusega kokku ligikaudu 11 tundi. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ning karistuseks mõisteti 8 aastat vangistust, mida suurendati varasema ärakandmata karistuse 1 aasta vangistuse võrra, liitkaristuseks mõisteti 9 aastat vangistust. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale Lembit Nirgile tasu summas 247,20 eurot kohtumenetluses osalemise eest ning määratud kaitsjale Arri Toomingale tasu summas 2073,60 eurot (sh ettevalmistus kohtuistungiks ja osalemine istungitel). Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse 5-1 leheküljel ning tasutaotluse summas 384 eurot (sh maakohtu otsusega tutvumine ja apellatsioonkaebuse koostamine). Ringkonnakohus jättis apellatsiooni rahuldamata ja maakohtu otsuse muutmata. Sama otsusega jättis kohus kaitsja tasutaotluse läbi vaatamata, kuna esitati hilinenult. Süüdistatav esitas kaitsja taandamise taotluse, kuna leidis, et kaitsja ei tegutse tema huvides. Kaitsja esitas kassatsiooni kokku 6-1 leheküljel, mille Riigikohus jättis menetlusse võtmata.
- 2) Valitud kaitsja vandeadvokaadi abi Epp Landberg esitas põhjaliku kaitseakti 5-1 leheküljel. Eelistung kestis 20 minutit. Kaitsja esitas kirjalikud kaitsekõne teesid 5-1 leheküljel. Istungid toimusid kokku umbes 11 tundi. Kaitsja esitas taotluse menetluskulude riigi kanda jätmiseks summas 3060 eurot (sh ettevalmistus istungiteks, osalemine istungitel, kohtumine kliendiga arestimajas, toimikuga tutvumine ja kaitseakti koostamine, kohtumine kliendiga Viru Vanglas, ettevalmistus ja osalemine istungitel kokku). Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ning karistuseks mõisteti 7 aastat 6 kuud vangistust, mida suurendati varasema ärakandmata karistuse 1 aasta 9 kuud vangistuse võrra, liitkaristuseks mõisteti 9 aastat 3 kuud vangistust. Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse 5-1 leheküljel ning seisukoha teise süüdistatava esitatud apellatsioonkaebusele 3-1 leheküljel.

Ringkonnakohus jättis otsusega apellatsiooni rahuldamata ja maakohtu otsuse muutmata. Kaitsja esitas kassatsiooni 6-l leheküljel, mille Riigikohus jättis menetlusse võtmata.

1-14-4752 Rakvere kohtumaja. Süüdistus KarS § 121 järgi ehk kehaline väärkohtlemine. Määratud kaitsja advokaat Janar Urres esitas kaitseakti 2-l leheküljel, mis sisaldas kaitsja seisukohta süüdistuse osas ning taotlust tunnistajate kohtusse kutsumiseks. Toimus eelistung kestvusega 10 minutit ning istungid kestvusega kokku umbes 4 tundi. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ning karistuseks mõisteti 1 aasta vangistust 3-aastase katseajaga. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 672 eurot kohtumenetluses osalemise eest. Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse 6-l leheküljel. Ringkonnakohus jättis otsusega apellatsiooni rahuldamata ja maakohtu otsuse muutmata ning mõistis määratud kaitsjale tasu summas 192 eurot apellatsioonkaebuse koostamise eest. Kaitsja esitas kassatsiooni kokku 6-l leheküljel. Riigikohus jättis kassatsiooni menetlusse võtmata ning mõistis määratud kaitsjale tasu summas 72 eurot (sh süüdistatavaga telefoni ja kirjavahetus, ringkonnakohtu otsuse analüüs, kassatsiooni koostamine).

1-14-5741 Rakvere kohtumaja. Süüdistus KarS § 422 lg 1 järgi ehk liiklusnõuete rikkumise korral liiklusõnnetuse põhjustamine, millega tekitati raske tervisekahjustus teisele isikule. Määratud kaitsja vandeadvokaat Mati Senkel esitas kaitseakti 1-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistus on põhjendamata, taotleb süüdistatavale ekspertiisi tegemist koos võimalike küsimustega eksperdile. Eelistungil osales asenduskaitsja vandeadvokaat Arri Tooming. Määratud kaitsja osales istungitel kokku umbes 7 tundi. Kaitsja esitas kirjaliku taotluse tõendi vastuvõtmiseks 0,5-l leheküljel. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ning karistuseks mõisteti 1 aasta vangistust tingimisi 2-aastase katseajaga. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale Mati Senkelile tasu summas 600 eurot kohtumenetluses osalemise eest. Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse 3-l leheküljel. Ringkonnakohus jättis otsusega apellatsiooni rahuldamata ja maakohtu otsuse muutmata. Kaitsja esitas kassatsiooni. Riigikohus jättis kassatsiooni menetlusse võtmata ja mõistis määratud kaitsjale tasu summas 72 eurot.

1-14-5682 Narva kohtumaja. Süüdistus KarS § 266 lg 1 järgi ehk omavoliline sissetung. Määratud kaitsja vandeadvokaat Igor Belugin esitas kaitseakti 2-l leheküljel. Eelistung kestis 10 minutit. Süüdistatav taotles määratud kaitsjast loobumist ja kokkuleppel uue kaitsja leidmist. Uus kaitsja kokkuleppel advokaat Sergei Belov. Määratud kaitsjale Igor Beluginile määrati tasu ühel korral summas 280 eurot (sh ettevalmistamine istungiks ja osalemine

kohtuistungil) ning teisel korral summas 24 eurot (taotles summas 72 eurot, kuid rahuldati osaliselt, kuna kokku ületas tasu piirmäära). Toimus kaks istungit kokku umbes 4 tundi. Teisel istungil taotles süüdistatav lepingulise kaitsja taandamist, kuna süüdistatava hinnangul rikub kaitsja menetlusnorme, ei kogu vajalikke dokumente ega võta vastu süüdistatava esitatavaid täiendavaid tõendeid. Kohus selgitas süüdistatavale, et käesolevas menetlusstaadiumis ei saa enam täiendavaid tõendeid esitada ning kohus otsustab menetlusnormide rikkumise üle. Peale kohtu selgitusi võttis süüdistatav kaitsja taandamise taotluse tagasi. Seejärel tegi kaitsja taotluse enesetaandamiseks, kuna leidis, et moraalselt on süüdistatavaga edasi töötamine raske. Kohus rahuldab kaitsja taotluse. Järgmisele istungile tuli uus määratud kaitsja vandeadvokaadi abi Heiki Kuningas. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ning karistuseks mõisteti 9 kuud vangistust 2-aastase katseajaga. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 356,88 eurot (sh konsultatsioon süüdistatavaga, ettevalmistus istungiks, istungil osalemine, sõidukulud ja tasu sõidule kulunud aja eest). Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse 3-l leheküljel. Toimus istung kestvusega 1 tund. Istungil taotles süüdistatav järjekordselt kaitsja taandamist, kuna tema hinnangul ei kajasta kaitsja asja sisu, milles teda süüdistatakse. Kohus jättis süüdistatava taotluse rahuldamata. Ringkonnakohus jättis otsusega apellatsiooni rahuldamata ja maakohtu otsuse muutmata. Sama otsusega määrati kaitsjale tasu summas 96 eurot kaitse teostamise eest apellatsiooni astmes. Kaitsja esitas kassatsiooni 5-l leheküljel. Riigikohus jättis kassatsiooni menetluse võtmata ning mõistis määratud kaitsjale tasu summas 144 eurot (sh ringkonnakohtu otsuse analüüs, kassatsiooni koostamine).

1-14-9423 Rakvere kohtumaja. Nimetatud kriminaalasjas oli kolm süüdistatavat, kellel kõigil olid erinevad kaitsjad, mistõttu kuulub kriminaalasi analüüsimisele isikute kaupa.

- 1) Süüdistus KarS § 199 lg 2 p 7, 9 järgi ehk varguse toimepanemine grupi poolt süstemaatiliselt. Määratud kaitsja vandeadvokaat Mati Senkel esitas kaitseakti 0,5-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistus on põhjendatud, taotlusi, tõendeid, tunnistajaid ei olnud kirjas. Toimus eelistung kestvusega 20 minutit. Prokurör esitas kokkuleppe, mille kohus kinnitas. Kokkuleppemenetluse otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ning karistuseks mõisteti 1 aasta 8 kuud vangistust. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 240 eurot kohtumenetluses osalemise eest.
- 2) Süüdistus KarS § 199 lg 2 p 7, 8, 9 järgi ehk varguse toimepanemine grupis sissetungimisega süstemaatiliselt. Määratud kaitsja vandeadvokaat Arvo Suuban esitas kaitseakti 1-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistus ei ole põhjendatud, süüdistatav ei

tunnista end süüdi. Eelistung kestis 20 minutit. Prokurör esitas kokkuleppe, mille kohus kinnitas. Kokkuleppemenetluse otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ning karistuseks mõisteti 1 aasta vangistust, mida suurendati varasema ärakandmata karistuse 11 kuud 29 päeva vangistuse võrra, liitkaristuseks mõisteti 1 aasta 11 kuud 29 päeva vangistust. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 266,40 eurot kohtumenetluses osalemise eest.

- 3) Süüdistus KarS § 199 lg 2 p 7, 9 järgi ehk varguse toimepanemine grupis süstemaatiliselt. Määratud kaitsja vandeadvokaat Eduard Bulattšik esitas kaitseakti vähem kui 1-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistus on põhjendatud, süüdistatav tunnistas end süüdi. Eelistung kestis 20 minutit. Prokurör esitas kokkuleppe, mille kohus kinnitas. Kokkuleppemenetluse otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ning karistuseks mõisteti 1 aasta 8 kuud vangistust. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 115,20 eurot kohtumenetluses osalemise eest.

1-15-7278 Jõhvi kohtumaja. Süüdistus KarS § 199 lg 2 p 4, 5 järgi ehk varguse toimepanemine avalikult inimese poolt, keda on sarnase kuriteo eest varem karistatud. Määratud kaitsja vandeadvokaat Nikolai Rõzov esitas kaitseakti 0,5-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistatav tunnistas end süüdi, tekitatud kahju ei vaidlusta. Eelistung kestis 5 minutit, lükati edasi, et arutada kokkuleppe sõlmimist. Toimus istung kestvusega 35 minutit, taotleti asja arutamist kokkuleppemenetluses. Kokkuleppemenetluse otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ning karistuseks mõisteti 6 kuud vangistust. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 264 eurot (sh ettevalmistamine kohtuistungiks, istungitel osalemine, kokkuleppe sõlmimine).

1-14-5481 Narva kohtumaja. Süüdistus KarS § 184 lg 2 p 2 järgi ehk narkootilise või psühhotroopse aine käitlemine isiku poolt, keda on varem sarnase teo eest karistatud. Määratud kaitsja vandeadvokaat Galina Tšelnokova esitas kaitseakti 0,5-l leheküljel, millest nähtuvalt süüdistatav varem ei tunnistanud, kuid nüüd tunnistas oma süüd, süüdistus on põhjendatud. Eelistung kestis 10 minutit. Istung kestvusega 10 minutit, lükati edasi, kuna süüdlane ei tulnud istungile, kohaldati sundtoomist. Istung kestvusega 0,5 tundi, kokkuleppe kinnitamine. Kokkuleppemenetluse otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 3 aastat 4 kuud vangistust, mida suurendati varasema ärakandmata karistuse 3 aastat vangistuse võrra, liitkaristuseks mõisteti 6 aastat 3 kuud 27 päeva vangistust. Sama otsusega mõistis kohus määratud kaitsjale tasu kokku summas 432 eurot. Süüdistatav esitas apellatsioonkaebuse, mille ringkonnakohus jättis läbi vaatamata.

1-14-4982 Jõhvi kohtumaja. Nimetatud kriminaalasjas oli kolm süüdistatavat, kellel kõigil olid erinevad kaitsjad, mistõttu kuulub kriminaalasi analüüsimisele isikute kaupa. Süüdistuseks oli kõigil isikutel KarS § 122 ehk piinamine.

- 1) Määratud kaitsja vandeadvokaat Kaido Kooga esitas kaitseakti 1-1 leheküljel, millest nähtub, et süüdistus ei ole põhjendatud, muid taotlusi, tõendeid, tunnistajaid ei märgitud. Eelistung kestis 30 minutit. Istungid kestvusega kokku umbes 7,5 tundi, viimasel istungil taotleti asja menetlemise jätkamist kokkuleppemenetluses, kokkuleppe kinnitamine. Kokkuleppemenetluse otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 6 kuud vangistust tingimisi 2-aastase katseajaga. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 662,40 eurot kohtumenetluses osalemise eest.
- 2) Määratud kaitsja vandeadvokaat Arvo Suuban esitas kaitseakti 1-1 leheküljel, millest nähtub, et süüdistus ei ole põhjendatud, süüdistatav ei tunnista end süüdi, muid taotlusi, tõendeid, tunnistajaid ei ole märgitud. Eelistung kestis 30 minutit. Istungid kestvusega kokku umbes 7,5 tundi, viimasel istungil taotleti asja menetlemise jätkamist kokkuleppemenetluses, kokkuleppe kinnitamine. Kokkuleppemenetluse otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 3 kuud vangistust, mida suurendati varasema ärakandmata karistuse 2 aastat 5 kuud 15 päeva vangistuse võrra, liitkaristuseks mõisteti 2 aastat 8 kuud 15 päeva vangistust. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 577,20 eurot kohtumenetluses osalemise eest.
- 3) Määratud kaitsja vandeadvokaat Eduard Bulattšik esitas kaitseakti 1-1 leheküljel, millest nähtub, et süüdistus on põhjendatud osaliselt, tõendeid, tunnistajaid, taotlusi ei olnud märgitud. Eelistung kestis 30 minutit. Istungid kestvusega kokku umbes 7,5 tundi, viimasel istungil taotleti asja menetlemise jätkamist kokkuleppemenetluses, kokkuleppe kinnitamine. Kokkuleppemenetluse otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 3 kuud vangistust, mida suurendati varasema ärakandmata karistuse 4 aastat 7 kuud vangistuse võrra, liitkaristuseks mõisteti 4 aastat 10 kuud vangistust. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 685,44 eurot kohtumenetluses osalemise eest.

1-15-5703 Narva kohtumaja. Süüdistus KarS § 113 lg 1 järgi ehk tapmine. Määratud kaitsja vandeadvokaat Galina Tšelnokova esitas kaitseakti 0,5-1 leheküljel, millest nähtub, et süüdistatav tunnistab oma süüd, süüdistus on põhjendatud. Toimus eelistung kestvusega 5 minutit. Istungid kokku umbes 10,5 tundi, läbivalt oli istungi protokollides märgitud kaitsja

jutu kohta „arusaamatu tekst“. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 6 aastat vangistust. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 600 eurot kohtumenetluses osalemise eest.

1-14-24 Põlva kohtumaja. Süüdistus KarS § 179 lg 1 järgi ehk noorema kui neljateistkümne aastase lapse seksuaalne ahvatlemine. Valitud kaitsja vandeadvokaat Tarvo Lindma esitas kaitseakti 2-l leheküljel, millest nähtub, et kaitsja ei nõustu süüdistusega, soovib esitada tõendeid ja kutsuda tunnistajaid. Toimused kohtuistungid, mis olid kinnised, seetõttu ei ole nähtavad ka kohtuistungid protokollid (istungite kestvus). Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti rahaline karistus 250 päevamäära ulatuses summas 800 eurot. Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse 15-l leheküljel. Ringkonnakohus jättis otsusega apellatsiooni rahuldamata ja maakohtu otsuse muutmata. Kaitsja esitas kassatsiooni 10-l leheküljel, mille Riigikohus jättis menetlusse võtmata.

1-14-310 Tartu kohtumaja. Süüdistus KarS § 199 lg 2 p 9 - § 25 lg 1, 2 järgi ehk süstemaatilise varguse toimepanemise katse. Määratud kaitsja advokaat Kaja Kiilo esitas kaitseakti 1-l lehel, millest nähtus vaid, et süüdistatav on end süüdi tunnistanud. Toimus eelistung, kuhu süüdistatav ei ilmunud, kuulutati tagaotsitavaks. Kaitsja teatas, et ei tea kliendi asukohta, kuna ta ei soovinud teda kaitsjaks, info uue kaitsja kohta puudus. Seoses kaitsja puhkusega määrati asenduskaitsjaks vandeadvokaadi abi Anu Vilt. Istungil kestvusega 15 minutit jäeti tõkendina vahistamine muutmata. Istungil kestvusega 1 tund mindi üle kokkuleppemenetlusse, kohus kinnitas kokkuleppe. Kokkuleppemenetluse otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 3 kuud vangistust. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu kokku 624,92 eurot kohtueelses ja kohtulikus menetluses osalemise eest.

1-14-3303 Viljandi kohtumaja. Süüdistus KarS § 121, § 199 lg 2 p 9, § 114 p 4 järgi ehk kehaline väärkohtlemine, süstemaatiline varguse toimepanemine ja tapmine vähemalt teisel korral. Määratud kaitsja vandeadvokaat Ahto Sirendi esitas kaitseakti 2-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistus on põhjendamata, süüdistatav eitab kuritegude toimepanemist. Eelistung kestvusega 25 minutit. Kaitsja esitas taotluse istungi kinniseks kuulutamiseks, mille kohus rahuldab. Hiljem kohus tühistas varasema määruse ja määras istungid avatuks, kuna kaitsja nimetatud asjaolud istungi kinniseks kuulutamise põhjenduseks ei ilmnenu. Istungid kestis kokku umbes 6,5 tundi. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ning karistuseks mõisteti 18 aastat vangistust, mida suurendati varasema ärakandmata karistuse 3 kuud vangistuse võrra, liitkaristuseks mõisteti 18 aastat 3 kuud vangistust. Sama otsusega

mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 4036,08 eurot kohtumenetluses osalemise eest. Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse 6-l leheküljel. Ringkonnakohus jättis otsusega apellatsiooni rahuldamata ja maakohtu otsuse muutmata ning mõistis määratud kaitsjale tasu summas 624 eurot. Kaitsja esitas kassatsiooni 5-l leheküljel, mille Riigikohus jättis menetlusse võtmata ning mõistis määratud kaitsjale tasu summas 576 eurot (sh konsultatsioon kliendiga, ringkonnakohtu otsuse analüüs, kassatsiooni koostamine).

1-14-3445 Jõgeva kohtumaja. Süüdistus KarS § 114 p 4 järgi ehk tapmine vähemalt teisel korral. Valitud kaitsja vandeadvokaat Ann Saar esitas kaitseakti 3-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistatava tegevus ei kvalifitseeru KarS § 114 järgi, vaid esinevad § 117 tunnused; põhjendatud tõenditele viitamisega, taotlused ja tõendid. Eelistungil kestvusega 45 minutit jäeti tõkendina vahistamine muutmata. Istungid kestvusega kokku umbes 12 tundi. Otsusega tunnustati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 15 aastat 6 kuud vangistust, mida suurendati varasema ärakandmata karistuse 7 kuud vangistuse võrra, liitkaristuseks mõisteti 16 aastat 1 kuu vangistust. Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse kokku 9-l leheküljel. Toimus istung kestvusega 1 tund. Ringkonnakohus jättis otsusega apellatsiooni rahuldamata ja maakohtu otsuse muutmata. Süüdistatav taotles riigi õigusabi korras kaitsja määramist kassatsiooni esitamiseks, kuna majanduslikel põhjustel lõppes valitud kaitsjaga leping. Kohus rahuldab taotluse ja määratud kaitsjaks sai jätkuvalt vandeadvokaat Ann Saar. Kaitsja esitas kassatsiooni kokku 8-l leheküljel ja tasutaotluse summas 528 eurot. Riigikohus jättis kassatsiooni menetlusse võtmata ja mõistis määratud kaitsjale vähendatud tasu summas 384 eurot.

1-14-8755 Põlva kohtumaja. Süüdistus KarS § 121, § 120, § 266 lg 1 järgi ehk kehaline väärkohtlemine, ähvardamine ja omavoliline sissetung. Määratud kaitsja vandeadvokaat Ahto Sirendi esitas kaitseakti 1-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistatav eitab tegude toimepanemist, süüdistus on põhjendamata, taotleb tunnustaja ülekuulamist. Eelistung kestvusega 15 minutit. Istungid kestvusega kokku umbes 7,5 tundi. Otsusega mõisteti süüdistatav talle esitatud süüdistuses § 120 järgi õigeks, § 266 lg 1 ja § 121 järgi mõisteti osaliselt õigeks. Sama otsusega mõisteti KarS § 266 lg 1 järgi karistuseks rahaline karistus 30 päevamäära ulatuses summas 630 eurot ning § 121 järgi mõisteti karistuseks 6 kuud vangistust tingimisi 18-kuulise katseajaga. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 949,68 eurot kaitse teostamise ja kuluhüvitiste eest.

1-14-7910 Tartu kohtumaja. Süüdistus KarS § 199 lg 1 järgi ehk varguse toimepanemine. Määratud kaitsja vandeadvokaat Otto Preem esitas kaitseakti 2-l leheküljel, millest nähtub, et

süüdistatav end süüdi ei tunnista ja taotleb kriminaalasja lõpetamist KrMS § 274 lg 1, 2 alusel, prokuröri tõendite analüüs. Eelistung kestis 0,5 tundi, põhiistungid umbes 8 tundi. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti rahaline karistus 50 päevamäära ulatuses summas 160 eurot tingimisi 3-aastase katseajaga. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 537,60 eurot kohtumenetluses osalemise eest. Kaitsja esitas apellatsiooniteate, kuid apellatsiooni ei esitanud.

1-15-2020 Viljandi kohtumaja. Süüdistus KarS § 423¹ järgi ehk sõiduki süstemaatiline juhtimine juhtimisõigusega isiku poolt. Määratud kaitsja vandeadvokaadi abi Kristjan Nõges esitas kaitseakti 1-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistusakt tuleb prokuratuuri tagastada, kuna ei ole võimalik aru saada süüdistuse sisust, seega ei ole võimalik kaitseõigust teostada. Toimus kohtuistung. Kaitsja esitas kirjalikud kaitsekõne teesid 2-l leheküljel, mille kohaselt puuduvad kaitsja hinnangul teos kuriteo tunnused ja menetlust tuleks jätkata väärteokorras. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti rahaline karistus 150 päevamäära ulatuses summas 1500 eurot. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 320,88 eurot (sh kaitseakti koostamine, istungiteks ettevalmistamine, kirjalike teeside koostamine, kohtuistungitel osalemine). Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse 5-l leheküljel. Ringkonnakohus jättis otsusega apellatsiooni rahuldamata ja maakohtu otsuse muutmata ning mõistis määratud kaitsjale tasu summas 288 eurot apellatsiooniasemes kaitse teostamise eest. Kaitsja esitas kassatsiooni 7-l leheküljel ja tasutaotluse summas 288 eurot. Riigikohus jättis kassatsiooni menetluse võtmata ning mõistis määratud kaitsjale vähendatud tasu summas 144 eurot kassatsiooni koostamise eest.

1-14-7601 Jõgeva kohtumaja. Süüdistus KarS § 121 järgi ehk kehaline väärkohtlemine. Määratud kaitsja vandeadvokaat Marko Paabumets esitas kaitseakti 1-l leheküljel, mille kohaselt on süüdistus põhjendamata, süü ei ole tõendatud, isik end süüdi ei tunnista. Eelistungil kestvusega 15 minutit ei olnud kaitsja nõus kokkuleppemenetluse kohaldamisega, kuna kaitsealune ei tunnista oma süüd. Toimus istung kestvusega umbes 7 tundi. Kaitsja esitas tasutaotluse summas 964,32 eurot (sh kaitseakti koostamine, ettevalmistus istungiteks, eel- ja põhiistungil osalemine, sõidukulud Tartu-Jõgeva, sõidule kulunud ajakulu). Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 4 kuud vangistust tingimisi 2-aastase katseajaga. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale vähendatud tasu summas 784,32 eurot.

1-14-5631 Põlva kohtumaja. Süüdistus KarS § 424 järgi ehk mootorsõiduki juhtimine joobe seisundis. Valitud kaitsja jurist Vambola Olli esitas kaitseakti 1-l leheküljel, millest nähtus, et

süüdistust ei saa nimetatud tõenditele tuginedes lugeda tõendatuks, taotleb tunnistajate ülekuulamist. Toimus eelistung kestvusega 15 minutit ja istungid kestvusega kokku umbes 6,5 tundi. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti rahaline karistus 150 päevamäära ulatuses summas 1845 eurot. Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse 3-l leheküljel. Kaitsja esitas taotlus menetluskulude riigi kanda jätmiseks summas 100 eurot apellatsioonkaebuse koostamise eest. Ringkonnakohus jättis otsusega apellatsiooni rahuldamata ja maakohtu otsuse muutmata. Uus valitud kaitsja advokaat Kaja Kiilo esitas kassatsiooni 4-l leheküljel, mille Riigikohus jättis menetlusse võtmata.

1-14-4654 Jõgeva kohtumaja. Süüdistus KarS § 214 lg 2 p 1, 3, 4 ja § 199 lg 2 p 4, 7 järgi ehk väljapressimine grupi poolt raske tervisekahjustuse tekitamisega isiku poolt, kes on varem sarnase teo toime pannud ning varguse toimepanemine grupis isiku poolt, kes on varem sarnase teo toime pannud. Määratud kaitsja vandeadvokaadi abi Anne Vissak esitas kaitseakti 1-l leheküljel, millest nähtus, et süüdistatav varguse toimepanemist ei eita, kuid varalise kasu üleandmise nõudmist eitas ja tegu võiks olla kvalifitseeritud ka KarS § 121 järgi. Toimus eelistung kestvusega 15 minutit ja istungid kestvusega kokku umbes 14 tundi. Istungil muutis prokurör süüdistust – KarS § 214 lg 2 p 1, 3, 4 asemel KarS § 118 lg 1 p 1 järgi ehk raske tervisekahjustuse tekitamine, millega põhjustati oht elule. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistustes süüdi ja karistuseks mõisteti 6 aastat 2 kuud vangistust. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 1265,76 eurot kohtumenetluses osalemise eest. Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse 6-l leheküljel. Toimus istung kestvusega 0,5 tundi. Kaitsja esitas tasutaotluse summas 336 eurot (sh maakohtu otsusega tutvumine, apellatsioonkaebuse koostamine, kohtuistungil osamine). Ringkonnakohus jättis otsusega apellatsiooni rahuldamata ja maakohtu otsuse muutmata ning mõistis määratud kaitsjale vähendatud tasu summas 312 eurot. Kaitsja esitas kassatsiooni 6-l leheküljel ning tasutaotluse summas 288 eurot (sh ringkonnakohtu otsusega tutvumine, kliendiga kohtumine, kassatsiooni koostamine). Riigikohus jättis kassatsiooni menetlusse võtmata ja mõistis määratud kaitsjale vähendatud tasu summas 168 eurot.

1-15-994 Jõgeva kohtumaja. Süüdistus KarS § 120 ja § 121 järgi ehk ähvardamine ja kehaline väärkohtlemine. Määratud kaitsja vandeadvokaat Karl Saavo esitas kaitseakti 2-l leheküljel, millest nähtub, et puuduvad nii objektiivsed kui ka subjektiivsed teo tunnused ning esinevad süüd ja õigusvastasust välistavad asjaolud, süüdistus ei ole tõendatud. Toimus eelistung kestvusega 1 tund ja istungid kestvusega kokku umbes 8,5 tundi. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistustes süüdi ja KarS § 120 järgi mõisteti karistuseks 7 kuud vangistust, mida suurendati varasema ärakandmata karistuse 1 aasta 6 kuud vangistuse võrra

ja liitkaristuseks mõisteti 1 aasta 9 kuud 2 päeva vangistust. KarS § 121 järgi mõisteti karistuseks rahaline karistus 300 päevamäära ulatuses summas 960 eurot. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 1126,08 eurot kohtumenetluses osalemise eest.

1-14-2521 Tartu kohtumaja. Süüdistus KarS § 209 lg 2 p 1, 3, 4 järgi ehk kelmuse toimepanemine suures ulatuses grupi poolt isikuna, kes on sarnase teo varem toime pannud. Määratud kaitsja vandeadvokaadi abi Aivar Kello esitas kaitseakti 4-l leheküljel, millest kaitsja seisukoht väljendub vaid 9-l real, ülejäänud on süüdistuse sisu. Kaitseaktist nähtub, et süüdistatav oma süüd ei tunnista ning muude menetlusliikidega peale üldmenetluse nõus ei olnud. Istungid kestvusega kokku umbes 14 tundi. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 3 aastat 2 kuud vangistust, mida suurendati varasema ärakandmata karistuse 8 kuud vangistuse võrra, liitkaristuseks mõisteti 3 aastat 9 kuud 27 päeva vangistust. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 1548 eurot (sh istungiteks ettevalmistus ja istungitel osalemine). Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse 5-l leheküljel ja tasutaotluse summas 432 eurot (sh maakohtu otsusega tutvumine, Riigikohtu praktikaga tutvumine ja apellatsioonkaebuse koostamine). Ringkonnakohus jättis otsusega apellatsiooni rahuldamata ja maakohtu otsuse muutmata ning mõistis määratud kaitsjale vähendatud tasu summas 144 eurot. Kaitsja esitas kassatsiooni 5-l leheküljel ja tasutaotluse summas 96 eurot. Riigikohus jättis kassatsiooni menetlusse võtmata ja mõistis määratud kaitsjale vähendatud tasu summas 48 eurot.

1-15-1494 Viljandi kohtumaja. Süüdistus KarS § 121 järgi ehk kehaline väärkohtlemine. Valitud kaitsja vandeadvokaat Mart Sikut esitas kaitseakti 2-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistus on tõendamata, taotleb tunnistaja ülekuulamist. Toimus eelistung kestvusega 0,5 tundi ja põhiistungid. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti rahaline karistus 34 päevamäära ulatuses summas 459,68 eurot. Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse 5-l leheküljel. Kaitsja esitas taotluse kaitsjatasu summas 384 eurot apellatsiooni astmes teostatud kaitse eest riigi kanda jätmiseks. Ringkonnakohus jättis otsusega apellatsioonkaebuse rahuldamata ja maakohtu otsuse muutmata ning kaitsjatasu süüdistatava enda kanda. Kaitsja esitas kassatsiooni 7-l leheküljel, mille Riigikohus jättis menetlusse võtmata.

1-14-9544 Põlva kohtumaja. Süüdistus KarS § 121 järgi ehk kehaline väärkohtlemine. Määratud kaitsja vandeadvokaat Anu Vilt esitas kaitseakti 0,5-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistatav end süüdi ei tunnista, süüdistus ei ole tõendatud. Toimused eelistung kestvusega 10 minutit ja istungid kestvusega kokku umbes 8,5 tundi. Otsusega tunnistati süüdistatav talle

esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti rahaline karistus 100 päevamäär ulatuses summas 960 eurot, millest 800 eurot mõisteti tingimisi 2-aastase katseajaga. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 480 eurot. Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse 4-1 leheküljel ja tasutaotluse summas 192 eurot (sh maakohu otsusega tutvumine, apellatsioonkaebuse koostamine). Ringkonnakohus jättis otsusega apellatsiooni rahuldamata ja maakohu otsuse muutmata ning mõistis määratud kaitsjale vähendatud tasu summas 144 eurot. Kaitsja esitas kassatsiooniteate, kuid kassatsiooni ei esitanud.

1-15-6050 Tartu kohtumaja. Süüdistus KarS § 424 järgi ehk mootorsõiduki juhtimine joobes olekus. Määratud kaitsja vandeadvokaadi abi Birgit Sisask esitas kaitseakti 2-1 leheküljel, milles taotleb süüdistusakti tagastamist prokuratuuri, kuna süüdistus ei ole täpselt kvalifitseeritud, samuti taotleb ekspertiisi teostamist alkoholijoobe tuvastamiseks. Toimus eelistung kestvusega 15 minutit ja kohtuistung kestvusega umbes 5 tundi. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 4 kuud vangistust tingimisi 1-aastase katseajaga. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 480 eurot (sh kaitseakti koostamine, ettevalmistus istungiteks, istungitel osalemine). Kaitsja esitas apellatsiooniteate, kuid apellatsiooni ei esitanud.

1-14-1918 Harju Maakohus. Süüdistus KarS § 121 järgi ehk kehaline väärkohtlemine. Valitud kaitsja vandeadvokaat Aivar Ennok esitas kaitseakti 0,5-1 leheküljel, mille kohaselt süüdistatav end süüdi ei tunnista, taotlusi, tõendeid, tunnistajaid ei olnud. Eelistung kestis 15 minutit. Kaitsja esitas täiendava kaitseakti 1-1 leheküljel, lisaks täiendavad tõendid. Toimused istungid kokku kestvusega umbes 10 tundi. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 10 kuud vangistust tingimisi 3-aastase katseajaga. Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse 3-1 leheküljel. Toimus istung kestvusega 0,5 tundi. Ringkonnakohus jättis otsusega apellatsioonkaebuse rahuldamata ja maakohu otsuse muutmata. Kaitsja esitas kassatsiooni 6-1 leheküljel, mille Riigikohus jättis menetlusse võtmata.

1-14-3300 Harju Maakohus. Süüdistus KarS § 113 - § 25 lg 1 järgi ehk tapmise toimepanemise katse. Valitud kaitsja vandeadvokaat Sven Sillar esitas kaitseakti 1-1 leheküljel, millest nähtub, et süüdistatav end süüdi ei tunnista, taotleb täiendava tunnistaja ülekuulamist ja jälitustoimingute määruste väljanõudmist kohtunikult. Toimus eelistung kestvusega 15 minutit. Kaitsja teatas, et majanduslikel põhjustel on süüdistatavaga leping lõpetatud ja taotleb riigi õigusabi korras kaitsja määramist. Vandeadvokaat Sven Sillar jätkas määratud kaitsjana istungitel kestvusega kokku umbes 7,5 tundi. Otsusega tunnistati

süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks määrati 8 aastat vangistust, mida suurendati varasema ärakandmata karistuse 3 kuud vangistuse võrra, liitkaristuseks 8 aastat 3 kuud vangistust. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 1310,40 eurot (sh ettevalmistus istungiteks ja istungitel osalemine). Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse 3-l leheküljel. Toimus istung kestvusega 0,5 tundi. Ringkonnakohtu otsusega jäeti apellatsioon rahuldamata ja maakohtu otsus muutmata ning mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 417,60 eurot. Kaitsja esitas kassatsiooni 3-l leheküljel, mille Riigikohus jättis menetlusse võtmata ning mõistis määratud kaitsjale tasu summas 288 eurot.

1-14-4509 Harju Maakohus. Nimetatud kriminaalasjas oli kaks süüdistatavat, kellel olid erinevad kaitsjad, mistõttu kuulub kriminaalasi analüüsimisele isikute kaupa. Süüdistuseks oli mõlemal isikul KarS § 209 lg 2 p 1, 3 ehk kelmuse toimepanemine suures ulatuses isiku poolt, kes on varem sarnase kuriteo toime pannud.

- 1) Määratud kaitsja vandeadvokaat Jugans Grossmann esitas kaitseakti 1-l leheküljel, millest nähtus, et süüdistatav end süüdi ei tunnistanud ning tema ütlused olid usaldusväärsemad kui teise süüdistatava ütlused. Eelistung kestis 15 minutit. Prokurör esitas kokkuleppe. Kohus eraldas kriminaalasia eraldi menetlusse. Kokkuleppemenetluse otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 1 aasta vangistust tingimisi 2-aastase katseajaga. Kohus mõistis määratud kaitsjale tasu summas 528 eurot (sh ettevalmistamine istungiteks ja istungitel osalemine).
- 2) Määratud kaitsja vandeadvokaat Gennadi Kull esitas kaitseakti 0,5-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistatav end süüdi ei tunnista, taotlusi, tõendeid ei ole. Eelistung kestis 15 minutit. Kohtuistungile süüdistatav ei ilmunud, kuulutati tagaotsitavaks. Järgmisel istungil otsustati saata kutse Inglismaale, süüdistatava uuele aadressile. Järgmisel istungil lükati asja arutamine edasi, kuna süüdistatav ei ole jätkuvalt istungile ilmunud, kaitsja ei tea süüdistatava asukohta. Toimus istung kestvusega 2,5 tundi ilma süüdistatava osavõtuta. Tagaselja otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 1 aasta vangistust, mida suurendati varasema ärakandmata karistuse 1 aasta 1 kuu 25 päeva vangistuse võrra, liitkaristuseks mõisteti 1 aasta 1 kuu 25 päeva vangistust. Kohus mõistis määratud kaitsjale tasu summas 816 eurot (sh ettevalmistamine istungiteks ja kohtuistungitel osalemine).

1-14-5901 Harju Maakohus. Süüdistus KarS § 200 lg 2 p 4, § 199 lg 2 p 4, 5 järgi ehk röövimine isiku poolt, kes on varem sarnase teo toime pannud ja varguse toimepanemine

avalikult isiku poolt, kes on varem sarnase teo toime pannud. Määratud kaitsja vandeadvokaat Leelo Viil esitas kaitseakti 1-l leheküljel, millest nähtub, et vargus on põhjendatud, röövimine mitte, taotleb tunnistaja ülekuulamist ja tõkendi vahistamine muutmist. Toimused eelistungid kestvusega kokku umbes 1 tund ning istungid kestvusega kokku umbes 7 tundi. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistustes süüdi ja karistuseks mõisteti 6 aastat vangistust. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 1320 eurot kohtumenetluses osalemise eest. Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse 7-l leheküljel. Toimus istung kestvusega 1 tund. Ringkonnakohus jättis otsusega apellatsiooni rahuldamata ja maakohtu otsuse muutmata ning mõistis määratud kaitsjale tasu summas 240 eurot (sh maakohtu otsuse analüüs, kliendi nõustamine ja apellatsioonkaebuse koostamine). Kaitsja esitas kassatsiooni 10-l leheküljel ja tasutaotluse summas 240 eurot (sh ringkonnakohtu otsuse analüüs ja kassatsiooni koostamine). Riigikohus jättis kassatsiooni menetlusse võtmata ja mõistis määratud kaitsjale vähendatud tasu summas 96 eurot.

1-14-8332 Harju Maakohus. Nimetatud kriminaalasjas oli kaks süüdistatavat, kellel olid erinevad kaitsjad, mistõttu kuulub kriminaalasi analüüsimisele isikute kaupa. Süüdistuseks oli mõlemal isikul KarS § 113 ehk tapmine.

- 1) Määratud kaitsja vandeadvokaat Kristina Suvalova esitas kaitseakti 1-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistus on põhjendamata, teo võiks ümber kvalifitseerida § 117 järgi, tõendamata on kaastädeviimine, taotleb tunnistaja ülekuulamist. Toimus eelistung ja põhiistungid kestvusega kokku umbes 9 tundi. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 8 aastat vangistust. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 1776 eurot kohtumenetluses osalemise eest. Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse 6-l leheküljel. Toimus istung kestvusega 1 tund. Ringkonnakohus jättis otsusega apellatsiooni rahuldamata ja maakohtu otsuse muutmata ning mõistis määratud kaitsjale tasu summas 672 eurot (sh kohtumine kliendiga, apellatsioonkaebuse koostamine, istungiks ettevalmistamine ja osalemine). Kaitsja esitas kassatsiooni 6-l leheküljel, mille Riigikohus jättis menetlusse võtmata. Riigikohus mõistis määratud kaitsjale tasu summas 192 eurot.
- 2) Määratud kaitsja vandeadvokaat Leelo Viil esitas kaitseakti 0,5-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistus ei ole põhjendatud ega tõendatud, süüdistus võiks olla kvalifitseeritud ka § 115 või § 117 järgi, taotleb tunnistaja ülekuulamist. Toimus eelistung ja põhiistungid kestvusega kokku umbes 9 tundi. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 8 aastat vangistust. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 1680 eurot kohtumenetluses

osalemise eest. Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse 8-l leheküljel. Toimus istung kestvusega 1 tund. Ringkonnakohus jättis otsusega apellatsiooni rahuldamata ja maakohtu otsuse muutmata ning mõistis määratud kaitsjale tasu summas 624 eurot (sh maakohtu otsusega tutvumine, apellatsioonkaebuse koostamine, kliendi nõustamine, tutvumine teise süüdistava ja tema kaitsja apellatsioonidega, ettevalmistus istungiks, istungil osamine). Kaitsja esitas kassatsiooni 12-l leheküljel, mille Riigikohus jättis menetlusse võtmata. Riigikohus mõistis määratud kaitsjale tasu summas 576 eurot (sh ringkonnakohtu otsuse analüüs, kassatsiooni koostamine, kliendi nõustamine, seisukohtade kooskõlastamine).

1-14-8445 Harju Maakohus. Süüdistus KarS § 349, § 199 lg 2 p 9 järgi ehk tähtsa isikliku dokumendi kuritarvitamine ja varguse süstemaatiline toimepanemine. Valitud kaitsja jurist Aare Nahk esitas kaitseakti 2-l leheküljel, milles toob välja süüdistusaktis esinevad ebatäpsused, taotleb tunnistaja ülekuulamist, taotleb tõkendi vahistamine tühistamist, leiab, et süüdistus ei ole põhjendatud, kuid süüdistatav ei vaidlusta oma süüd. Toimus eelistung ja istung kestvusega kokku umbes 3,5 tundi. Otsusega lõpetati kriminaalmenetlus süüdistuses § 199 lg 2 p 9 järgi, kuna esinesid väärteotunnused ja puudus kriminaalmenetluse alus; § 349 järgi tunnistati süüdi ja karistuseks mõisteti rahaline karistus 400 päevamäär ulatuses summas 4000 eurot.

1-14-8470 Harju Maakohus. Süüdistus KarS § 320 lg 1, 2 järgi ehk valeütluste andmine. Valitud kaitsja vandeadvokaadi abi Heiki Kuningas esitas kaitseakti 1-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistus ei ole põhjendatud, viitab süüdistatava eksimuses olemisele ja esitab tõendeid. Eelistungil mindi üle põhiistungile, mis kestsid kokku umbes 1,5 tundi. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti rahaline karistus 200 päevamäär summas 1852 eurot. Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse 5-l leheküljel. Ringkonnakohus jättis otsusega apellatsiooni rahuldamata ja maakohtu otsuse muutmata. Kaitsja esitas kassatsiooni 3-l leheküljel, mille Riigikohus jättis menetlusse võtmata.

1-14-9979 Harju Maakohus. Nimetatud kriminaalasjas oli kolm süüdistatavat, kellel kõigil olid erinevad kaitsjad, mistõttu kuulub kriminaalasi analüüsimisele isikute kaupa. Süüdistuseks oli kõigil isikutel KarS § 121 ehk kehaline väärkohtlemine.

- 1) Määratud kaitsja vandeadvokaat Jugans Grossmann esitas kaitseakti 1-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistatav ei eita konflikt asetleidmist, kuid tema süü toimepandus on väiksem kui süüdistusakt seda kajastab, samuti ei nõustu tsiviilhagiga. Toimus

eelistung ja põhiistungid kestvusega kokku umbes 21 tundi. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 9 kuud vangistust tingimisi 18-kuulise katseajaga. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 1272 eurot (sh toimiku materjalide analüüs, kaitseakti koostamine, ettevalmistus istungiteks, kaitsekõne kirjalike teeside koostamine, istungitel osalemine).

- 2) Määratud kaitsja vandeadvokaat Urmas Simon esitas kaitseakti 1-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistatav küll kahetseb juhtunud intsidenti, kuid end süüdi ei tunnista, kuna kannatanu ise alustas konflikti, süüdistus ja tsiviilhagi on põhjendamata. Toimus eelistung ja põhiistungid kestvusega kokku umbes 21 tundi. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 10 kuud vangistust tingimisi 18-kuulise katseajaga. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 1272 eurot (sh konsultatsioon kliendiga, ettevalmistus istungiteks, istungitel osalemine).
- 3) Määratud kaitsja vandeadvokaat Dmitri Školjar esitas kaitseakti 0,5-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistatav süüd ei tunnista, süüdistus on põhjendamata, tsiviilhagi ei tunnista, taotleb eesti-hollandi tõlgi kaasamist istungitele. Toimus eelistung ja põhiistungid kestvusega kokku umbes 21 tundi. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 9 kuud vangistust tingimisi 18-kuulise katseajaga. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 1272 eurot (sh ettevalmistus istungiteks ja istungitel osalemine).

1-15-2006 Harju Maakohus. Süüdistus KarS § 424 järgi ehk mootorsõiduki juhtimine joobes olekus. Määratud kaitsja vandeadvokaadi abi Toomas Pilt esitas kaitseakti 1-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistatav oma süüd ei tunnista, täiendavaid tõendeid, tunnistajaid ei taotle. Toimus istung kestvusega 2 tundi. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 4 kuud vangistust 18-kuulise katseajaga. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 120 eurot (sh istungiteks ettevalmistamine ja istungitel osalemine). Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse 8-l leheküljel. Ringkonnakohus jättis otsusega apellatsiooni rahuldamata ja maakohtu otsuse muutmata ning mõistis määratud kaitsjale tasu summas 48 eurot apellatsioonkaebuse koostamise eest. Kaitsja esitas kassatsiooni 10-l leheküljel, mille Riigikohus jättis menetlusse võtmata ja mõistis määratud kaitsjale tasu summas 24 eurot kassatsiooni koostamise eest.

1-15-385 Harju Maakohus. Süüdistus KarS § 424 järgi ehk mootorsõiduki juhtimine joobes olekus. Määratud kaitsja vandeadvokaat Dmitri Školjar, kohtute infosüsteemist ei nähtu, et

kaitsja oleks kaitseakti esitanud. Eelistungil mindi üle põhiistungiks, kestvus kokku umbes 1 tund. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 3 kuud vangistust tingimisi 18-kuulise katseajaga. Määratud kaitsjale mõisteti tasu summas 144 eurot (sh kliendiga nõupidamine, istungiteks ettevalmistus, istungitel osalemine).

1-15-5207 Harju Maakohus. Süüdistus KarS § 201 lg 2 p 1 järgi ehk omastamine isiku poolt, kes on varem sarnase teo toime pannud. Määratud kaitsja vandeadvokaat Eva Ravis esitas kaitseakti 0,5-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistatav ei vaidlusta teo toimepanemist ega tõendeid, vaid tsiviilhagi, mistõttu loobus kokkuleppemenetlusest. Toimused istungid kestvusega kokku umbes 4 tundi. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 3 kuud vangistust, mida suurendati varasema ärakandmata karistuse 5 aastat 11 kuud 13 päeva vangistuse võrra, liitkaristuseks mõisteti 5 aastat 11 kuud 13 päeva vangistust. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 402 eurot kohtumenetluses osalemise eest.

1-15-58 Harju Maakohus. Süüdistus KarS § 201 lg 1 järgi ehk omastamine. Määratud kaitsja vandeadvokaat Eva Ravis. Kaitseakti esitamist kohtute infosüsteemist ei nähtu. Toimus eel- ja põhiistungid kestvusega kokku umbes 2 tundi. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 6 kuud vangistust tingimisi 1-aastase katseajaga. Määratud kaitsjale mõisteti tasu summas 144 eurot kohtumenetluses osalemist eest.

1-15-6446 Harju Maakohus. Süüdistus KarS § 121 järgi ehk kehaline väärkohtlemine. Määratud kaitsja vandeadvokaadi abi Marina Leis esitas kaitseakti 0,5-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistatav oma süüd ei tunnista. Toimus eel- ja põhiistungid kestvusega kokku umbes 6,5 tundi. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 4 kuud vangistust tingimisi 18-kuulise katseajaga. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 432 eurot kohtumenetluses osalemise eest. Kaitsja esitas apellatsiooniteate, kuid apellatsioonkaebust ei esitanud.

1-15-6720 Harju Maakohus. Süüdistus KarS § 118 lg 1 p 2, § 121 lg 2 p 3 järgi ehk raske tervisekahjustuse tekitamine, kui sellega kaasneb tervisehäire, mis kestab vähemalt neli kuud või kaasneb püsiv töövõime kaotus vähemalt 40% ja kehaline väärkohtlemine, mis on toime pandud lähisuhtes. Määratud kaitsja vandeadvokaat Leelo Viil. Kaitseakti esitamist kohtute infosüsteemist nähtu, kuid istungiprotokollist nähtub, et kaitseakt on esitatud. Toimused eel- ja põhiistungid kestvusega kokku umbes 3 tundi. Kaitsja esitab kirjalikud kaitsekõne teesid

5-l leheküljel. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistustes süüdi ja liitkaristuseks mõisteti 5 aastat vangistust. Määratud kaitsjale mõisteti tasu summas 504 eurot (sh kaitseakti koostamine, ettevalmistus istungiteks, kliendi nõustamine, kirjalike teeside koostamine, istungitel osalemine).

1-15-966 Harju Maakohus. Süüdistus KarS § 184 lg 1 järgi ehk narkootilise või psühhotroopse aine suures koguses ebaseaduslik käitlemine. Valitud kaitsja vandeadvokaat Dmitri Školjar esitas kaitseakti 1-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistatav eitab teo toimepanemist, süüdistus on põhjendamata, tõendamata ja rajatud oletustele. Eelistungil kestvusega 10 minutit taotles kaitsja tõkendi vahistamine muutmist, kohus jättis rahuldamata. Toimused istungid kestvusega kokku umbes 15,5 tundi. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 7 aastat vangistust. Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse 2-l leheküljel. Ringkonnakohus jättis otsusega apellatsiooni rahuldamata ja maakohu otsuse muutmata. Kaitsja esitas kassatsiooniteate, kuid kassatsiooni ei esitanud.

1-14-3933 Haapsalu kohtumaja. Süüdistus KarS § 209 lg 1, § 281 lg 1 järgi ehk kelmuse toimepanemine ja ebaõigete andmete esitamine notarile. Määratud kaitsja vandeadvokaadi abi Peep Rajavere. Varasemas menetluses lõpetas kohus kriminaalasja, kuna isiku süü ei olnud suur ja puudus avalik menetlushuvi ning kohustas süüdistatavat tasuma kriminaalmenetluse kulud ja kuriteoga tekitatud kahju. Kuna süüdistatav talle pandud kohustusi ei täitnud, uuendas kohus kriminaalmenetluse. Toimused istungid kestvusega kokku umbes 7,5 tundi. Kaitsja esitas kirjalikud teesid 8-l leheküljel ja tasutaotluse summas 792 eurot (sh toimikuga tutvumine, teeside koostamine, ettevalmistus kohtuistungiteks, nõupidamine kliendiga, osalemine istungitel). Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistustes süüdi ja liitkaristuseks mõisteti 1 aasta vangistust tingimisi 3-aastase katseajaga. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale vähendatud tasu summas 756 eurot. Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse 6-l leheküljel ja tasutaotluse summas 240 eurot apellatsioonkaebuse koostamise eest. Ringkonnakohus rahuldab apellatsiooni osaliselt ja mõistis süüdistatava § 209 lg 1 järgi õigeks, § 281 lg 1 järgi mõistis karistuseks 6 kuud vangistust tingimisi 3-aastase katseajaga ning mõistis määratud kaitsjale vähendatud tasu summas 120 eurot. Kaitsja esitas kassatsiooni 7-l leheküljel, mille Riigikohus jättis rahuldamata ning mõistis määratud kaitsjale tasu summas 192 eurot kassatsiooni koostamise eest.

1-14-5281 Pärnu kohtumaja. Nimetatud kriminaalasjas oli algselt neli süüdistatavat, kellel kõigil olid erinevad kaitsjad, mistõttu kuulub kriminaalasi analüüsimisele isikute kaupa. Süüdistuseks oli narkootikumidega seotud kuriteod.

- 1) Süüdistus KarS § 184 lg 1 - § 22 lg 3 järgi ehk narkootilise aine suures koguses ebaseaduslikule käitlemisele kaasaaitamine. Valitud kaitsja vandeadvokaat Paul Järve esitas kaitseakti 2–1 leheküljel, millest nähtub, et süüdistus on tõendamata, esitab tõendeid ja taotleb tunnistaja ülekuulamist. Toimused eelistung ja põhiistung kestvusega kokku umbes 1 tund. Viimasel istungil mindi üle kokkuleppemenetlusele ja kohus kinnitas kokkuleppe. Kokkuleppemenetluse otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 1 aasta vangistust, mida suurendati varasema ärakandmata karistuse 2 aastat 11 kuud 27 päeva vangistuse võrra, liitkaristuseks mõisteti 3 aastat 11 kuud 27 päeva vangistust tingimisi 18-kuulise katseaja ja 2-kuulise elektroonilise järelevalve kohaldamisega.
- 2) Süüdistus KarS § 184 lg 1, § 183 lg 1 järgi ehk narkootilise aine suures koguses ebaseaduslik käitlemine ja narkootilise aine väikeses koguses ebaseaduslik käitlemine. Määratud kaitsja vandeadvokaat Ants Nõmmik esitas kaitseakti 0,5-1 leheküljel, millest nähtub, et süüdistatav tunnistab oma süüd osaliselt. Toimus eelistung kestvusega umbes 0,5 tundi. Kohus eraldas kriminaalasja eraldi menetluse, kuna süüdistatava asukoht oli teadmata. Toimus istung kestvusega umbes 0,5 tundi, kus mindi üle kokkuleppemenetlusele ja kohus kinnitas kokkuleppe. Kokkuleppemenetluse otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistustes süüdi ja karistuseks mõisteti 1 aasta vangistust tingimisi 1-aastase katseajaga. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 504 eurot kohtumenetluses osalemise eest.
- 3) Süüdistus KarS § 184 lg 2 p 2, § 188 lg 2 p 2, § 188 lg 2 p 2 - § 26 lg 1 järgi ehk narkootilise aine suures koguses ebaseaduslik käitlemine isiku poolt, kes on varem toime pannud sarnase kuriteo, kanepi ebaseaduslik kasvatamine isiku poolt, kes on varem toime pannud sarnase teo ja kanepi ebaseadusliku kasvatamise kõlbmatu katse toimepanemine. Määratud kaitsja vandeadvokaadi abi Liis Puidak esitas kaitseakti 1-1 leheküljel, millest nähtub, et süüdistatav tunnistab oma süüd tegude toimepanemises, kuid leiab, et esineb õigusvastasust välistav asjaolu, taotleb kokkuleppemenetluse kohaldamist. Toimus eelistung kestvusega umbes 0,5 tundi. Kriminaalasi eraldati eraldi menetluse, kuna prokurör esitas kokkuleppe. Istungil kestvusega umbes 10 minutit kinnitas kohus kokkuleppe. Kokkuleppemenetluse otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistustes süüdi ja liitkaristuseks mõisteti 3 aastat vangistust. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 1061,28 eurot kohtumenetluses osalemise eest.
- 4) Süüdistus KarS § 184 lg 1, § 185 lg 2 p 2 järgi ehk narkootilise aine suures koguses ebaseaduslik käitlemine ja narkootilise aine edasiandmine alaealisele isikule isiku

poolt, kes on varem toime pannud sarnase teo. Määratud kaitsja vandeadvokaat Mart Sikut esitas kaitseakti 1-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistatav tunnistab end süüdi osaliselt, s.o § 184 lg 1 järgi, kuid § 185 lg 2 p 2 järgi on süü tõendamata. Toimus eelistung kestvusega umbes 0,5 tundi. Kriminaalasi eraldati eraldi menetlusse, kuna prokurör esitas kokkuleppe. Istungil kestvusega umbes 10 minutit kinnitas kohus kokkuleppe. Kokkuleppemenetluse otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistustes süüdi ja liitkaristuseks mõisteti 3 aastat vangistust, mida suurendati varasema ärakandmata karistuse 1 aasta 1 kuu 28 päeva vangistuse võrra, lõplikuks liitkaristuseks mõisteti 4 aastat 1 kuu 28 päeva vangistust, millest 3 aastat 1 kuu vangistust jäeti kohaldamata tingimisi 3-aastase katseaja ja 12-kuulise elektroonilise järelvalve kohaldamisega. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 144 eurot kohtumenetluses osalemise eest.

1-14-5865 Paide kohtumaja. Süüdistus KarS § 199 lg 1 järgi ehk varguse toimepanemine. Valitud kaitsja vandeadvokaadi abi Rein Laid esitas kaitseakti 2-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistus on tõendamata, soovib esitada tõendeid ja kuulata üle tunnistaja. Toimused eelistung ja põhiistung kestvusega kokku umbes 8,5 tundi. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 6 kuud vangistust tingimisi 1-aastase katseajaga. Kaitsja esitas apellatsiooniteate, kuid apellatsioonkaebust ei esitanud.

1-14-6275 Kuressaare kohtumaja. Esialgne süüdistus KarS § 424, § 329 järgi ehk mootorsõiduki juhtimine joobes olekus ja karistuse kandmisest kõrvalehoidumine. Määratud kaitsja vandeadvokaat Sulev Raudsepp esitas kaitseakti 1-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistusega ei nõustu, taotleb tunnistaja ülekuulamist. Toimus eelistung kestvusega 0,5 tundi. Prokurör esitas uue süüdistusakti isiku süüdistuses KarS § 121 järgi ehk kehaline väärkohtlemine. Kaitsja esitas uue kaitseakti 0,5-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistus § 121 järgi ei ole tõendatud. Toimus eelistung kestvusega 0,5 tundi. Kriminaalalajad liideti ühiseks menetluseks. Istung lükati edasi, kuna süüdistatav haigestus. Toimus istung kestvusega umbes 0,5 tundi, kus mindi üle kokkuleppemenetlusele, kohus kinnitas kokkuleppe. Kokkuleppemenetluse otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistustes süüdi ja liitkaristuseks mõisteti rahaline karistus 250 päevamäära ulatuses summas 900 eurot. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 350 eurot kohtumenetluses osalemise eest.

1-14-8187 Haapsalu kohtumaja. Süüdistus KarS § 424 järgi ehk mootorsõiduki juhtimine joobes olekus. Määratud kaitsja vandeadvokaadi abi Mihkel Gaver esitas kaitseakti 1-l

leheküljel, millest nähtub, et süüdistatav tunnistab end täielikult süüdi, kuid kokkulepet ei saavutatud lisakaristuse osas. Toimus eelistung kestvusega 1,5 tundi, kus mindi üle põhiistungile. Kaitsja esitas tasutaotluse summas 533,92 eurot (sh kaitseakti koostamine, ettevalmistus istungiteks, istungitel osalemine, tasu sõidule kulunud aja eest, sõidukulud). Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti rahaline karistus 200 päevamäära ulatuses summas 640 eurot ning määratud kaitsjale mõisteti vähendatud tasu summas 508,92 eurot. Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse 6-l leheküljel. Ringkonnakohus jättis määrusega apellatsiooni läbi vaatamata ja mõistis määratud kaitsjale tasu summas 168 eurot (sh konsultatsioon kliendiga ja apellatsioonkaebuse koostamine). Kaitsja esitas määruskaebuse, mille Riigikohus jättis menetlusse võtmata ja mõistis määratud kaitsjale tasu summas 144 eurot (sh ringkonnakohtu lahendiga tutvumine, konsultatsioon kliendiga, määruskaebuse koostamine).

1-14-8434 Rapla kohtumaja. Süüdistus KarS § 121 järgi ehk kehaline väärkohtlemine. Määratud kaitsja vandeadvokaat Margus Viira esitas kaitseakti 0,5-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistatav tunnistab end osaliselt süüdi, tegemist oli hädakaitsega. Eelistungil kestvusega 20 minutit otsustati süüdistatava sundtoomine põhiistungile, kuna isik väljendas kavatsust mitte istungile ilmuda. Istungil kestvusega kokku umbes 2 tundi mindi üle kokkuleppemenetlusele, kohus kinnitas kokkuleppe. Kokkuleppemenetluse otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 6 kuud vangistust tingimisi 1-aastase katseajaga. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 340,22 eurot (sh ettevalmistus istungiteks, osalemine istungitel, sõidukulud ja tasu sõidule kulunud aja eest).

1-14-9937 Kuressaare kohtumaja. Nimetatud kriminaalasjas oli neli süüdistatavat, kellel olid erinevad kaitsjad, mistõttu kuulub kriminaalasi analüüsimisele isikute kaupa. Süüdistuseks oli kõigil KarS § 266 lg 2 p 1, 2¹, 3, § 263 p 2¹, 3 ehk omavoliline sissetung vähemalt teist korda, näo varjamisega grupis ja avaliku korra rikkumine näo varjamise ja relva kasutamisega ähvardades.

- 1) Määratud kaitsja vandeadvokaat Kersti Pöld esitas kaitseakti 2-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistatav tunnistab süüd, kuid ei nõustu tsiviilhagiga ja raskendava asjaoluga, taotleb kokkuleppemenetluse kohaldamist. Toimus eelistung kestvusega umbes 45 minutit. Prokurör esitas kokkuleppe, mille kohus kinnitas. Kokkuleppemenetluse otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistustes süüdi ja karistuseks mõisteti 1 aasta 6 kuud vangistust, mis asendati 495 tunni üldkasuliku tööga. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 489,56 eurot (sh

vestlus kliendiga, uue süüdistusaktiga tutvumine, kohtuistungil osalemine, sõidukulud, kokkuleppeläbirääkimised prokuröri ja kliendiga, kokkuleppega tutvumine ja kliendile tutvustamine, kokkuleppe sõlmimine).

- 2) Määratud kaitsja vandeadvokaat Kersti Pöld esitas kaitseakti 2-1 leheküljel, millest nähtub, et süüdistatav tunnistab süüd, kuid ei nõustu tsiviilhagiga ja raskendava asjaoluga, taotleb kokkuleppemenetluse kohaldamist. Toimus eelistung kestvusega umbes 45 minutit. Prokurör esitas kokkuleppe, mille kohus kinnitas. Kokkuleppemenetluse otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistustes süüdi ja karistuseks mõisteti 2 aastat vangistust tingimisi 2-aastase katseajaga. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 441,56 eurot (sh vestlus kliendiga, uue süüdistusaktiga tutvumine, kohtuistungil osalemine, sõidukulud, kokkuleppeläbirääkimised prokuröri ja kliendiga, kokkuleppega tutvumine ja kliendile tutvustamine, kokkuleppe sõlmimine).
- 3) Valitud kaitsja vandeadvokaat Andres Simson esitas kaitseakti 0,5-1 leheküljel, milles taotleb kokkuleppemenetluse kohaldamist ja tõkendi vahistamine muutmist. Toimus eelistung kestvusega umbes 45 minutit. Prokurör esitas kokkuleppe, mille kohus kinnitas. Kokkuleppemenetluse otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistustes süüdi ja karistuseks mõisteti 2 aastat vangistust tingimisi 2-aastase katseajaga.
- 4) Määratud kaitsja vandeadvokaat Andres Tamm esitas kaitseakti 2-1 leheküljel, millest nähtub, et süüdistatav tunnistab end süüdi ja kahetseb ning taotleb kergemat karistust. Toimus eelistung kestvusega umbes 45 minutit. Prokurör esitas kokkuleppe, mille kohus kinnitas. Kokkuleppemenetluse otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistustes süüdi ja karistuseks mõisteti 1 aasta 6 kuud vangistust, mida suurendati varasema ärakandmata karistuse 1 aasta 6 kuud vangistuse võrra, liitkaristuseks mõisteti 3 aastat vangistust. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 528 eurot kohtumenetluses osalemise eest.

1-14-9966 Paide kohtumaja. Süüdistus KarS § 199 lg 2 p 7, § 202 lg 1 järgi ehk varguse toimepanemise grupis ja süüteo toimepanemise tulemusena saadud vara omandamine, hoidmine ja turustamine. Määratud kaitsja vandeadvokaat Priit Tartu teatas, et on pikemat aega haige ja ei saa kaitsjana jätkata. Uus määratud kaitsja vandeadvokaat Eve Jundas esitas kaitseakti 2-1 leheküljel, millest nähtub, et süüdistatav end süüdi ei tunnista, süüdistus ei ole tõendatud. Eelistungil kestvusega 15 minutit otsustati kohaldada süüdistatava sundtoomist istungile, kuna isiku asukoht oli teadmata. Istungil kestvusega 10 minutit otsustati süüdistatav

vahistada istungile toomise tagamiseks. Istungil kestvusega kokku umbes 15 minutit mindi üle kokkuleppemenetlusele ja kinnitati kokkulepe. Kokkuleppemenetluse otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistustes süüdi ja karistuseks mõisteti rahaline karistus 200 päevamäära ulatuses summas 640 eurot. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 505,92 eurot (sh materjalidega tutvumine, kaitseakti koostamine, kohtuistungitel osalemine, sõidukulud ja tasu sõidule kulunud aja eest).

1-15-1815 Kuressaare kohtumaja. Süüdistus KarS § 184 lg 1, § 121, § 185 lg 2 p 2 järgi ehk narkootilise aine suures koguses ebaseaduslik käitlemine, kehaline väärkohtlemine ja narkootilise aine edasiandmine alaealisele isiku poolt, kes on varem toime pannud sarnase teo. Valitud kaitsja vandeadvokaat Andres Tamm esitas kaitseakti 4-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistatav tunnistab oma süüd ja kahetseb, taotleb karistuseks tingimuslikku vabadusekaotust koos käitumiskontrolliga. Toimus eelistung ja põhiistungil kestvusega kokku umbes 1,5 tundi, mindi üle kokkuleppemenetlusele, kohus kinnitas kokkuleppe. Kokkuleppemenetluse otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistustes süüdi ja karistuseks mõisteti 4 aastat 6 kuud vangistust tingimisi 4-aastase 6-kuulise katseajaga.

1-15-2319 Paide kohtumaja. Süüdistus KarS § 121 järgi ehk kehaline väärkohtlemine. Määratud kaitsja vandeadvokaat Natali Suvarova esitas kaitseakti 1-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistatav end süüdi ei tunnista, süüdistus on tõendamata, esitab taotlusi. Toimusid eelistung ja põhiistung kestvusega kokku umbes 4,5 tundi. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 1 aasta vangistust, mida suurendati varasema ärakandmata karistuse 1 aasta vangistuse võrra, liitkaristuseks mõisteti 2 aastat 6 kuud vangistust. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 457,80 eurot kohtumenetluses osalemise eest. Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse 2-l leheküljel. Toimusid istungid kestvusega kokku umbes 1 tund. Ringkonnakohus jättis otsusega apellatsiooni rahuldamata ja maakohtu otsuse muutmata ning mõistis määratud kaitsjale tasu summas 258,48 eurot (sh maakohtu otsusega tutvumine, apellatsioonkaebuse koostamine, istungitel osalemine, sõidukulud). Kaitsja esitas kassatsiooni 1-l leheküljel. Riigikohus jättis kassatsiooni menetluse võtmata ja mõistis määratud kaitsjale tasu summas 72 eurot (sh ringkonnakohtu otsusega tutvumine, kassatsiooni koostamine).

1-15-3663 Haapsalu kohtumaja. Süüdistus KarS § 424 järgi ehk mootorsõiduki juhtimine joobes olekus. Määratud kaitsja vandeadvokaat Argo Künemäe esitas kaitseakti 1-l leheküljel, millest üks lause sisaldas kaitsja seisukohta – süüdistatav tunnistab end süüdi. Toimus istung kestvusega 1,5 tundi, eelistungilt mindi üle põhiistungile. Otsusega tunnistati

süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 8 kuud vangistust tingimisi 18-kuulise katseajaga. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 120 eurot (sh nõupidamine kliendiga, ettevalmistus istungiks, osalemine istungil). Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse 4-l leheküljel. Ringkonnakohus jättis määrusega apellatsiooni läbi vaatamata ja mõistis määratud kaitsjale tasu summas 72 eurot. Kaitsja esitas määruskaebuse 4-l leheküljel, mille Riigikohus jättis menetlusse võtmata ja mõistis määratud kaitsjale tasu summas 48 eurot.

1-15-492 Rapla kohtumaja. Süüdistus KarS § 121 järgi ehk kehaline väärkohtlemine. Määratud kaitsja vandeadvokaat Eve Jundas esitas kaitseakti 2-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistus on aluseta, põhjendamata ja tõendamata usaldusväärsete tõenditega. Toimus eelistung kestvusega 10 minutit ja põhiistung kestvusega umbes 3 tundi, kus mindi üle kokkuleppemenetlusele, kohus kinnitas kokkuleppe. Kokkuleppemenetluse otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti 6 kuud vangistust, mida suurendati varasema ärakandmata karistuse 2 aastat vangistuse võrra, liitkaristuseks mõisteti 2 aastat 6 kuud vangistust. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 360 eurot (sh istungiteks ettevalmistamine ja istungitel osalemine).

1-15-553 Pärnu kohtumaja. Süüdistus KarS § 121, § 199 lg 1 järgi ehk kehaline väärkohtlemine ja varguse toimepanemine. Määratud kaitsja vandeadvokaat Vahur Krinal esitas kaitseakti 0,5-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistus on põhjendamata ja tõendamata. Toimused eel- ja põhiistung kestvusega kokku umbes 40 minutit, mindi üle kokkuleppemenetlusele, kohus kinnitas kokkuleppe. Kokkuleppemenetluse otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistustes süüdi ja karistuseks mõisteti 1 aasta vangistust tingimisi 18-kuulise katseajaga. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 240 eurot kohtueelses ja kohtulikus menetluses osalemise eest.

1-15-829 Rapla kohtumaja. Süüdistus KarS § 422 lg 1, § 121 järgi ehk sõidukijuhi poolt liiklusnõuete rikkumine, kui sellega on ettevaatamatusest tekitatud inimesele raske tervisekahjustus ja kehaline väärkohtlemine. Määratud kaitsja vandeadvokaat Natalia Suvarova esitas kaitseakti 2-l leheküljel, millest nähtub, et süüdistatav tunnistab end süüdi osaliselt, s.o süüdistuses § 121 järgi, kuid § 422 lg 1 järgi end süüdi ei tunnista. Toimus eelistung ja istungid kestvusega kokku umbes 12,5 tundi. Otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistustes süüdi ja karistuseks mõisteti 2 aastat 7 kuud vangistust, millest 2 aastat 6 kuud vangistust mõisteti tingimisi 18-kuulise katseajaga. Sama otsusega mõisteti määratud kaitsjale tasu summas 792 eurot (sh ettevalmistamine istungiteks, osalemine istungitel).

Kaitsja esitas apellatsioonkaebuse 2-1 leheküljel. Ringkonnakohus jättis otsusega apellatsiooni rahuldamata ja maakohtu otsuse muutmata ning mõistis määratud kaitsjale tasu summas 48 eurot (sh maakohtu otsuse analüüs, apellatsioonkaebuse koostamine).

1-15-9263 Pärnu kohtumaja. Süüdistus KarS § 298 lg 1 järgi ehk altkäemaksu andmine. Valitud kaitsja vandeadvokaat Paul Järve. Kaitseakti esitamine kohtute infosüsteemist ei nähtu. Toimus istung kestvusega 10 minutit, kohus kinnitas kokkuleppe. Kokkuleppemenetluse otsusega tunnistati süüdistatav talle esitatud süüdistuses süüdi ja karistuseks mõisteti rahaline karistus 100 päevamäära ulatuses summas 320 eurot.

Lisa 2

Riigi õigusabi osutamise eest makstava tasu arvestamise alused, maksmise kord ja tasumäärad ning riigi õigusabi osutamisega kaasnevate kulude hüvitamise ulatus ja kord²²⁷

Korra kehtivus	Kriminaalasja kohtulik menetlus	Kohtuistungil osalemine ²²⁸	Sõidule kulunud ajatasu	Sõidukulu €/km
01.03.2005-31.12.2009	51,10 €	6,39 €	19,17 € - 47,93 €	0,13 €
01.01.2010-14.02.2010	51,10 €	6,39 €	19,17 € - 47,93 €	0,13 €
15.02.2010-30.06.2010	51,10 €	6,39 €	19,17 € - 47,93 €	0,13 €
01.07.2010-31.12.2011	15,98 €	15,98 €	19,17 € - 47,93 €	0,13 €
01.01.2012-01.07.2012	16 €	16 €	15 € - 35 €	0,13 €
01.07.2012-31.12.2012	16 €	16 €	15 € - 35 €	0,20 €
01.01.2013-31.03.2013	16 €	16 €	15 € - 35 €	0,20 €
01.04.2013-06.05.2013	18 €	18 €	15 € - 35 €	0,30 €
07.05.2013-31.08.2013	18 €	18 €	15 € - 35 €	0,30 €
01.09.2013-31.12.2013	20 €	20 €	15 € - 35 €	0,30 €
01.01.2014-16.03.2014	30 €	30 €	15 € - 35 €	0,30 €
17.03.2014-31.08.2014	30 €	30 €	15 € - 35 €	0,30 €
01.09.2014-30.09.2014	30 €	30 €	15 € - 35 €	0,30 €
01.10.2014-31.10.2014	20 €	20 €	15 € - 35 €	0,30 €
01.11.2014-30.04.2015	20 €	20 €	15 € - 35 €	0,30 €
01.05.2015-01.10.2015	20 €	20 €	kehtetu	0,30 €
02.10.2015-31.01.2016	20 €	20 €	kehtetu	0,30 €
01.02.2016-kehtiv	20 €	20 €	kehtetu	0,30 €

²²⁷ Edaspidi Kord

²²⁸ Tasu pooltuuni eest

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Jane Möllits (sünnikuupäev: 14.08.1990),

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Riigi õigusabi tasu ja kvaliteedi suhe kriminaalmenetluses“, mille juhendaja on Anna Markina,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tallinnas, 02.05.2016